

Stenogrammid

XIII Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 08.06.2016, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:09 Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) kolmas lugemine
2. 14:11 Kiirgusseaduse eelnõu (169 SE) kolmas lugemine
3. 14:12 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (206 SE) kolmas lugemine
4. 14:14 Loomakaitse seaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu (222 SE) kolmas lugemine
5. 14:15 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena raporti "NATO heidutus Läänemere piirkonnas: hetkeseis ja perspektiivid" arutelu
6. 16:45 Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (238 SE) teine lugemine
7. 16:59 Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (231 SE) teine lugemine
8. 17:08 Säilituseksemplari seaduse eelnõu (157 SE) teine lugemine
9. 17:28 Perekülvitiste seaduse eelnõu (217 SE) teine lugemine
10. 18:19 Karistusseadustiku muutmise seaduse (turukuritarvituse direktiivi ülevõtmine) eelnõu (220 SE) teine lugemine
11. 18:23 Isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediitiasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) teine lugemine
12. 18:32 Atmosfääriõhu kaitse seaduse eelnõu (165 SE) teine lugemine
13. 18:37 Veeseaduse § 17 täiendamise seaduse eelnõu (226 SE) teine lugemine
14. 18:40 E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu (237 SE) esimene lugemine
15. 18:49 Avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse (Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine) eelnõu (240 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

15:01 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, alustame kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Martin Helme, palun!

15:01 Martin Helme

Härra spiiker! Lugupeetud kolleegid! Annan Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel üle eelnõu rahvahääletuse korraldamise kohta immigrantide ümberjaotamise kava üle Euroopa Liidus. Teeme ettepaneku panna 2017. aasta 23. aprillil rahvahääletusele järgmine riigielu küsimus: "Kas Teie olete nõus, et Eesti Vabariik osaleb Euroopa Liitu saabunud immigrantide ümberjaotamises?"

Räägin veidi ka taustast. 22. septembril 2015. aastal leppisid Euroopa Liidu riikide ministrid kokku 120 000 rahvusvahelist kaitset vajava inimese ümberjaotamises liikmesriikide vahel. Ka hilisemaid kokkuleppeid arvestades paigutatakse kokku ümber 160 000 inimest, Eesti osa selles on 550 inimest. Pagulaskriisi või ka rändekriisi ajal on liikvele läinud aga suur hulk illegaale, kes petuskeemide abil püüavad pagulase staatust saada. Euroopa Liit ja tema liikmesriigid on olnud võimetud eristama illegaale ja inimesi, kes rahvusvaheliste lepete kohaselt on pagulased. Miljonid sisserändajad on muutunud ohuks riikide sisemisele julgeolekule ja saanud neile suureks majanduslikuks koormaks.

Rahvahääletusi on taasiseseisvunud Eestis korraldatud vaid kaks korda: 1992. aastal põhiseaduse vastuvõtmiseks ning 2003. aastal Euroopa Liiduga liitumiseks ja põhiseaduse muutmiseks. Leiame, et immigratsiooniteema on nii oluline strateegilise tähtsusega küsimus, et ka selle üle tuleb pidada nõu rahvaga, selleks et valitsusel oleks legitiimsust niisuguseid kohustusi võtta ja üldse sellistes jaotamisskeemides osaleda. Leiame ka, et 23. aprill 2017 on täpselt paras aeg, sest enne seda jõuab kampaania ette valmistada ning siis ei ole ka veel liiga hilja, selleks et teatud lepete alusel ei saabuks teatud inimesed Eestisse. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun! Jaak Madison, kas protseduuriline küsimus? Vabandust, Andres Ammas!

15:01 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Millises olukorras võtab esimees nõuks kutsuda saali korrale? On võimatu ettekandjat kuulata, sest müra kostab kõnest üle.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Esimees võtab selle nõuks alati enne seda, kui keegi rääkima hakkab. See mitte kõige parem müra saalis tekkis siis, kui eelnõu üleandja oli juba puldis ja oma kõnet alustanud. Head kolleegid, austame oma kolleege, kes siit kõnepuldist kõnelevad! Andres Ammas, palun!

15:01 Andres Ammas

Lugupeetav esimees! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Kahe hiljuti avaldatud varimajanduse uuringu andmeil kasvas Eestis ettevõtjate arvates mullu varimajanduse osakaal ja suurenes nende inimeste osakaal, kes pooldavad ümbrikupalga maksmist. Selline olukord valmistab kahtlemata muret nii Riigikogu kui ka valitsuskabineti liikmetele. Vabaerakonna fraktsiooni kuue liikme nimel on mul au anda üle arupärimine. Vastuseid sellele saab rahandusminister tõenäoliselt nuputada terve pika suve ning tulla sügisel meie ette läbimõeldud vastuste ja võib-olla ka ettepanekutega, kuidas valitsus võiks oma majanduspoliitikat muuta. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Erki Savisaar, palun!

15:01 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Mul on au anda üle arupärimine majandus- ja taristuminister Kristen Michalile. Arupärimisele on alla kirjutanud 20 Riigikogu liiget ja see räägib olukorrast riigi lennundusettevõtetes. Riikliku lennufirma Estonian Air pankrotist ning uute lennufirmade Nordic Aviation Groupi ja Transpordi Varahalduse asutamisest on möödunud enam kui pool aastat. Siiani ei ole aga selgust, kas valitsus on uute lennuettevõtete loomisel tegutsenud arukamalt kui Estonian Airi majandustegevust juhtides. Positiivseid uudiseid meedias igatahes olnud ei ole. Hiljutine Riigikontrolli raport tõi välja, et valitsus tegi kahe uue firma asutamisel kokku 72,7 miljoni euro suuruse investeeringu kiirustades ja läbipaistmatult, olemata kindel, et firmade plaanid on teostatavad. Kummagi äriühingu nõukogu ei ole minu teada siiani ettevõtte äriplaani kinnitanud. Nordic Aviationi kasumisse jõudmise kohta on tehtud väga erinevaid avaldusi. Kõige varem on NAG-i juhatuse liikme Erik Sakkovi hinnangul ettevõtte ninakese vee peale tõusmist oodata 2018. aastal, hilisemad hinnangud on olnud märksa negatiivsemad. Meil on küsimus, mis seis nende ettevõtetega on ja kas nad tüürivad pankroti poole või mitte. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Sven Mikser, palun!

15:01 Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel anda väliskomisjoni nimel üle väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu. Sellega soovime me mõnevõrra laiendada ja täpsustada väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu kohaldamise aluseid. Muu hulgas käsitleme

juhtumeid, kui välismaalane on töötanud välisriigi luure- või julgeolekuasutuse teenistuses või on põhjendatult alust arvata, et ta on olnud nende teenistuses või on nendega seotud. Samuti käsitleme juhtumeid, kui välismaalane õhutab või on põhjendatult alust arvata, et ta võib õhutada Eestis usulist või poliitilist vihkamist, või ta on kaasa aidanud inimõiguste rikkumisele, mis on toonud kaasa mõne isiku surma. Samuti on võimalik sissesõidukeeldu kohaldada lähtuvalt julgeolekuasutuste ohuhinnangust või sellest, kui sissesõidukeeld kehtib mõnes teises Euroopa Liidu või NATO riigis, ilma et oleks kohaldatud Schengeni sissesõidukeeldu. Aitäh!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Üleantud kaks eelnõu võtame menetlusse kodu- ja töökorra seaduses sätestatud korras, samamoodi tegutseme selle seaduse alusel kahe arupärimisega.

Üks teade. Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis Eesti-Makedoonia parlamendirühma asutamiskoosolek. Kokku kutsub selle rühma Eerik-Niiles Kross.

Teeme kohaloleku kontrolli, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogu istungil on 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. 14:09 Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) kolmas lugemine

15:01 Esimees Eiki Nestor

Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Esimene on Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu 212 kolmas lugemine. Kõnesoove ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, kas me võime minna hääletuse juurde? Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu 212. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 87, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

2. 14:11 Kiirgusseaduse eelnõu (169 SE) kolmas lugemine

15:01 Esimees Eiki Nestor

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse eelnõu 169 kolmas lugemine. Kõnesoove ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse eelnõu 169. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 82 ja vastu 7 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Kiirgusseadus on vastu võetud.

3. 14:12 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (206 SE) kolmas lugemine

15:01 Esimees Eiki Nestor

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu 206 kolmas lugemine. Kõnesoove ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu 206. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 64 ja vastu 13 Riigikogu liiget, erapooletuks jäi 5. Tubakaseaduse muutmise seadus on vastu võetud.

4. 14:14 Loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu (222 SE) kolmas lugemine

15:01 Esimees Eiki Nestor

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu 222 kolmas lugemine. Kõnesoove ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu 222. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 84 Riigikogu liiget ja vastu 1, erapooletuks ei jäänud keegi. Loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

5. 14:15 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena raporti "NATO heidutus Läänemere piirkonnas: hetkeseis ja perspektiivid" arutelu

15:01 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Järgmiseks on meie päevakorras olulise tähtsusega riikliku küsimusena raporti "NATO heidutus Läänemere piirkonnas: hetkeseis ja perspektiivid" arutelu. Räägin lühidalt menetluskorras. Alustame riigikaitsekomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni ettekandega, mis kestab kuni 20 minutit, järgnevad küsimused ja vastused ettekandjale, mis kestavad samuti kuni 20 minutit. Seejärel on kaitseminister Hannes Hanso ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit ja millele järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad samuti kuni 20 minutit. Seejärel on SA Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse teaduri Kalev Stoicescu ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit ja millele järgnevad küsimused ja vastused, mis kestavad samuti kuni 20 minutit. Austatud Riigikogu! Tuletan meelde, et Riigikogu liige võib igale ettekandjale esitada ühe küsimuse. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised, mis kestavad kuni ühe tunni. Riigikaitsekomisjoni taotlusel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt saaksid sõna fraktsioonide esindajad. Nii nagu ikka olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelul on ka täna võimalus, mida komisjon on ka kasutanud, et pärast arutelu lõppemist Riigikogu otsust vastu ei võta. Alustame arutelu. Riigikaitsekomisjoni esimees Marko Mihkelson, palun!

15:01 Marko Mihkelson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjoni algatatud tänane olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu on eeskätt seotud meie komisjoni koostatud raporti "NATO heidutus Läänemere piirkonnas: hetkeseis ja perspektiivid" avaliku tutvustamisega ning Eesti ootustega eelseisval NATO tippkohtumisel Varssavis.

Viimaste aastate jooksul toimunud Euroopa julgeolekuolukorra märkimisväärse muutumise ning läheneva NATO tippkohtumise tõttu võttis Riigikogu riigikaitsekomisjon 26. oktoobril 2015 vastu otsuse koostada raport NATO heidutuse teemal. Komisjoni raportil on kaks peamist eesmärki. Esiteks, arvestades julgeolekuteema olulisust, soovib komisjon enne NATO tippkohtumist anda Vabariigi Valitsusele oma konsensuslikud soovitused heidutushoiaku tugevdamiseks meie regioonis. Teine niisama oluline eesmärk on tuua raportis esitatud materjali abil laiema lugejaskonna ette mitmesugust teemakohast informatsiooni, seda nii taustateadmisteks kui ka arutelu avardamiseks.

Raporti koostamiseks korraldas komisjon 17 kuulamist, kuhu olid NATO heidutuse teemadel rääkima kutsutud Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Kaitseväe ja julgeolekuasutuste esindajad, samuti Eesti mõttekodade julgeolekueksperdid. Et rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas toimuvat koos liitlastega paremini mõtestada, korraldas riigikaitsekomisjon vaadeldaval perioodil (oktoobrist 2015 kuni aprillini 2016) välisvisiidid Saksamaale, Rootsi, Poola, Prantsusmaale ning NATO peakorterisse Brüsselis ja Monsis. Kohapeal võõrustati Belgia parlamendi kaitsekomisjoni delegatsiooni. Ülevaated visiitidest on samuti raportisse lisatud.

Raporti koostamisel kasutati avalikult kättesaadavaid allikaid, peaaesjalikult Läänemere regiooni julgeolekuolukorda kirjeldavaid analüüse ja valitsustele esitatud soovitusi. Raporti teemade detailsele käsitlemisele seadis teatavad piirid see, et osa informatsiooni oli mõeldud asutusesiseseks kasutamiseks või salastatud ja seda ei saanud raporti tekstis kajastada. Samas võtavad raporti järeldused ja soovitused arvesse ka tundliku iseloomuga informatsiooni. Samal ajal oma raporti koostamisega tellis riigikaitsekomisjon Rahvusvaheliselt Kaitseuuringute Keskuselt analüüsi teemal "Strateegilise tasakaalu tugevdamine Läänemere piirkonnas", kus esitatud järeldused ja soovitused on sulandatud meie raporti järelduste ja soovituste osaga. Raport on jaotatud nelja peatükki. Nendes keskendutakse muutunud julgeolekukeskkonna ja Venemaa läänevastase poliitika aluste kirjeldamisele, NATO kohalolekuvõimekusele Läänemere regioonis ning regiooni tulevikule kriitilise tähendusega julgeolekudebatile Rootsis ja Soomes. Viimases peatükis on välja toodud komisjoni järeldused ja soovitused.

Head kolleegid! Kõnealuse raporti koostamise ajendiks olid pikaajalised muutused laiemalt globaalses ning kitsamalt Euroopa julgeolekukeskkonnas. Suurte globaalsete tõukemõjuritena tuleks silmas pidada näiteks Hiina avanemispoliitika algust 1978. aastal, võitleva islamiäärmusluse teket 1980-ndatel, Nõukogude Liidu lagunemist 1991. aastal ning Euroopa ajaloolist ühinemist 2000-ndatel. Tegemist on murranguliste mõjutustega, mis on juba esile kutsunud keerulisi regionaalseid konflikte ning mis võivad leida väljundi pikaajalistes globaalsetes vastasseisudes.

Vaba maailma piiril asuvalle Eestile on äärmiselt oluline tajuda ning teada nende suurmuutuste iseloomu ja mõju. Seejuures on tähtis, et meie enda julgeolekupoliitika põhineks olukorra äärmiselt realistlikul hinnangul ning selle põhjal tehtud järeldustel ja otsustel. Eestile on oluline, et nagu meiegi tunnetaksid meie liitlased julgeolekukeskkonna muutumist ning eeskätt tänaselt Venemaalt lähtuvat eksistentsiaalset ohtu alliansi tulevikule. Seepärast on erakordselt vajalik saavutada NATO tippkohtumisel Varssavis selge edasimineku alliansi heidutusmeetmete sihitamises ja tugevdamises.

Venemaa välisminister Sergei Lavrov ütles 2016. aasta esimesel suuremal pressikonverentsil jaanuari lõpul, et heade suhete aeg läänega on läbi ning enam kunagi ei pöörduta tagasi seniste tavapäraste suhete juurde. Kui siia lisada Venemaa uuendatud rahvusliku julgeoleku strateegia ja Venemaa julgeolekunõukogu sekretäri ning endise FSB direktori Nikolai Patruševi mõtteavaldused läinud aasta lõpul ajalehtedele Izvestija ja Rossiiskaja Gazeta antud intervjuudes, siis on selge, et külm sõda läänega pole Kremli meelest kunagi lõppenud ning käib järjepidevalt edasi 1945. aastast saadik.

Venemaa praegune eliit eesotsas president Vladimir Putiniga, kes peab lugu Ivan Iljini tõekspidamistest, teab kindlasti selle filosoofi ühte kuulsaimat mõtet: "Pärast igat katset Venemaad jagada ja pärast igat lagunemist taastab ta ennast uuesti müstilise antiikse spirituaalse identiteedi jõul." Nii on just praegu lääne liidritel, kaasa arvatud Balti regiooni poliitilistel otsustajatel, vaja mõista, et kui mõõta toimuvat pikema ajaloolise perspektiiviga, siis Venemaa ja lääne vahel on paraku olnud normaalsuseks pigem konfliktid ja geopoliitiliselt konkureerivad suhted. 1990-ndad olid nende suhete ajaloos ehk kõige parem aeg üldse.

Ühendkuningriigi Konfliktuuringute Keskuse ja Chatham House'i teadur Keir Giles märkis NATO Parlamentaarse Assamblee aastakoosolekul Stavangeris 11. oktoobril 2015 peetud ettekandes, et see, mis paljusid Moskva praeguse käitumise juures üllatab, pole tegelikult muud kui Venemaa naasmine vanade liistude juurde. Kuid see annab meile ka näpunäiteid, kuidas Moskvaga toime tulla. Lihtsamalt öeldes: me oleme varemgi samas olukorras olnud.

Tõepoolest, juba 1983. aastal Balti regiooni julgeolekuaspekte uurinud Monterey mereväekooli magistrant Jan Cody Gaudio rõhutas, et alates teise maailmasõja lõpust oli Nõukogude Liidul koos oma satelliitidega Läänemere regioonis silmanähtav strateegiline ülekaal lääneriikide ees. Nii oli näiteks Varssavi pakti riikidel üksnes mereväs kuuekordne ülekaal. See oli loonud olukorra, kus tuumasõda vältides võis Nõukogude Liit saavutada strateegilist edu ootamatu rünnakuga näiteks Taani väinades. Ennetava löögi taktika täiustatud versiooni oli Venemaal 1968. aastal välja töötanud marssal Vassili

Sokolovski. Pole välistatud, et Venemaa nüüdne kindralstaabi ülem armeekindral Valeri Gerassimov on oma doktriinis kasutanud muu hulgas Sokolovski ideid. Gaudio tõi oma töös toona välja ka poliitilised aspektid Kremli Balti regiooni julgeolekut mõjutavas tegevuses, rõhutades eriti, et neutraalsus ja Põhjala julgeolekualane lõhestatus olid eeskätt Nõukogude Liidu huvides. Ta kirjutas, et otsesest sõjalisest interventsioonist Skandinaavias suuremat ohtu kujutab nn finlandiseerimispoliitika.

Kuid mis kõige hämmastavam, tänaseks juba USA mereväe eruadmirali Gaudio enam kui 30 aastat tagasi antud hinnang meie regiooni julgeolekukeskkonnale on kui eile kirjutatud. Kuulake, mis ta siis ütles: "Balti regioonis on väga oluline vaadata uue pilguga nii elavjõu kui varustuse eelpositsioneerimisele. Täna tehnoloogia taset arvestades areneb kaasaegne sõda väga kiiresti ja jätab vähe aega mobilisatsiooniks. "Ekspeditsioonifilosoofia" jõudude toetamisega kaugelt ei oma enam sellist sõjalist ega poliitilist tähendust kui mõni aasta tagasi. Allianss peab loobuma mõttest, et iga kaitse- või ettevalmistusmeede vastuseks Nõukogude ekspansioonile oleks Kremli käsitletav kui provokatsioon. Liitlaste kaitse, mida võidakse käsitleda nõrgana, loob iseenesest kutse agressiooniks." Juba 2011. aastal avaldas Ühendkuningriigi Konfliktiuuringute Keskus aruande "NATO-Vene suhete lähtestamise seisukord". Aruandes kirjeldati ajutist optimismi NATO ja Venemaa suhetes pärast 2010. aasta novembris toimunud Lissaboni tippkohtumist kui ainult viimast kõrgpunkti tuttavas ja ettearvatavas tsüklis, mis on 1991. aastast saati mitu korda kordunud. Aruandes öeldi, et ükskõik kui mitu korda suhet lähtestati või taastati, kukkus see varsti kokku liitlaste ja Venemaa strateegiliste eesmärkide põhimõttelise konflikti tõttu. Aruandes ennustati, et peatselt algab järgmine voor konfliktis Venemaaga.

Ülimalt vajalik on aru saada, et meie väärtused ja elulised huvid ei ühti paraku Venemaa omadega, selle mõttega tuleb harjuda ja suhelda Venemaaga edaspidi sellelt pinnalt. Suurim panus, mida saame praegu anda Euroopa rahuliku ja stabiilse tuleviku nimel, on mõista ja aktsepteerida seda põhimõttelist huvide konflikti. Me peame kas investeerima ulatuslikult ja pikaajaliselt Venemaa heidutamisse Moskva meelest tähendusrikastel viisidel või olema valmis seisma vastakuti reaalse konfliktiohuga.

Oma raportis keskendusime ka Venemaa sõjalise doktriini ja rahvusliku julgeolekustrateegia viimaste versioonide analüüsile. Lühidalt kokku võttes saab märkida, et mõlemast dokumendist ilmneb kõike muud kui soovi edendada NATO-ga sisulist ja konflikti vältivat dialoogi. Tegemist on otsese vastandumisega NATO ja läänemaailmaga ning see on toonud kahjuks kaasa külma sõja aegse vastasseisu jätkumise. Oluline on rõhutada, et see hoiak on Venemaal kujunenud sisuliselt juba 1990-ndate teisest poolest saadik.

Head kolleegid! USA president Barack Obama ütles 3. septembril 2014 Tallinnas peetud kõnes, et Tallinna, Riia ja Vilniuse kaitsmine on NATO-le niisama tähtis nagu Berliini, Pariisi ja Londoni kaitsmine. Tsiteerides Marie Underi kunagises luuletuses esitatud küsimust "Kes annab abi? Kohe, praegu, nüüd!", vastas Obama: "NATO, kaasa arvatud Ameerika Ühendriikide relvajõud!" "Me tuleme siia Eesti eest, Läti eest, Leedu eest. Ükskord te kaotasite oma iseseisvuse. NATO-ga ei kaota te seda enam kunagi!" kinnitas USA president.

Alates Venemaa agressioonist Ukraina vastu on NATO taas keskendunud oma peaülesandele – kollektiivkaitse tagamisele. Püsivalt halvenev julgeolekukeskkond ning Venemaa revisionistlik poliitika on survestanud NATO riike kasutusele võtma heidutusmeetmeid, sh on alliansi idatiivale paigutatud väevõimekusi.

Kui NATO tippkohtumise ajal Walesis 2014. aasta suvel räägiti veel idatiiva julgestusmeetmetest, siis nüüd on põhiterminina kasutusel sõna "heidutus". See vastab paremini kujunenud julgeolekuolukorrale ja võimaldab täpsemini sõnastada ühispoliitikat. NATO peab tagama nähtava heidutuse kõikjal, kus võib varitseda oht alliansi territooriumile. Seejuures on tähtis mõista, et eelseisev NATO tippkohtumine Varssavis on vaid üks tähtis alliansi kollektiivkaitse tugevdamisel. Walesi kohtumise järel on allianss selgelt tõestanud, et on suuteline kiirelt ja paindlikult reageerima julgeolekukeskkonna muutumisele. Meile on eriti oluline alliansi ühtsus, probleemide lahendamiseks vajalikud otsused ning nende kiire ellurakendamine.

Head kolleegid! Riigikaitsekomisjoni raport lõpeb järelduste ja soovitustega Vabariigi Valitsusele. Ma tahan rõhutada, et tegemist on kõigi Riigikogus esindatud poliitiliste jõudude konsensusega. Eesti välis- ja julgeolekupoliitika senise edukuse ongi suuresti taganud erakondade konsensusel põhinev ühtne arusaam strateegiliselt oluliste valikute tegemisel. On ilmne, et mida lõhestatum oleks see debatt ning mida konfliktsemad erakondade hoiakud, seda haavatavam oleks ka meie riigi julgeolek. Raporti järeldused algavad selge tõdemusega, et viimastel aastatel pingestunud julgeolekukeskkond NATO

idanaabruses on pikaajalise iseloomuga. Seda arvestades peab NATO oma kollektiivkaitse tõhustamiseks panustama pikaajalistesse lahendustesse. Tagamaks alliansi kollektiivkaitse ning võimearenduste jätkusuutlikkuse, peavad eeskätt NATO Euroopa-liitlased senisest enam kaitsekoostöösse panustama. Selle all tuleb mõista peaaesjalikult kaitsekulutuste suurendamist. Euroopa-liitlaste kaitsekulutused on keskmiselt vaid 1,4% SKT-st. Üksnes viis NATO liikmesriiki – Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia, Poola, Kreeka ja Eesti – täidavad praegu poliitilist kokkulepet hoida kaitsekulutused vähemalt tasemel 2% SKT-st.

Kriitilise tähtsusega on töötada alliansi ühtsuse tugevdamise nimel. Samal ajal ei tohi unustada, et liitlassuhted toimivad kriisiolukorras tõhusalt ainult siis, kui Eesti suudab senisest rohkem tähtsustada iseseisva kaitsevõime toimimist. On oluline, et meie riigisisene panus kaitsevõime parandamisse haaraks endasse tegevusi mitmes valdkonnas, diplomaatiast sisejulgeolekuni.

NATO heidutus ja liikmesriikide kaitse vajavad reaalselt tugevdamist ning NATO heidutuse põhimõtted ajakohastamist. Heidutuse ajakohastamine tuleb otsustada hiljemalt NATO tippkohtumisel Varssavis. Samal kohtumisel peavad liitlased rõhutama tuumaheidutuse ning selle ajakohastamise tähtsust, vältimaks ükskõik millise riigi valearvestust tuumarelvade kasutamise võimalikkuse kohta. NATO kaitseplaneerimine, mille praeguseks aluseks on lisajõudude siirmine ja karistusheidutus, peab rohkem keskenduma tõkestusheidutusele ja adekvaatsele ettenihutatud kohalolekule Balti riikides, Poolas ja kogu Läänemere piirkonnas.

Vältimaks Läänemere riikide võimalikku isoleerimist, peavad liitlased panustama A2/AD ehk juurdepääsu takistamise tõrjestrategieasse, kusjuures kriitilise tähtsusega on Suwalki koridori kaitstuse tagamine. Tõkestusheidutuse paremaks saavutamiseks on keskpikas perspektiivis vaja paigutada igasse Balti riiki, sh Eestisse, NATO-liitlaste kuni brigaadisuurune lahinguvõimeline üksus ja selle toetuselemendid. Sellega seoses tuleb Vabariigi Valitsusel detailselt analüüsida vastuvõtva riigi võimearendust, et perspektiivis luua tingimused liitlaste kuni brigaadisuuruse üksuse majutamiseks ja väljaõppeks. Seejuures on väga oluline, et liitlasüksuste senisest suurem kohalolek Eestis tuleb võimalikult sujuvalt ühtlustada meie enda kaitsevägeüksuste väljaõppekavadega.

Riigikaitsekomisjon leidis, et vajalik on NATO-liitlaste rasketehnika ja muu varustuse täiendav eelpaigutus Eestisse ja teistesse Balti riikidesse. Samuti rõhutasime raportis, et riigikaitse huvides tuleb tagada valmisolek minna NATO Balti õhuturbemissioonilt üle õhukaitsemissioonile, suurendades selleks regioonis paiknevate liitlaste õhuvägeüksuste ja sõjalennukite arvu ning luues adekvaatse õhukaitseüsteemi. Heidutuse tugevdamiseks tuleb koostöös liitlastega saavutada NATO alaline kohalolek Läänemeral, tihendada riigisisest koostööd mereseire alal ning koostöös liitlastega arendada oluliselt edasi Eesti rannakaitseüsteemi.

Riigikaitsekomisjon juhib raportis tähelepanu Eesti erakondade konsensussele kaitsekulutuste asjus, tuues seda heaks eeskujuks. Seejuures teeme (samuti konsensuslikult) ettepaneku kaaluda Eesti kaitsekulutuste suurendamist, arvestades eeskätt hädavajalikke võimearendusi ning vastuvõtva riigi investeerimisvajadust.

Riigikaitsekomisjon rõhutab, et NATO riigid peavad rohkem investeerima ühisõppustesse, sh kollektiivkaitse tegevuste läbimängimisse Läänemere regioonis. Samuti on oluline suurendada USA ning liitlaste küber- ja elektroonilise sõja võimekust Euroopas, sh tihendada koostööd Eestis paikneva NATO kollektiivse küberkaitse oivakeskusega ning Eesti küberharjutusväljakuga.

Nii raporti põhitekstis kui ka soovitusel tõstab riigikaitsekomisjon esile, et järjekindlalt tuleb panustada Soome ja Rootsi tõhusamasse kaasamisesse regionaalsesse kaitsekoostöösse. Soome ja Rootsi võimalik tulevane liitumine NATO-ga muudaks kogu meie regiooni julgeolekut senisest suurema stabiilsuse ja ettearvatavuse poole.

Raporti viimase soovitusena toetab komisjon sellist dialoogi NATO ja Venemaa Föderatsiooni vahel, mis põhineb rahvusvahelise õiguse normide järgimisel. Eesti huvides on maandada pingeid idanaabriga viisil, mis järgib 21. sajandile kohaseid rahvusvahelisi koostöönorme, kus õigus ja vastutus on võrreldes jõu ja ähvardamisega ülimuslikud. Täna tähelepanu eest!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Andres Herkel, palun!

15:01 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud komisjoni esimees, aitäh selle raporti eest! Ma peatun just nendel lõppjäreldestel ja soovitudel. Te ütlesite, et need on mõeldud Vabariigi Valitsusele. Mulle küll tundub, et need on rohkem seda laadi, et mida me oma liitlassuhetelt ootame. Siin on juttu sisemisest konsensusest ja valmisolekust liitlasi vastu võtta, aga ma püstitan küsimuse niiviisi: mida peame meie ise tegema ja mida peavad tegema Läti ja Leedu, meie lähimad naabrid, et tagada heidutus just nimelt riigikaitse alal? Mul on laua peal kaks kaitseuuringute keskuse raportit ning nn kolme kindrali ja Jüri Luige raport, kus peatutakse sellel aspektil hoopis põhjalikumalt.

15:01 Marko Mihkelson

Aitäh, Andres, väga hea küsimuse eest! Tõepoolest, kui lugeda neid järeldest ja soovitusi, mida on kokku 19, siis, loomulikult, need võtavad nii nagu raportki oma pealkirjas ja sisus ennekõike arvesse neid rahvusvahelisi arutelusid, mida meie kaitseminister ja teised ministrid ning ka Kaitseväe juhataja peavad meie liitlastega, et saavutada võimalikult hea tulemus nii eelseisval kaitseministrite kohtumisel järgmisel nädalal kui ka NATO tippkohtumisel juuli alguses Varssavis. Selge on see, et meie raporti kese, millele me rohkem tähelepanu pöörasime, oli just see meie julgeolekut tugevdav komponent, mis puudutab liitlaste kollektiivkaitse ja heidutusmeetmete täiustamist peaaesjalikult nende ohtude vastu, mida me näeme tekkivat NATO jaoks idasuunal. Me arutasime selle raporti tegemise käigus seda ja ka soovitudest te leiate, nagu ma siin esile tõin, terve hulga punkte, mis puudutavad iseseisvat kaitsevõimet. Üks puudutab valdkonda, millega me kindlasti õige varsti kokku puutume, ehk lisainvesteeringute vajadust nii siia saabuvate liitlasüksuste majutamiseks kui ka väljaõppetingimuste parandamiseks. Aga kahtlemata, nagu ütleb ka raport, on Washingtoni leppe artikli 3 alusel erakordselt oluline Eesti enda panus, nii investeerimine kaitsevõimesse kui ka loomulikult vajadus tuvastada esmajärjekorras need täiendavate võimearenduste investeerimissuunad, mis on olulised ja mis väga selgelt ka lähemas perspektiivis meie kaitsevõimekust parandaksid. Kindlasti jätkab ka riigikaitsekomisjon tööd. Nagu raportki ütleb, elu ei jää seisma pärast NATO tippkohtumist, vastupidi, väga suur töö alles algab, nagu me oleme näinud pärast Walesi tippkohtumist. Meile on hästi oluline, et need otsused, mida tehakse, viidaks ellu võimalikult kiiresti. Kahtlemata on hästi oluline, et oleks tagatud ka meie enda kaitseväge koostöömimine saabuvate suuremate liitlasüksustega.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:01 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja, aitäh ettekande eest! Minu küsimus lähtub teie märkusest, et kaitsekulutusi oleks ilmselt vaja suurendada ja et see on juba jutuks olnud. Kas seda ettepanekut kaaludes on riigikaitsekomisjon saanud vaadata ja analüüsida ka praeguste kaitsekulutuste kasutamist, otstarbekust, efektiivsust, suunatust?

15:01 Marko Mihkelson

Väga hea küsimus. Aitäh, Krista! Loomulikult vaagime me igal aastal kaitse-eelarve arutamise käigus põhjalikult neid prioriteete, mida Kaitseministeerium ja valitsus tervikuna on otsustanud rahakulutamise kohta esile tuua. Komisjon on väga hästi varustatud riigisaladust sisaldava informatsiooniga, mis puudutab meie väevõimekust ja kaitsevõime eri komponente, kaasa arvatud neid valdkondi, mis eeldavad tulevikus suuremat investeerimismahtu või millele me peaksime rohkem tähelepanu pöörama. Komisjoni arutelu, kui me seda raportit ja soovitusi kirjutasime, oli väga konstruktiivne. Ma tahan tänada kõiki erakondi ja nende esindajaid riigikaitsekomisjonis selle konstruktiivsuse eest, mis ilmnis just siis, kui me rääkisime kaitsekulutustest. Nagu ma mainisin, soovitudes tuuakse eeskujuna esile see tugev konsensus, mis põhineb arusaamal, et Eesti kaitsekulutused peaksid olema vähemalt 2% SKT-st. Uskuge, ka rahvusvahelises kontekstis ja läbirääkimistel meie liitlastega on see väga oluline kapital. Selge on see, et meil on lihtsam küsida oma partneritelt ja liitlastelt lisavõimekust siis, kui me oleme ise valmis oma kaitsevõimekust suurendama. Mis puudutab kaitsekulutuste suurendamist, siis teataval määral tehakse seda praegu lisainvesteeringutega, mis on mõeldud näiteks kasarmute väljaehitamiseks Tapa sõjaväelinnakus või ka Ämari lennuvälja jätkuvaks moderniseerimiseks. Nii et kindlasti, nagu ma ütlesin, tuleb ka valitsusel uusi

otsuseid teha, kui nii ministrid kui ka NATO tippkohtumine tervikuna on oma otsused teinud. Kindlasti koguneb ka komisjon 11. juulil, juba pärast NATO tippkohtumist, et saada tagasisidet toimunud kohtumisest ja nendest otsustest, mis tõenäoliselt eeldavad meilt lisaressursside eraldamist.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Mart Nutt, palun!

15:01 Mart Nutt

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Maailmapraktikas on pingelõdvenduses kasutatud, mitte küll väga sageli, sellist varianti, et on püütud luua demilitariseeritud tsoone osapoolte vahel. Kas sellist küsimust on Venemaa ja NATO puhul tõstatatud ja kui, kas siis selline lahendus võiks olla võimalik ja kas see võiks üldse olla meie huvides?

15:01 Marko Mihkelson

Minule teadaoleva informatsiooni kohaselt otseselt sellist lähenemist NATO ja Venemaa kahepoolses suhtluses ei ole olnud. Aga lähtuvalt, Mart, sinu küsimusest, toon ma välja, et NATO on ka viimastel aastatel korduvalt rõhutanud oma avatust ja valmisolekut sisuliseks konstruktiivseks dialoogiks Venemaaga. Tõsi, väga suur probleem on jätkuv agressioon Ukraina vastu. Me kahjuks näeme, et Minski kokkulepetega ei ole liigutud suunas, mis võimaldaks seal pingeid maandada ning ühtlasi maandada alliansi ja Venemaa vahelisi pingeid ning parandada Euroopa Liidu ja Venemaa suhteid. Kui me räägime õppustest, kaasa arvatud Eesti territooriumil toimuvatest, siis kuigi need ei ületa Viini konventsioonis ettenähtud suurust, kutsutakse ikkagi ka näiteks Venemaad vaatlejana nendel osalema, et tagada just nimelt läbipaistvust ja võib-olla nii ka näidata, et meie ainus ja esmane huvi on mõistetavalt investeerida oma kaitseks. Kõik arvamused, mis on kostnud eeskätt Venemaa poolt, nagu NATO tegevus oleks suunatud kellegi vastu, ei vasta tõele.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

15:01 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab teie lõppjäreldeste ja soovitude punkti 18. Soome ja Rootsi parlamendiliikmed on kohtumistel olnud veidikene häiritud, miks eestlased igal kohtumisel küsivad, millal Soome ja Rootsi liituvad NATO-ga. Nemad tõlgendavad seda kui nende riigisisese küsimusse sekkumist. Mida te täpselt olete mõelnud, kuidas Eesti võiks Soomet ja Rootsit tõhusamalt kaasata ja neid mõjutada? Võib nentida, et nad on ärganud talveunest, sest Venemaa testib nende õhuruumi, samamoodi nagu ta on seda teinud meil viimase poolteise aasta jooksul. Aga seda veendumust, et need riigid peaksid NATO-ga liituma, ei ole veel nii domineerivalt esile tulnud.

15:01 Marko Mihkelson

Aitäh väga hea ja olulise küsimuse eest! Seda võiks tõesti pikalt vaagida, aga ma püüan olla võimalikult konkreetne. Nagu ma ettekandes rõhutasin – ka raportis on see välja toodud –, erakordselt oluline on see sisuline julgeolekudebatt, mis on toimunud Rootsis ja Soomes, seda eriti viimasel paaril aastal ka poliitilisel tasandil. See on oluline just nimelt selleks, et tugevdada kogu regiooni, kogu Läänemere piirkonna julgeolekut. On täiesti ilmne, et kui Soome ja Rootsi saavutaksid mingil hetkel poliitilise konsensuse – me teame, et küllaltki arvestatav osa erakondadest on avalikult välja öelnud nende soovi liituda NATO-ga –, siis see vaieldamatult muudab põhimõtteliselt julgeolekuolukorda kogu Põhjala ja Balti regioonis. Nendel kohtumistel, mis meil on olnud Rootsi ja Soome kolleegidega ka selle raporti kirjutamise ajal, keskendusime eeskätt sellele, mida kolleegid Soomes ja Rootsis teevad praegu, et laiendada omavahelist koostööd Põhjalas ja samuti koostööd NATO riikidega. Ei saa jätta märkimata ajaloolist õppust Baltops, mis leiab aset ka Soome rannikul. Nii et see koostöö on silmanähtavalt laienenud ja minu meelest on see kõigi huvides.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

15:01 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud esineja! Sa märkisid, et ainult viis riiki on kokkuleppe kohaselt panustanud finantsiliselt NATO jõudude arengusse. Mis sa arvad, kas Varssavi kohtumisel tuleb see küsimus päevakorrale? Viimasel ajal on ajakirjanduses kuulda olnud, et mõned riigid tükkivad isegi veel vähendama seda panust NATO kulutustesse. Kas selle kohtumise tulemusena on oodata kulutuste tunduvalt suurendamist?

15:01 Marko Mihkelson

Aitäh väga olulise küsimuse eest! Ma arvan, et nii parlamentaarsel kui ka valitsuse tasandil toimunud kohtumistel NATO teemal on just kaitsekulutuste suurus olnud üheks kesksemaks küsimuseks läbi viimaste aastate. Ma võin täna rääkida ka hiljutise NATO Parlamentaarse Assamblee kogemuse põhjal, et kui me paar nädalat tagasi Albaanias kevadistungjärgul kohtusime, siis seal see teema järjekordselt tõstus. Kui mõni aasta tagasi oli keeruline eeldada, et kaitsekulutuste vähenemine pidurduks, siis ma usun, et põhi on nüüd saavutatud. Mitmed riigid on teinud juba väga selged otsused eelolevatel aastatel kaitsekulutuste suurendamise kohta. Näiteks on meie väga head naabrid Läti ja Leedu, kellel veel mõni aasta tagasi oli kaitsekulutuste määr alla 1% SKT-st, teinud otsuse, et hiljemalt aastaks 2018 või 2020 on ka nende kaitsekulutuste määr 2% SKT-st. Aga ma olen veendunud, et NATO tippkohtumisel tuleb see küsimus kõne alla, sest kui Euroopa-liitlaste kaitsekulutuste keskmine määr on 1,4% SKT-st, siis see on selgelt allpool seda taset, millist võimearendust nõuavad meilt praegused ohud, mis tulenevad nii lõunast kui ka idast.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

15:01 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Lavrov teatas hiljaaegu, et Venemaa ei kavatse ühtegi NATO riiki rünnata. Soomes on see tekitanud üsna elava diskussiooni ja teatud hirme. Loomulikult on raske tema sõnu tõlgendada, aga äkki oskad sa kuidagi kommenteerida või mingit arvamust avaldada, mida selle taga näha võiks?

15:01 Marko Mihkelson

Aitäh! See on kindlasti retooriliselt huvitav küsimus. Hea kolleegi Timo Soini pani see kindlasti mõtlema, kui ta kohtumisel Lavroviga seda kuulis. Aga ma arvan, et Lavrov ei valetanud. Venemaa teeks tõepoolest äärmiselt katastroofilise otsuse, kui ta otsustaks ühel või teisel viisil testida kollektiivkaitse toimimist. Seetõttu võime me kindlad olla, et see punane joon, mis läheb Narva jõge mööda, jääbki punaseks jooneks NATO ja Venemaa vahel.

15:01 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, riigikaitsekomisjoni esimees Marko Mihkelson! Rohkem küsimusi ei ole. Nüüd palun ettekandeks kõnepulti kaitseminister Hannes Hanso!

15:01 Kaitseminister Hannes Hanso

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud esimees! Esmalt soovin tänada riigikaitsekomisjoni nii NATO heidutust käsitleva raporti koostamise kui ka tänase arutelu korraldamise eest. See arutelu toimub väga sobival ajal: järgmisel nädalal on NATO kaitseministrite kohtumine Brüsselis ning NATO tippkohtumiseni Varssavis on jäänud täpselt kuu. Tippkohtumise lävel Eesti parlamendis peetaval julgeolekupoliitilisel debatil on minu meelest märgiline tähendus.

Seisame silmitsi olukorraga, kus Venemaa näeb NATO-s ja läänes oma peamist vaenlast. See hoiak ei ilmne mitte üksikute parlamendiliikmete või kõrgete sõjaväelaste sõnavõttudest, vaid Venemaa riigikaitse alusdokumentidest, millel on president Putini allkiri. Putini režiimi ettearvamatu käitumine, Venemaa märkimisväärne sõjaline kohalolek meie piiri taga, kompleksed õppused ning kasvav sõjaline võimekus on tähelepanu all nii Eestis kui ka meie liitlaste pealinnades. On näha, et Venemaa agressiivsed sammud ning euroopalike ja demokraatlike väärtuste vastu suunatud tegevus jäävad veel pikalt kestma. Peale selle peame toime tulema kasvava äärmusluse ja terrorismiga ning muude

ohtudega. Julgeolekukeskkond on viimastel aastatel selgelt pingestunud, ei ole ka märke sellest, et olukord võiks niipea paraneda. Oleme seega seisus, kus me vajame üksikute regiooni julgeolekut parandavate meetmete asemel terviklikku ja pikaajalist lahendust.

Lubage mul lühidalt tutvustada uut kaitse- ja heidutushoiakut, mille eest me seisame. See koosneb neljast osisest, millest esimene hõlmab meie iseseisvat kaitsevõimet, eeskätt hästi varustatud ja võitlusvõimelist kaitseväge. Teine komponent on lahinguvõimeliste liitlasvägede pidev kohalolu Eesti pinnal. Liitlaste üksused peavad olema piisavalt suured ja lahinguvõimelised ning neil peavad olema selged kaitseplaanid ja käsuliinid. Kolmandana toon välja need liitlasväed, kes vajaduse korral Eestile appi tulevad. Et see toimiks, on vaja panustada nendesse vägedesse, taristusse ja ka õppustesse. Tõhusa heidutuse osis on ka tuumaheidutus. Meie tegevused peavad olema usutavad ja veenma võimalikku agressorit, et Eesti võitleb oma vabaduse eest igal juhul ning NATO kaitseb oma liitlasi kogu poliitilise ja sõjalise jõuga, mis tal on.

Millises seisus me täna oleme? Esimesed läbimurdelised otsused NATO idatiiva julgeoleku tugevdamiseks langetati eelmisel NATO tippkohtumisel Walesis. Kuigi nende otsuste lähtekoht oli Venemaa agressioon Ukraina vastu, viis toona kokkulepitud NATO valmiduse kava (RAP) alliansi fookuse taas kollektiivkaitsesele ning suurendas NATO võimekust vastata probleemidele ja konfliktidele. Samas on selge, et sellest ei piisa. Varssavi peab pakkuma laiemat ja püsivamat vaate. Soovime teha tippkohtumisel otsuseid, mis pakuksid alliansile pikaajalisi lahendusi. Nagu te teate, töötatakse praegu süvitsi selle nimel, et suureneks liitlaste jalajälg nii Eestis kui ka NATO piiririikides üldiselt. Teisalt käib töö NATO võimete ja struktuuride üldiseks tugevdamiseks. Kõik see on fookuses peatsel NATO kaitseministrite kohtumisel.

Võib eeldada, et lähinädalatel üritab Venemaa NATO ühtsust ja solidaarsust lõhkuda. Idanaabri katseid seda ühtsust lõhestada oleme korduvalt näinud, kuid me ei tohi kindlasti lasta end provokatsioonidest ega retoorikast hirmutada. Eestile on Varssavi tippkohtumisel keskse tähtsusega alliansi ühtsus, liitlasriikide valmisolek nii poliitiliselt kui ka sõjaliselt oma liitlasi kaitsta. Alliansi ühtsus on ühtlasi parim heidutus, see on NATO tugevuse alustala.

Rõhutan enne tippkohtumist ka vajadust Euroopa-liitlaste suurema panuse järele, mis on hädavajalik ressursside ja vastutuse võrdsemaks jagamiseks Ameerika Ühendriikidega. USA motivatsioon Euroopa julgeolekusse panustada sõltub otseselt sellest, kas meie enda panus nii iseenda kui ka kogu alliansi julgeolekusse on ikka piisav.

NATO tippkohtumisel Walesis lubasid riigid peatada kaitsekulutuste vähendamise, püüelda selle poole, et kaitsekulutuste tase oleks 2% SKT-st, ning kulutada 20% kaitse-eelarvest investeeringute ja uue varustuse peale. Asjad on liikunud paremuse poole. Kaitsekulutuste vähenemine on laias laastus peatunud ning mitmed liitlased suurendasid möödunud aastal kaitsekulutusi. Samas on veel pikk tee minna, kuna eesmärki – 2% – suutsid möödunud aastal Eesti kõrval täita veel ainult viis riiki. Nüüd teen väikese korrektiivi eelkõneleja kõne kohta: need riigid on USA, Suurbritannia, Poola, Kreeka ja Türgi. On põhjust esile tuua, et vaid tänu laialdasele ühiskonna ning erakondade toetusele saab Eesti investeerida riigikaitseks 2% SKT-st. See on pärvinud meie liitlaste seas väga positiivset vastukaja, nagu ka tõsiasi, et kaitsekulutuste suhtes valitseb meil erakondade vahel üksmeel. Kaitsekulutuste hoidmine vähemalt tasemel 2% SKT-st on väga oluline osa Eesti kui usaldusväärse liitlase kuvandist. Tänu poliitiliste tõmbetuulte vältimisele oleme saanud teha olulisi pikaajalisi kaitseplaanide. Aga praegusel julgeolekumaastikul saab 2% SKT-st olla vaid miinimumstandard. On igati mõistlik, et liitlaste vastuvõtmiseks vajalikud investeeringud tehakse sellele lisaks.

Eesti ei eelda ega saagi eeldada, et keegi hooliks meie julgeolekust enam kui meie ise. Ent me ei ole üksi, meile on toeks liitlased. Juba täna on kindel, et üks peamisi Varssavi tippkohtumise tulemeid on alliansi kaitse- ja heidutushoiaku tugevdamine NATO piiririikides. See hõlmab liitlaste kohaloleku suurendamist Eestis, Lätis, Leedus ja Poolas, tegelemist Venemaa tõkestamise võimega ja hübriidsõjavastast strateegiat.

Kuna Venemaal on võime takistada NATO vägede ja varustuse kohaletoomist, siis on liitlasvägede kohaloleku tuntav suurendamine ülimalt vajalik, sest see muudab heidutuse veelgi usutavamaks. Liitlaste pealinnades on arusaam sellest vajadusest kinnistunud, oleme selle eesmärgi nimel suuri ponnistusi teinud ning NATO-s käib praegu töö uute üksuste paigutamise küsimuses. NATO on paigutamas igasse Balti riiki pataljonisuurust lahingugruppi. Samas tuleb mees pidada, et kohalolek üksi ei taga usutavat heidutust. Seda peavad toetama vägede valmisolek lisavägede kiireks siirmiseks, varustuse eelpaigutus ja NATO plaanid liitlaste kiireks toetamiseks koos regulaarsete õppustega, kus

neid plaane reaalselt läbi harjutatakse. Eesti on kõige selle olulisust NATO-s pidevalt rõhutanud. Hiljuti tegime läbi NATO CMX 2016. aasta õppuse, mis keskendus meie piirkonna julgeolekuprobleemidele. Sellised harjutused on väga väärtuslikud ning need õppetunnid on meile erakordselt olulised. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kuulajad! NATO-le tekitab probleeme Venemaa võimekus piirata ligipääsu meie piirkonnale ehk, nagu see termin inglise keeles on, *Anti-Access / Area Denial*, A2/AD oht, mille Venemaa on üles ehitanud Kaliningradis. Vältimaks Läänemere riikide isoleerimist, tuleb liitlastel panustada tõrjestrategiasse. Kriitilise tähtsusega on Suwalki koridori kaitstuse tagamine Poola-Leedu piiril. A2/AD ohu vastu aitab just liitlaste kohaloleku suurendamine, mis parandab nii Eesti, Läti ja Leedu esmast kaitsevõimet kui ka Poola võimet kaitsta Suwalki koridori ning aitab lahti hoida toetusvägede siirmisteed. Kuidagi ei saa alahinnata laiemaid rahuaegseid tegevusi, nagu õppused, õhuturve, NATO mereväegruppide tegevus, mis demonstreerivad liitlaste kindlameelsust ning näitavad, et mõne riigi agressiivne retoorika ei piira kuidagi alliansi tegevust oma territooriumil, aga ka õhuruumis või merel. NATO on tuumaallianss. Tuumaheidutus on NATO julgeoleku ülim garantii ja jääb selleks. NATO plaanib tuumaheidutust ajakohastada. Seetõttu on oluline saata Varssavist riigipeade tasemel tugev sõnum NATO tuumaheidutuse usutavuse ja jätkuva relevantuse kohta. Peale selle plaanib NATO pöörata enam tähelepanu lõunast lähtuvate ohtude strateegiale. Mul on hea meel tõdeda, et Eesti seitse käimasolevat välisoperatsiooni aitavad edendada stabiilsust just NATO lõunapiiride taga. Loodetavasti annab see saal siin Riigikogus õige pea mandaadi selleks, et saata meie instruktorid Iraaki, aitamaks seda riiki võitluses ISIL-i vastu. Veel kord: saame tugevad olla vaid üheskoos kõigile ohtudele vastu seistes.

Hea Riigikogu! Head külalised! Nii Kaitseministeerium kui ka Kaitsevägi pingutavad iga päev Eesti iseseisva kaitsevõime tugevdamise nimel. Nii arendatakse praegu kümneaastase arengukava (aastateks 2013–2022) raames lõplikult välja kaks täielikult relvastatud ja varustatud jalaväebrigaadi. Kaitseväge võitlusvõime tõstmiseks oleme teinud olulisi investeeringuid ning alustanud soomusmanöövervõime loomist, hankinud jalaväe lahingumasinaid CV90 ja moodsaid, kolmanda põlvkonna tankitõrjesüsteeme Javelin. Kaitseväge sõjaaja kiirreageerimiskooseisus on 21 000 varustatud ja hästi väljaõpetatud tegevväljast ja reservväljast. Mobilisatsioonisüsteemi toimimist ja tõhusust kontrollisime möödunud aastal suurõppuse Siil käigus. Siil tõestas, et meie riigikaitsemudel töötab ja töötab hästi. Sel kevadel korraldasime ette teatamata valmidusharjutuse Kaitseväele ja Kaitseliidule, et nende valmisolekut kontrollida. Vajaduse korral korraldame selliseid harjutusi veelgi.

Kaitseministeeriumi ja Kaitseväge koostöös väljatöötatud riigikaitse arengukava aastateks 2013–2022, mida ma juba nimetasin, toob ühe võimelüngana soomusmanöövervõime kõrval välja ka keskmaa õhutõrje, mille arendamiseks ei ole selles arengukavas vahendeid ette nähtud. Loomulikult on Eesti kaitsmiseks keskmaa õhutõrjet vaja, nii nagu meil on vaja ka tanke, liikursuurtükke ja rannakaitset. Tänavu koostavad Kaitseväge ohvitserid ja Kaitseministeeriumi ametnikud järgmise kümne aasta riigikaitse arengukava, kus otsustame, millist võimet järgmisena arendama asume. Peame riigikaitset planeerides olema realistid. Selge on, et kõike korraga me teha ei saa.

Eesti riigikaitse kilp, kui nii võib öelda, on esmane kaitsevõime ja mõök on kollektiivkaitse. Just NATO kollektiivkaitse täidab need võimelüngad, mis käiks Eesti-suurusel riigil meie ressursside piiratuse tõttu muidu üle jõu. Liitlaste pakutav õhuturve on siin klassikaline ja väga hea näide. Kõige kiirem võimalus meie õhuruumi kaitsta on tuua Eestisse liitlasvägede õhutõrje raketisüsteemid, muu hulgas pikamaa õhutõrje raketisüsteemid Patriot, just nagu NATO-liitlased on teinud näiteks Türgis. Oleme oma kaitseplaneerimisega kahe jalaga maa peal. Me ei planeeri luua uusi võimeid, mida me ei suuda piiratud ressursside tõttu jätkusuutlikuna elus hoida. Aga me saame ise oma ressursse tõhusamalt ja heaperemehelikumalt kasutada. Praegu jaguneb näiteks Eesti merel tegutsemise võime kolme ametkonna vahel: Politsei- ja Piirivalveamet, Veeteede Amet ja merevägi. Leian, et riigisest mereseire koostööd tuleb tihendada ja luua olemasolevate võimete baasil tõhusam mereseire. Järgmise nelja aasta jooksul kavatseme paigutada raha pikamaa tankitõrje raketisüsteemide ja uute käsituli relvade hankimiseks ning luure- ja eelhoiatussüsteemide arendamiseks, samuti plaanime oluliselt täiendada laskemoonavarusid.

NATO võtab meie piirkonna kaitsmist väga tõsiselt. Nimetan ära praegu käivad õppused, kus osalevad sõna otseses mõttes kümned tuhanded (peaaegu 50 000) liitlas- ja partnerriikide kaitsevälased. Praegu on Läänemeres käimas mereväeõppus Baltops (49 laeva, 1 allveelaev, 61 lennuvahendit), raskuspunktiga Eestis algab järgmisel nädalal Saber Strike (10 000 kaitsevälast), Poolas käib Anakonda 16 (31 000 kaitsevälast, 3000 sõidukit, 105 lennukit, 10 sõjalaeva). Ameerika Ühendriikide Euroopa

väejuhatust demonstreerib Dragoon Ride'i käigus oma vägede kohalolekut ja liikumisvabadust Euroopas. Täna peaksid Ameerika Ühendriikide väed ületama Eesti piiri Valgas.

Tuleb mees pidada, et tippkohtumine, millest me oleme juba rääkinud, ei ole teekonna lõpp-peatus, see on lihtsalt üks kilomeetripist, või kui soovite, siis väga oluline teeviit. Me ei tohi pärast Varssavit valvsust kaotada ega väsida. Poola pealinnas vastuvõetud otsused tuleb võimalikult kiiresti ja tõhusalt ellu viia. Täna töötatakse NATO-s välja kohtumise tulemeid ja tehakse jõupingutusi selle nimel, et iga otsusega kaasneks konkreetsete tähtaegadega rakenduskava. NATO usutavus kannatab, kui deklaratsioonidele ei järgne lähiajal konkreetseid samme. Nii nagu Tallinna linn ei saa kunagi valmis, ei saa lõplikult kunagi valmis NATO kaitse- ja heidutushoiak. Võib ka öelda, et julgeolek kui selline ei saa kunagi valmis, kogu aeg peab selle nimel töötama.

Aga heidutus ja dialoog ei ole omavahel vastuolus, vaid teineteist toetavad tegevused. Eesti toetab NATO ja Venemaa Föderatsiooni dialoogi, mis põhineb rahvusvahelise õiguse normide järgimisel. Ma arvan, et dialoog võiks aidata vältida valestimõistmisi ja valearvestusi. Samas on regulaarne koostöö välistatud seni, kuni Venemaa ei lõpeta agressiooni Ukrainas ja Krimmi annekteerimist ega pöörduda tagasi rahvusvahelise õiguse järgimise juurde.

Niisiis ootab meid peatselt ees ajalooliseks kujunev Varssavi tippkohtumine, mis kinnitab NATO uue ja tõhusama heidutushoiaku ning tugevama kohaloleku meie piirkonnas. Varssavist saabuv sõnum pakub Eestile täiendavat julgeolekut ja turvalisust. See sõnum jõuab ka võimaliku agressori kõrvu. NATO kaitseb kogu oma poliitilise ja sõjalise jõuga iga oma liitlast. Igale agressioonile järgneb vältimatu ja tugev vastulöök. NATO tugevnev kollektiivkaitse on nii Euroopa kui ka Eesti julgeoleku nurgakivi.

Head kuulajad! Tunnustan veel kord raporti koostajaid põhjalike ja asjatundlike soovitude eest, millega loomulikult nõustun. Lõpetuseks tahan aga esile tuua veel ühe teema, mida raportis ei kajastata. NATO ega ka Euroopa Liidu ühtsus ja solidaarsus ei saa kunagi olla ühesuunalised. Me ei saa olla ainult julgeoleku tarbijad, vaid peame ka ise panustama. Peame ise olema valmis osalema nii globaalsete kui ka piirkondlike murede lahendamisel, olgu selleks pagulaskriisi lahendamine, võitlus terrorismiga või muud kriitilised olukorrad. Ilma selleta ei ole võimalik loota teiste riikide mõistmisele ning lihtsalt eeldada, et liitlased tulevad meile raskel hetkel appi. Ütlen otse ära, et need poliitilised jõud, kellest mõni on esindatud ka siin saalis, kes kütavad üles võõraviha, kujutavad endast meile selget julgeolekuriski. Eesti ühiskonnas viha ja sallimatuse õhutamine teenib otseselt Kremli huve. Kui nende jõudude sõnumid võidaksid ning meie liitlased oleksid sunnitud meid käsitlema kui ksenofoobset, rassistlikku ning suletud väikeriiki, siis – ma küsin retooriliselt – kes võidaks, kes hõõruks rõõmust käsi? Ma arvan, et vastust teame me kõik.

Eesti peab suutma hoida oma kuvandit sellisena, et me oleme riik, mida soovitakse kaitsma tulla. Selge on see, et Kreml tahaks eraldada Eesti, Läti, Leedu ja Poola NATO ja Euroopa Liidu ühtsest poliitikast. Selliseid pingutusi näeme tegelikult üle terve Euroopa. Seega tegutsevad need, kes tegelevad meil Euroopa ühtsuse lõhestamisega ja äärmuspopulismiga, Kremli huvides. Naeruväärsed jutud sellest, mida jällegi oleme ka siinsamas saalis kuulnud, kuidas Eesti riiki juhitakse Kentmanni tänavalt või et Eesti on USA marionett, ainult toidavad Kremli propagandamasinat. Samuti töötab sellesama eesmärgi nimel see, kui püütakse kuidagi küsitavaks teha artikli 5 kehtimist. Kinnitan teile siit puldist, et artikkel 5 kehtib, rünnak ühe liitlase vastu on rünnak kõigi liitlaste vastu. Need, kes ennast minu jutu põhjal ära tundsid, võiksid meenutada, mis korra varem Eesti Vabariigi iseseisvusega juhtus. Ma väga loodan, et te suudate odava populaarsuse saavutamise soovi varjust leida üles oma julgeolekupoliitilise vastutustunde. Täna teid tähelepanu eest!

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Mart Nutt, palun!

16:10 Mart Nutt

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ajaloos on korduvalt leidnud tõestamist, et parim ja kõige tõhusam heidutus on jõudude tasakaal. Kui me vaatame, mis NATO ja Venemaa piiridel praegu toimub, siis, jah, NATO ühest küljest suurendab oma jõude näiteks Balti riikides ja Poolas, aga teiselt poolt surub Venemaa peale võidurelvastumist ja püüab säilitada olukorda, kus seda jõudude tasakaalu tegelikult ei ole. Võib-olla on see natukene spekulatiivne visioon, aga kuidas võiks sinu arvates see probleem kaugemas perspektiivis laheneda, et reaalne jõudude tasakaal oleks ikkagi realiseeritav?

16:10 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh! Ma arvan, et see küsimus, mida võib nimetada ka spekulatiivseks, on igatahes õigustatud. Kui me vaatame NATO-t tervikuna, siis loomulikult on jõudude tasakaal – NATO-s on 28 liikmesriiki, kaasa arvatud Ameerika Ühendriigid – selgelt NATO kasuks. Ma ei tea, kas me peaksime selles kontekstis riike ilmtingimata riigipiiride järgi eraldama. Tähtis on, et heidutushoiak oleks kogupildis veenev. Muidugi on täiesti õige see, millele sa ka viitasid, et Lääne sõjaväeringkonnas on umbes 350 000 hästi varustatud ja väljaõpetatud Vene sõjaväelast. Arve n-ö kaalukausile pannes saavad kõik aru, et arvuline ülekaal meie regioonis – kui me vaatame ainult meie regiooni – on Venemaal. Ent ma ei leia, et praeguses olukorras peaksime me proovima sellist külma sõja aegset lähenemist, et mees mehe, diviis diviisi, sõjalennuk sõjalennuki vastu või tuumalõhkepea tuumalõhkepea vastu. Minu meelest on meile kõige tähtsam see, et kõik saaksid aru, nii meie liitlased kui kindlasti ka vastasmeeskond üle piiri, et me oleme oma heidutushoiakus sõjalises ja poliitilises mõttes absoluutselt kindlad ja tugevad. Nagu sai nimetatud, artikkel 5 kehtib ja Venemaa peab lihtsalt seda mõistma.

Aga me oleme liikunud kõvasti edasi ka NATO toimimisloogika mõttes. NATO on ju naasnud oma põhiväärtuste juurde, võib nii öelda. Kui me vahepeal leidsime, et konfliktid ja ohud on meie regioonist kaugemal, siis Wales oli üks etapp, kui NATO liikus selgelt Euroopa kaitse suunas tagasi. Teine etapp tuleb nüüd Varssavis, ma arvan, kus me selle liikumise kinnistame. Nagu ka kõnes sai öeldud, see ei ole mingi lõpp-peatus, see on lihtsalt teekond. Ma arvan, et julgeolekuorganisatsiooni, kollektiivse kaitseorganisatsiooni tugevus ongi selles, kui ta suudab vajaduse järgi olukorrale reageerida. Ma ei saa öelda, et kui me saame siia liitlaste pataljonid, siis see on mingi teekonna lõpp. Võib-olla olukord Venemaal muutub ja me saame ühel päeval neile pataljonidele lehvitada ja neid hüvastijätuks tänada, aga võib-olla peame neid üksusi siia kunagi hoopis juurde tooma.

Me peame olema paindlikud ja reageerima. Vaatame ajalugu, mis on varem juhtunud. Walesi tippkohtumisel reageerisime me Ukraina sündmustele, me reageerisime ka Eesti kaitse planeerimise mõttes näiteks Javelinide hankimisega. Ämarisse toodi kohale NATO õhutorve, mida meil varem siin Eestis ei olnud, seda mõne päeva jooksul pärast Krimmi okupeerimist. Me peame sellist avatud suhtlust jätkama ja töötama selle nimel, et meie liitlased tahaksid siin olla, kui meil on probleeme. Ei ole vahet, kas me kaitseme Jõgevat, Narvat ja Kärdat või Seattle'it ja Pariisi. Eesti on täpselt samamoodi NATO territoorium. Just mõni päev tagasi käis valitsus Eesti piiril. See ongi koht, kus NATO algab või lõpeb, oleneb, kustpoolt vaadata. See on mu vastus.

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

16:10 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! NATO tähendab teadupärast eeskätt Ameerika Ühendriike. Obama ütlused sisendavad kindlustunnet. Kui see ka nii jätkuks! Peatselt on aga Ameerikas uus president. Kas see ei või tuua muutusi ka Eesti jaoks? On ju vähemalt üks presidendikandidaat öelnud, et kõigepealt tuleb vaadata asju oma kodus ja alles siis seda, mis jääb väljapoole.

16:10 Kaitseminister Hannes Hanso

Täna küsimuse eest! Loomulikult on need asjad, mille üle me peame mõtlema ja mida arvesse võtma. Aga ajaloos ei pea kuigi kaugele tagasi minema. Meenutan, et Ameerika Ühendriikide presidendikandidaadid 1990-ndate alguses rääkisid täpselt sama juttu, tegelikult toimusid aga päris mitmed ulatuslikud sekkumised välismaal. Mina usun, et meie koostöö Ameerika Ühendriikidega ei põhine mitte isikutel, kui me ühe isikuga saame paremini, aga teisega halvemini koos töötada, vaid koostöö põhineb ikkagi institutsioonidel ja riikidevahelistel suhetel. Loomulikult olen ma nõus, et Ameerika Ühendriikide panus NATO kui organisatsiooni toimimisse on täiesti hindamatu ja Ameerika Ühendriikide panus ka raha või vahendite eraldamisel on väga ulatuslik. Ent mina istun iga kord, kui on NATO kaitseministrite kohtumine, nagu võrdne võrdsete seas. 28 liikmesriiki on ühe laua taga ja meil kõigil on sõnaõigus. Ei ole nii, et teiste arvamust keegi ei kuula ja Ameerika Ühendriigid nagu üksinda kujundaksid NATO-suguse organisatsiooni seisukohti. See kindlasti nii ei ole. Ma usun, et küsija viitas siin Donald Trumpile kui presidendikandidaadile. Jah, Euroopa riigid peavadki rohkem omaenda kaitsele panustama, see on täiesti mõisteta. See on seisukoht, mille eest me kogu aeg avalikult seisnud oleme. Meie lipp on väga kõrgel ja see peegeldub, ma ütlesin, ka Ameerika Ühendriikide

poliitikas meie regioonis. Need, kes võetud kohustusi ausalt täidavad, on saanud ka teatud erikohtlemise osaliseks. Ma arvan, et see on igati mõistlik. See, et ma saan kõikidele oma kolleegidele julgelt silma vaadata, on aidanud meil luua sellise positsiooni, et igal pool, kui riigisisestes debattides on kaitsekulude suurendamine arutluse all, tuuakse meid eeskujuks. Ma usun, et Eestil on olnud mängida väga suur roll selles, et näiteks Lätis ja Leedus on see debatt liikunud väga õiges suunas. Läti suurendab oma kaitsekulutusi sel aastal 40%, liikudes kiiresti 2% poole. Leedu suurendab neid üle 30%, kusjuures Leedu kaitsekulutused sel aastal ületavad esmakordselt Eesti omi. Päris paradoksaalne olukord, sest Leedu riik on oluliselt suurem kui meie oma. See on sisepoliitikas olnud neil väga mõjukas ja võimas argument. Ma olen kuulnud, et seda teemat on tõstatatud nii Suurbritannia debattides kui ka näiteks Taanis jm. Ma usun, et neid näiteid on palju. Nii et ma olen täiesti nõus, et Euroopa riigid peavadki rohkem panustama. See, et kaitsekulutused vahepeal vähenesid, oli lühinägelik ja nüüd me muudame seda olukorda.

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, palun!

16:10 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Riigikogu riigikaitsekomisjoni raportis on kirjas soovitusel ja järeldused. Minu tähelepanu köitis punkt nr 11, kuna see puudutab Läänemerd, mis tähendab, et ka saartel elavaid inimesi. Siin öeldakse niimoodi, et heidutuse tugevdamiseks tuleb koostöös liitlastega saavutada NATO alaline kohalolek Läänemere ääres, vaid Läänemere ääres. Kas on võimalik minusugusele selgitada, mis see praktikas võiks tähendada?

16:10 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma nimetasin, meil on siin kümneid liitlaste sõjalaevu. Me räägime just liitlaste sõjalaevade kohalolekust. Nende hulka ei kuulu mitte ainult veepealsed laevad, vaid ka veealused ehk allveelaevad. Nii et suurenenud kohalolek, pakumaks tagatist, et ka meri oleks kindlalt kaitstud, on olemas. Ma tahan siia juurde tuua veel ühe dimensiooni, mis puudutab meie mitte-NATO naabreid. Just täna on Rootsi kaitseminister, minu hea kolleeg, Ameerika Ühendriikides, kus kirjutati alla Rootsi ja Ameerika Ühendriikide kaitsekoostöö leppele. See koostöö on viimasel ajal oluliselt süvenenud. Näiteks on ka Gotlandi saarele, mis on meile väga tähtis strateegiline punkt, sõjavägi jõuliselt naasnud just selleks, et võtta Venemaalt ära võimalus õhust ja merelt mingisuguseid Läänemere punkte kontrollida. Nii et me peame seda teemat vaatama veel laiemalt. Mina pean küll Soomet ja Rootsit selles küsimuses meile väga lähedasteks, liitlasteks *de facto*. Rootsi Riksdag võttis 25. mail, kui mul õigesti meeles on, vastu seaduse, mis lubab neil osaleda NATO õppustel, mis ei ole ilmingimata rahuvalve iseloomuga, vaid tähendavad NATO-ga koostöö harjutamist. See puudutab ka mereväeõppusi. Selles mõttes oleme me tervikpildina liikunud väga õiges suunas. Meie hinnangul on väga mõistlik ja ajakohane, et Läänemere ääres on liitlaste aluseid varasemast rohkem.

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

16:10 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Kas te olete analüüsinud, kui kaugele me võime minna, ilma et Venemaa kannatus katkeks, sõjalise löögi oht muutuks reaalseks ning Eestimaa jääks vasara ja alasi vahele? Konkreetset, mitu brigaadi ja mitu Abramsi tanki ning mitu ja millist raketti võiksime me paigutada Eesti territooriumile, ilma et see kriitiline piir oleks ületatud?

16:10 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh! Siin on NATO territoorium, mis on ka Eesti Vabariigi territoorium, mida me kaitseme. Nagu ma ütlesin, ma ei taha hakata siin üles lugema kõiki neid tanke ja seda, kui palju neid tarvis on, olgu need Abramsid või mingid muud. Tähtis on see, et vastasmeeskond mõistaks, et ei ole mõtet tulla torkima, sest vastulööki tuleb piisav. Mitu tanki me saame siia paigutada? Minu meelest ei ole see päevakohane küsimus. Tähtis oleks, et liitlaste kohalolek siin oleks, olgu et roteeruva baasil, siiski veenev ning kõik

saaksid aru, et me ei jää võimalikus konfliktis üksinda, olles konflikti osapool. See osapool on 28 riiki, mis kuuluvad meie ühisesse kollektiivkaitseorganisatsiooni. Mina ei tahaks üldse alla neelata seda konksu, kas me oleme Venemaad kuidagi provotseerinud. Ma arvan, et kui Venemaa ei oleks 2008. aastal lihtsalt amputeerinud suveräänse rahvusriigi Gruusia kahte piirkonda, Abhaasiat ja Lõuna-Osseetiat, kui 2014. aastal ei oleks Krimmi ilmselgelt illegaalselt annekteeritud, kui ei oleks seda, mis toimub Ida-Ukrainas, siis NATO kohalolek meie regioonis oleks piirdunud ilmselt mõnel õppusel osalevate liitlasvägedega. Kindlasti ei oleks me rääkinud siis mingisugustest pataljonidest ega kõigest sellest. Loomulikult on ka meie enda väed ju NATO väed. Meie reageerime olukorrale, mitte vastupidi. Ma arvan, et kõik ratsionaalselt mõtlevad inimesed saavad aru, et me ei ürita siin mingisugust kummi puruks tõmmata, vastupidi, me soovime, et pinge natukene lõdveneks.

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

16:10 Henn Põlluaas

Aitäh! Härra kaitseminister! Me saime küll aru, et te püüate siin EKRE-t rünnata ja mustata, aga teie ja teie erakonnakaaslaste madalalaubalised, matslikud ja stalinistlikus stiilis EKRE mustamise katsed ei vääri vastamist. Kuid te süüdistasite EKRE-t alusetult ka Eesti ja NATO liitlassuhete rikkumises. Selle peale ma küsin, kuidas te suhtute omaenda erakonna juhtiva liikme, endise erakonnajuhi väljaütlemistesse, kes meie juhtivate NATO-liitlaste parlamendiliikmetega suheldes on korduvalt võrrelnud Donald Trumpi, kes võib väga tõenäoliselt saada USA järgmiseks presidendiks, Hitleriga. Kas see on teie arust viis, kuidas sotsid liitlassuhteid tugevdavad ja sõpru leiavad?

16:10 Kaitseminister Hannes Hanso

Täna küsimuse eest! Ma vastan siiski ka küsimuse esimesele poolele, mis teie hinnangul, hea küsija, kommentaare ei vajanud. Jah, ma kohtun peaaegu iga päev oma kolleegidega tervest alliansist, vahel toimuvad need kohtumised suuremas formaadis, vahel väiksemas. Ma kinnitan teile, et need teemad, mida ma nimetasin, on seal vägagi päevakorral. Need on pidevalt luubi all. Kui see asi peaks kontrolli alt välja minema, on siin väga selge potentsiaal ka meie liitlassuhete pingestumiseks või halvemal juhul isegi veel hullemaks. Ma ei alahindaks seda teemat. Ma ei rääkinud seda siin sellepärast, et ma selle pärast ei muretse ja tahan mingeid punkte skoorida. See ei ole üldse nii. Tegelikult ongi see olukord lihtsalt selline.

Nüüd küsimuse teine pool. Meie Ameerika Ühendriikide presidenti ei vali, see on päris selge. Minu seisukoht on, et me peame töötama ükskõik missuguse administratsiooniga. Ka mul on omad eelistused selles küsimuses olemas, ent jätan need enda teada. Kaks kandidaati on alles jäänud ja te võite ise oma järeldused teha. Ma arvan, et allianss on elujõuline ja nii on see ka tulevikus.

16:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

16:10 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Kurb on kuulda, et ministri tasandil aktsepteeritakse poliitilist kultuuritust. Palun ärge tulevikus minge selliste asjadega kaasa! See mõjutab tegelikult NATO kui terviku ühtsustunnet, selles mõttes, et NATO ühtsust ei saa mõõta ainult relvadega ja füüsilise kohalolekuga, vaid seda saab mõõta ka emotsionaalse terviklikkusega. Minu küsimus oleks esialgu puudutanud USA presidendivalimisi, sest julgeolekueksperdid on välja toonud, et sellel, kumb kandidaat presidendiks saab, on väga suur mõju. Minu konkreetne küsimus on aga nüüd see: millised on olnud Eesti Vabariigi valitsuse konkreetsed ettepanekud NATO-le viimase kvartali jooksul emotsionaalse terviklikkuse hoidmise ja sõjalise tegevuse kohta?

16:10 Kaitseminister Hannes Hanso

Täna küsimuse eest! Meil on Varssavisse minnes kolm väga selget eesmärki: liitlaste kohaloleku arvestatav suurendamine, eelpositsioneerimine ning see, et Balti riigid, kaasa arvatud loomulikult Eesti, oleksid NATO pikaajalise planeerimisprotsessi osa. Samuti on meil väga selge eesmärk, et me saaksime

rakendada oma väga tugevat ja ülimalt olulist nišivõimet kübervaldkonnas. Me tahame, et NATO kuulutaks Varssavis kübervaldkonna eraldiseisvaks sõjapidamise domeeniks, peale selle, et eraldiseisvad domeenid on maa, õhk ja vesi. Selle eest oleme me väga pikalt seisnud ja tahame sinna väga aktiivselt panustada, ma pean silmas ka NATO küberharjutusväljakut Eestis. Mis puutub poliitilisse kultuuri või kultuuritusse, siis NATO ühendab riike, kus demokraatlikud tavad on sügavalt juurdunud. Ka mulle ei meeldi mõningad debadid mõningates riikides, ent me oleme julgeolekuküsimustes suutnud alati seljad kokku panna. Minu meelest väärtustepõhine lähenemine maailmale NATO-s kindlasti jätkub. Ma nõustun põhimõtteliselt, et poliitilist korrektsust ja kultuuri ei ole ilmselt kunagi piisavalt, aga kui vaadata kõiki neid riike, mis organisatsiooni kuuluvad, siis ma usun, et rahva tahe ja mõistlik lähenemine võidavad.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Mihkelson, palun!

16:11 Marko Mihkelson

Aitäh! Lugupeetud minister, tahan teid tänada väga hea ettekande eest! Aga minu küsimus on seotud ühe väga olulise võimega ja sooviga näha siin rohkem liitlasi, ennekõike lahinguvõimelisi üksusi. Lahinguvõimelisel üksusel peab olema võimalus pidevalt harjutada. Kuidas te praegu näete meie harjutusväljade arengut, ka keskpõlügeni arengut, aga kõige rohkem pean ma silmas Nursipalu edasiarendamist? Need võimed, mida me võiksime arendada nii enda kaitsevõimkuses kui ka koos liitlastega, peaksid olema harjutusväljade abil võimalikult hästi tagatud.

16:11 Kaitseminister Hannes Hanso

Mõistlik ja pragmaatiline küsimus, hea küsimus. Ma näen seda arengut ennekõike niimoodi, et liitlaste kohalolek, mis, ma loodan, saab kuu aja jooksul konkreetse poliitilise ja ametliku otsusega kinnitatud, suureneks Tapa piirkonnas, kus on juba infrastruktuur olemas. Tapa sõjaväelinnakusse peame me kiiremas korras asuma juurde ehitama, kui need otsused on tehtud, infrastruktuuri, olgu need siis majutushooned, hooldusalad, laod või ligipääsuteed harjutusväljadele. Ennekõike suureneb meil, ma usun, soomusmanöövervõime. Loomulikult peame arvestama, et liitlased ei tule siia mitte pöidlaid keerutama, vaid reaalselt koostegavust harjutama. Võru piirkonnas tankid iga päev kindlasti harjutama ei hakka, sest selleks puudub seal lihtsalt territoorium. Me arendame edasi keskpõlügeni, Soodla harjutusvälja ja nendevahelisi liikumisvõimalusi, et anda liitlastele võimalus kogu aeg tegevuses olla. See on see suund, et ennekõike keskendume me praegu Tapale.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun vabandust, kolleeg Henn Põlluaas! Selles päevakorrapunktis on Riigikogu liikmel võimalik esitada igale ettekandjale üks küsimus. Peale selle on täis saanud ka ministrile ettenähtud 20-minutiline küsimustele vastamise aeg. Suur tänu, härra minister! Me läheme edasi. Ma palun ettekandeks kõnepulti Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse teaduri Kalev Stoicescu. Mikrofon on sees. Palun!

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed ja külalised! Esitan teile üldjoontes ehk detailidesse ja arvudesse laskumata Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse raporti sisu. See raport kannab pealkirja "Strateegilise tasakaalu tugevdamine Läänemere piirkonnas" ning selle autorid on teie ees seisja ja minu kolleeg Henrik Praks. Lubage veel kord tänada riigikaitsekomisjoni raporti tellimise eest RKK-lt! See raport on väga õigeaegne ning sisulisest küljest pühendatud sõlmküsimustele, mis puudutavad Eesti, kõigi Balti riikide ja ka kogu Läänemere piirkonna julgeoleku ja kaitse tagamist lähiaastatel. Me keskendusime oma raportis nimelt heidutusele, mitte kaitsetegavusele kui sellisele, mida on küllaltki detailselt käsitletud muud uuringud, sh on seda tehtud sõjamängude raames. Meie raport valmis märtsis, mistõttu ei kajasta see viimase kahe ja poole kuu jooksul asetleidnud sündmusi. Samas on raporti poliitilised ja sõjalised lähtekohad ning ka analüüsist väljakoorigvad järeldused ja soovitusd autorite arvates endiselt täiesti adekvaatsed ja arvestatavad. Oleme oma analüüsist lähtunud kolmest põhilisest eeldusest, mis puudutavad meie idanaabrit.

Esiteks, Venemaa võib lähiperioodil teha taktikalisi samme oma eesmärkide saavutamiseks, näiteks selleks, et lõhkuda Euroopa Liidu ühtsust sanktsioonide pikendamise suhtes või murendada NATO solidaarsust liitlaste kohaloleku suurendamise suhtes alliansi idatiival. Seda tõendavad Kremli viimase aja sõnumid ning aktiivne välispoliitika Kreeka, Ungari jt liitlastega suheldes. Kuid Moskva läänevaenulik strateegiline kurss kaugemas perspektiivis paraku ei muutu, selle eesmärk on NATO-t ja Euroopa Liitu nõrgestada ning tekitada endale küünarnukkide abil ehk brutaaalse poliitikaga, sh varjatud sõjaga, nagu oleme näinud, jõupositsiooni eeskätt Euroopa ja Lähis-Ida julgeolekuküsimustes.

Teiseks, Venemaa poliitika on ilmselgelt oportunistlik, mistõttu ühtegi head võimalust NATO ja kogu läänemaailma haavamiseks ja destabiliseerimiseks ei jäeta kasutamata, sh Läänemere piirkonnas, kuigi meie poolt vaadatuna puuduvad siin igasugused ratsionaalsed põhjused rahu rikkumiseks. Venemaa eliidi ja president Putini käed on verised, sest nad on korduvalt ja valimatult kasutanud toorest jõudu naaberriikide, ka Süüria ning isegi oma rahva vastu. Seega on meil alust arvata, et nad kasutavad edaspidigi jõudu oma äranägemise järgi. Moskva sõnumid ei saa olla usaldusväärsed, mistõttu tuleb jälgida pigem Venemaa tegusid, mitte ametlikku retoorikat ehk propagandat.

Kolmandaks, Venemaa on asunud 2008. aasta Gruusia-vastase agressiooni järel täitma üliambitsioonikat relvajõudude moderniseerimise ning relvastuse arendamise ja tootmise plaani, milleks on enneolematult kasvatatud kaitse-eelarvet, mis tundub olevat selle riigi tipp-prioriteet. Võib öelda, et Venemaa kavatseb aastatel 2020–2025 nähtavasti päris hambuni relvastuda, kusjuures tema relvajõudude löögirusikas – võimsad ja moodsad ründerelvastuse süsteemid, kõige võimekamad diviisid ja brigaadid jne – on paigutatud just läänesuunale, sh Läänemere piirkonda ehk Kaliningradi oblastisse ning Eesti- ja Läti-tagustesse Pihkva ja Leningradi oblastisse. Valgevene on Moskva liitlane ning terava kriisi tingimustes on raske ette kujutada, et Minski võimud ei võimalda Venemaal kasutada oma riigi õhuruumi ja territooriumi sõjalisteks operatsioonideks.

Lõpuks, Venemaal tundub olevat kindel ja ähvardav plaan oma sõjalise jõu ülesehitamiseks meie regioonis. Ma arvan, et ta viib selle ellu igal juhul, ükskõik mida NATO teeb või ei tee. Kreml lihtsalt kasutab NATO samme kaitse tugevdamiseks idatiival omaenda sõjaliste plaanide õigustamiseks. Näiteks kuulutas USA 2016. aasta algupoolel välja, et kavatseb mitmekordistada Euroopa kindlustunde initsiatiivi ehk European Reassurance Initiative'i eelarvet, mille järel Venemaa teatas oma "vastusammudest", muu hulgas selgelt ründeiseloomuga tankidiviiside jms moodustamisest läänesuunal. Need olid tegelikult aga juba eelmisel aastal avalikustatud ametlikud otsused.

Nüüd ka mõnest NATO-t puudutavast kaalutlusest, mida me silmas pidasime. NATO heidutus toetub muidugi tuumajõududele, raketikaitsele ning tavajõududele. Arvestades Venemaa harrastatavat nn hübriidsõjapidamist, on välja koorunud ka nn ebakonventsionaalne heidutus, mis hõlmab endas suure hulga uusi, kuid ka vanu aspekte, infosõjast energiapoliitika ja küberkaitseni välja. Meie raport aga keskendub siiski üksnes tavajõududele, sest just need annavad Venemaale kõige suuremad eelised Läänemere piirkonnas, arvestades eriti geograafiat ning liitlaste senist küllaltki sümboolset kohalolekut. NATO üleüldine ülekaal on ilmne, eriti majanduslikus, kuid ka sõjalises plaanis, välja arvatud tuumarelvastus, mille puhul Ameerika Ühendriikidel ja Venemaal kehtib pariteet. Samas, Läänemere piirkonnas ei peegeldu NATO ülekaal üksüheselt. Veel üks aspekt on see, et me võime olla kindlad, et NATO ei kauple oma territooriumiga, st Venemaal ei maksa Läänemere regioonis rehkendada Krimmi või Donbassi stsenaariumiga või millegi muu sellisega. Muidu tekib paratamatult konflikt Venemaa ja NATO vahel, milles Venemaa jääb varem või hiljem kaotajaks ning tema kaotused ülimalt tõenäoliselt ületavad mäekõrguselt mis tahes võite. Võib arvata, et sellepärast püüab Venemaa muidugi igati vältida suuremastaabilist konflikti NATO-ga. Kuid teisalt võib Venemaa teha valerehkenduse. Arvestades liitlaste liiga vähest kohalolekut meie piirkonnas ning soovimatust seda suurendada (kui selline stsenaarium oleks käsil olnud, praegu on ju siiski kindel lootus, et olukord selliseks ei kujune), oleks Venemaa võinud ju proovida Lääne sõjaväeringkonna lahinguvalmiduse kontrollloppustel korduvalt harjutatud situatsiooni, mille käigus Balti riigid Poolast ehk ülejäänud NATO-st ära lõigatakse ning ka merelt ja õhuruumis blokeeritakse ning siis vaadatakse, mis edasi saab, kasutades ühtlasi tuumaähvardusi konflikti deeskaldeerimiseks ehk *fait accompli* tekitamiseks. Sellisel juhul oleks aga NATO heidutus läbikukkunud ning siis poleks enam oluline, miks ja kuidas see läbi kukkus. Isegi kui liitlased piirkonna lõpuks vabastaksid ning Venemaa taanduks, oleksime ju kõik kaotajad. Seepärast on heidutusel meie piirkonna julgeoleku tagamisel võtmeroll. Selles on oma loogika, mis põhineb psühholoogilistel faktoritel, kuid ka kainen rehkendusel, kuigi Venemaa puhul tuleb paraku arvestada ka võimalike emotsionaalsete impulssidega. Me ei saa jääda lootma üksnes president Putini armule ehk

tema rahusoovile, mida pole olemas. Venemaa on sõjaliselt üha võimekam ja ähvardavam, kuid NATO-l on siiski võimalik teda heidutada. Tundub, et meie NATO-liitlased on sellest aru saanud ning teinud poliitilised otsused sõjalise kohaloleku suurendamiseks Balti riikides ja Poolas ning ka Läänemerel. Ühest küljest ei kavatse mitte keegi NATO-s, ka mitte Eesti, korrata külma sõja aegset vastasseisu ehk koondada piirkonda enam-vähem pariteetsetel alustel Venemaaga tohutult vägesid ja relvastust. See pole vajalik ega mõeldav ka praktilises mõttes. Samas näitab liitlaste suurem kohalolek Venemaale, et NATO suhtub tõsiselt kõikide oma liikmete kaitse tagamisse ning mis tahes katse neid rünnata ei jää otsusekindla vastusega. Kui tuumariigid USA ja Suurbritannia ning teisedki liitlased, sh Saksamaa, toovad meie piirkonda mitte üksnes sümboolseid ehk lippu kandvaid, vaid ka lahinguvõimelisi üksusi, siis ei ole nendest enam võimalik mööda vaadata. Risk, et Venemaa teeb valerehkenduse, väheneks seega miinimumini, kuigi see ei pruugi kunagi taanduda nullini. Venemaa mõistab suurepäraselt, et liitlaste suurenev kohalolek Läänemere piirkonnas, isegi koos Balti riikide ja Poola kaitsejõududega, ei ole eskaleeriv faktor, sest kõik need jõud kokku ei kujuta reaalselt ja otsest ohtu Venemaale, ka mitte Kaliningradi oblastile. Teisalt, Kremli vihab just see, et me lähtume Venemaa tegudest ja mitte selle retoorikast ning Venemaa n-ö ääri riikide kaitse tugevneb veelgi, eriti USA pühendumuse ja panuse tõttu. Ameerika Ühendriigid, meie tähtsaim liitlane ning Euroopa sõjalise kaitse tegelik garant, on ka praegu Venemaa poliitiline luupainaja. See on reaalsus. Niisiis, meie ja Venemaa huvid on risti vastupidised, kuid meie peame seisma oma huvide eest.

On ka neid, kes vaatlevad liitlaste suurenevat kohalolekut Balti riikides, mis Varssavi tippkohtumise eeldatavate otsuste valguses on võrreldav sellega, mida meie oma raportis soovitasime, külma sõja ajal Lääne-Berlinis paiknenud USA maaväe brigaadiga. Selles on terake tõtt. Põhirõhk on muidugi karistusheidutusel. Ühe või kahe ettenihutatud brigaadiga ning kohalike jõududega ei kaitse Balti riike ja Poolat täiemahulise konflikti puhul – ma rõhutan, et täiemahulise konflikti puhul –, kuid liitlastel, eeskätt USA-l, on piisavalt täiendusjõude vastase tõrjumiseks. Samas muutub palju efektiivsemaks takistusheidutuse faktor. Balti riigid ja Poola, me peame seda arvestama, ei ole siiski Lääne-Berlin. Nendes neljas riigis elab kokku umbes 45 miljonit inimest ja neil on ka oma relvajõud, mis on üha võimekamad. Nende kerksust ehk võimet vastu seista, tõhusalt toimida ning taastuda ei saa alahinnata, Eestis tasub siin eriti silmas pidada Kaitseliitu ja ajateenistust. Lisagem siia ka liitlaste pataljoni taktikalised grupid ja nende muu kohaloleku. Seega, Venemaa ei saa isegi kõige efektiivsema tegutsemise puhul loota kiirele võidule *à la* nuga läbi sulavõi.

Lõpuks soovin ära märkida, et me oleme siiski alles poolel teel. Juuli algupoolel Varssavis toimuva NATO tippkohtumise meile kui tahes soodsad otsused, eriti liitlaste maaväeüksuste ettenihutamise kohta, ei ole meie lõppjaam, kui meie eesmärki saab nõnda nimetada. Isegi kui liitlased ei näe edaspidi vajadust maavägede kohalolekut veelgi suurendada, näiteks laiendada needsamad pataljoni taktikalised grupid brigaadideks, on siin terve hulk muid aspekte, mis vajavad kindlasti käsitlemist ning mille kohta tuleb teha otsused ja viia need ellu Varssavi-järgsetel aastatel. Esiteks, nn Suwalki koridor ehk Venemaa võime takistada liitlaste jõudude kohaletoomist ja nende tegutsemist meie piirkonnas. Teiseks, õhutõrje ja -kaitse, sest me ei ole seni rahuaegselt Balti õhuturbemissioonist kaugemale liikunud. Kolmandaks, liitlased peavad märgatavalt suurendama oma kohalolekut Läänemerel, nagu on räägitud. Mulle tundub, et kui arvestada, kui suur ja võimas on ikkagi Venemaa Balti laevastik, siis Läänemeri või selle idaosa on nende mugavustsoon, aga see ei tohi niimoodi jääda.

Ma lisan siia – need remargid ei ole mul kirjas –, et me oleme näinud, kuidas Venemaa on väga valuliselt reageerinud õppusele Baltops, mis ulatus Hankoni, kaugemale põhja poole kui kunagi varem. Aga see ongi uus reaalsus, sest kõik riigid ümber Läänemere on Euroopa Liidu riigid ja kõik on ka NATO riigid, välja arvatud Soome ja Rootsi. Venemaa on ainus riik, kes ei kuulu ei NATO-sse ega Euroopa Liitu, aga sellele riigile on jäänud 7% kogu Läänemere rannikust, kui me räägime Soome lahest ja Kaliningradist. See ongi uus reaalsus. Aga nagu näha, Venemaa muidugi veel ei aktsepteeri seda. See võtab kindlasti aega.

Kohalolekut Läänemerel on küll korraldatud peamiselt visiitide ja õppuste, viimati juba mainitud Baltopsi raames, kuid mitte päris alalisel viisil, nagu oleks vaja. Viimaseks ütlen, et NATO raketikaitseüsteem peab kindlasti katma ka Balti riike ja Poolat. See on suur töö, mis veel ees ootab, kuid seni saavutatud edu annab julgust ja usku, et kõik need asjad on lõpuks tehtavad. Loodan, et need saavad tehtud ka õigel ajal. Täna tähelepanu eest!

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on küsimusi. Raivo Põldaru, palun!

16:11 Raivo Põldaru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Teie ettekande lõpuosas võib-olla juba isegi oli vastus minu küsimusele. Raport on veidike varem tehtud. Seal on juttu kaheksast lennukist ja olukorrast Läänemerel, tegelikult need laevad, mis siin on, hoiavad rohkem nagu Põhjamere kanti. Aga võib-olla avaldate arvamust, milline on olnud liikumine selle aja jooksul, mis on möödunud raporti valmimisest? Ma sain teie ettekande lõpuosast aru, et see liikumine ei ole olnud piisavalt kiire. Mis te sellest arvate?

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Suur tänu küsimuse eest! Kui ma õigesti aru sain, siis teie küsimus puudutas kohalolekult Läänemerel ehk mereväge, merekomponenti. Jah, tõepoolest, kui me mõtleme NATO riikide merevägede õppustele Läänemerel, siis tänavune Baltops, mis just algas, on kõige suurejoonelisem õppus, mis on seni olnud. Meie oma raportis oleme pööranud tähelepanu kahele aspektile. NATO mereväe alaline grupp nr 1 ehk SNMG1 ei ole meie arvates piisavalt hästi komplekteeritud selliste alustega, nagu oleks vaja. Seda gruppi oleks vaja tugevdada. Teiseks ei ole ka kohalolek Läänemerel piisav. See kujutab endast lühiajalisi visiite ja me oleme näinud, et NATO laevastikugrupp paikneb pigem Põhjamerel kui Läänemerel. Kuid me ei saa rääkida ainult NATO laevastikugrupist nr 1, vaid rääkida tuleb ka individuaalsetest liitlastest, kes saadavad oma sõjalaevu Läänemerele visiitidele ja missioonidele, eriti tuleb mainida Ameerika Ühendriike. Seda pilti tuleb vaadata tervikuna. Olukord on läinud paremuse poole, eriti viimastel kuudel, kuid on asju, mida annab veel paremini teha.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Herkel, palun!

16:11 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Stoicescu! Teie ülevaates oli üks niisugune koht, kus te ütlesite, et NATO ülekaal Venemaast on paljude parameetrite järgi täiesti ilmne ja eeskätt puudutab see majanduslikku üleolekut. See on tegelikult kestnud juba päris pikka aega, ega see mingi uus asi ei ole, ja see ei ole neid pingeid kuidagimoodi maha võtnud. Kuidas te hindate sanktsioonide mõju nii Venemaa majanduslikule võimekusele kui ka sõjaliste võimete arendamisele? Milliseid tagajärgi võib kaasa tuua see, kui lääne ühtsus sanktsioonide küsimuses nüüd lagunema peaks?

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Aitäh, Andres Herkel! See on küsimus, mida me oma raportis ei käsitlenud, kuid ma ise olen selle vastu küll huvi tundnud, mistõttu võin vastata. Väga raske on hinnata Euroopa Liidu, USA ja üldse lääne majandussanktsioonide mõju Venemaa majandusele tervikuna. Küll aga on Venemaa ise oma majandusministri suu läbi tunnistanud, et sanktsioonid kahandasid Venemaa eelmise aasta SKT-d 2,5–3%. See on nende hinnang selle kohta, kui palju on sanktsioonid reaalselt Venemaa SKT-d ehk majandust mõjutanud.

Kuidas on sanktsioonid mõjutanud Venemaa sõjalisi plaane? Jah, see mõju on olnud siiski tuntav. Venemaal on jäänud vanast ajast funktsioneerima mõned päris head kaitsetööstusettevõtted. Nad on suutnud välja arendada üsna häid uusi relvasüsteeme. Aga selleks, et süsteem oleks täiuslik ja täisväärtuslik uue ehk viimase põlvkonna süsteem, peab see sisaldama igat sorti väga keerulisi kõrgtehnoloogilisi komponente, mida Venemaa ei ole alati ise suuteline tootma. Nii et see, et on keelatud Venemaale eksportida teatud komponente, millele Venemaa väga lootis ja mida nad ostsid Prantsusmaalt, Itaaliast või muudest riikidest, on kahtlemata mõjutanud nende võimet kiiresti oma süsteeme välja arendada. Nüüd püüavad nad teatud asju ise toota. Tegelikult on ka majanduskoostöö katkemine Ukraina ja Venemaa vahel suuresti mõjutanud sedasama aspekti, sest Venemaa importis ju Ukrainast väga suurel hulgal laeva- ja lennukimootoreid ning igasuguseid muid strateegiliselt olulisi asju. Neid ei ole niisama lihtne hakata ise tootma, see võtab õige mitu aastat, et endale niisugune võimekus luua. Aga üldiselt on näha, et Venemaa teeb suuri ponnistusi, et oma riikliku relvastusprogrammiga edasi minna. See on ju, nagu ma oma ettekandes ka ütlesin, selle riigi tipp-prioriteet. President Putin on avalikult öelnud, et on kaks valdkonda, kus ta püüab kuni lõpuni mitte n-ö

kääre sisse lüüa ja kulutusi vähendada: pensionid ja kaitse-eelarve. Aga näha on, et nad on siiski olnud sunnitud kaitsekulutusi vähendama ja ka teatud projekte edasi lükkama. Lihtsalt ei ole seda raha, mida oleks vaja.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Nutt, palun!

16:11 Mart Nutt

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kui olukorda, milles Venemaa praegu on, veel kord lühidalt kokku võtta ja seda kirjeldada, siis esiteks iseloomustab seda relvajõudude suurendamine mitu korda üle kaitsevajaduse, teiseks iseloomustab seda ründerelvastuse arendamine ja kolmandaks see, et Venemaa majanduslik olukord eeldaks ressursside kasutamist hoopis mujal kui relvastumiseks. See tähendab, et Venemaa tegelikult surub NATO-le peale võidurelvastumist olukorras, kus tema enda majandus sellele vastu ei pea. Kui me eeldame, et Venemaa ei kavatse neid relvi kasutada, siis on see tegevus minu hinnangul täiesti irratsionaalne. Mina teeksin pigem järelduse, et Venemaa kavatseb seda relvastust kasutada. Võib-olla ei kavatse ta neid kasutada NATO vastu, sest see oleks ilmselge enesetapp. Ma eeldan, et selliseid kavatsusi Venemaal ei ole. Aga siiski, millisena näed sa Venemaa motiive? See relvade kogus, mis on praegu välja arendatud, ja see relvastumine ei saa ju põhineda ainult eeldusel, et nii on Venemaa poliitiline või diplomaatiline kaal maailmas suurem. Ilmselt on siin taga ikkagi midagi rohkemat.

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Suur tänu, Mart, küsimuse eest! Sellele küsimusele võib väga mitmeti vastata. Ma tõin küll välja meie järelduse, mis on väga ilmne, et Venemaa on paigutanud just läänesuunas ehk vastu NATO-t oma kõige moodsama relvastuse ja kõige võimekamad sõjajõud. Aga on selge, et Venemaa ulatub ju Vaikse ookeani ja Vladivostokini välja, ning sealt tuleneb üks teine dimensioon, millega Venemaa peab ilmselt arvestama. Teisalt, kui vaadata seda suunda, mille Venemaa president ja valitsus on võtnud, siis on näha, et kaitsetööstus on just nagu Venemaa majanduse arengumootoriks, et Venemaa majandust edendada. See on *déjà-vu*, me nägime sedasama 1970. ja 1980. aastatel NSV Liidus, mis lõpuks ju kokku kukkus. Aga tõsi see on, et see teeb kõiki murelikuks, kui üks riik, mis on pealegi totalitaarne riik ja on juba näidanud, et on valmis jõudu kasutama, hambuni relvastub ja toodab endale nii palju ja nii häid relvi. Ju ta teeb seda ikka selleks, et neid kasutada. See on tõepoolest loogiline järeldus. Kas ta võib neid kasutada mujal, seda me ei tea. Aga mis puudutab meie piirkonda, siis, nagu näha, püüame me teha kõik selleks, et konflikti siin ei tuleks ja neid relvi siin ei kasutataks.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

16:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja, kõigepealt suur aitäh raportit ja ettekande eest! Minu küsimus puudutab Ameerika Ühendriike ja nende mõju NATO muutuvale poliitikale. Kuivõrd teie, kellel on sellised kogemused, näete seda, et koos uue presidendi ametisse astumisega võiksid toimuda küllalt suured muudatused NATO poliitikas, seda just Ameerika kui ühe põhilise suunaandja mõjul?

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Suur tänu küsimuse eest! See on väga raske küsimus. Ma ei tahaks siin saalis spekuloida teemal, kes võiks saada USA presidendiks. Alati peab tõepoolest rehkendama sellega, et muutused võivad tulla, aga need ei pruugi olla kõige negatiivsemad. Ükskõik, mida üks või teine presidendikandidaat valimiskampaania käigus Ühendriikides ka ei ole öelnud, ma ei usu, et NATO on selline organisatsioon, mis läheb laiali nagu Varssavi Lepingu Organisatsioon aastal 1991. Muidugi võib muret tekitada, kui USA pöördub rohkem endasse ning kaotab huvi Euroopa kaitse ja julgeoleku vastu üldiselt. Jällegi, need on trendid, mis kujunevad aastatega. Meil on võimalus, ma usun, nii NATO raames kui ka kahe- või mitmepoolselt teha poliitilisi ponnistusi, et seda ära hoida. Meenutagem kas või seda, et aastail 2008–2009 oli president Obama see, kes kuulutas pööret Aasia poole (*Pivot to Asia*), mida paljud võtsid nii, et

nüüd on maailma asjade raskuskese seal ning Hiina ja Vaikse ookeani piirkond on kõige olulisem. Paljud järeldasid sellest Euroopas, et nüüd on meie vastu huvi kadunud. Läks mõni aasta, president Obama tuli septembris 2014 Tallinnasse ja nüüd on nad jälle näoga meie poole. Neid sündmusi ja hoiakuid on vahel väga raske ennustada, kuid meie ülesanne on püüda ära hoida meile kõige negatiivsem variant. Aga allianss on tugev. Peakorter kolib tuleva aasta alguses Brüsselis üle tee, nii et ma soovin neile pikka iga ja edukat tegevust.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

16:11 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Te räägite küll vaikselt häälel, aga teie sõnum on hirmuäratav. Tsiteerin: "President Putin kindlasti eelistaks mitte kõigest õrritada allianssi ja riskida tõsiste kaotustega, vaid anda selle asemel surmahoobi NATO-le, st teha teoks sellise stsenaariumi, mis hõlmab Balti riikide eraldamist alliansi ülejäänud territooriumist ja nende võimalikku okupeerimist." Te räägite, et tõenäoliselt algab kõik ootamatust vahejuhtumist, mis läheb üle piiratud sissetungiks. Kirjeldage meile palun, kuidas see võiks välja näha ja kus see võiks toimuda, kas Sillamäel või Põlvas! Keda seal siis kasutatakse, kas Ostrovi helikopteribrigaadi või Pihkva *spetsnaz'i*? Kuidas see asi võiks välja näha?

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Suur tänu küsimuse eest, härra Ernits! Te ise küsimust esitades paljuski sellele juba vastasite. Meie raporti üks osa käsitleb tõepoolest tõenäolist musta stsenaariumi. Suurem osa analüütikutest, kes sellele teemale üldse mõtleavad, ei tee seda selleks, et teisi inimesi või iseennast hirmutada, vaid kantuna murest oma riigi pärast mõtleavad nad sellele sellepärast, et saaks leida paremaid lahendusi. Kui üldse rääkida sellest, et me ehitame üles oma riigikaitset ja muretseme oma julgeoleku pärast, siis meil peab olema konkreetselt ka mingisugune idee, millist stsenaariumi me kõige tõenäolisemaks peame, muidu ei ole võimalik kaitseplaneerimisega tegelda. Suurem osa arvab, et kõige tõenäolisem on nn hübriidstsenaarium, mida me oleme näinud Donbassis, rohelist mehikeseid jne. Ilmselt ei ole mul mõtet seda korrata, kõik teavad, millega on tegemist. Meie ei pidanud seda tõenäoliseks kui põhijõupingutust, kui see olukord üldse konfliktiks kujuneb, vaid pigem kui ettekäänat, et alustada tegevust, sõjalist või mittesõjalist. Pigem, nagu ma ka täna oma ettekandes ütlesin, on meil alust arvata, et kui Venemaa otsustab avantüüri laskuda – ma väga loodan, et seda kunagi ei juhtu –, siis teeb ta seda täpselt läbiharjutatud stsenaariumi järgi, nagu nad tegid juba detsembris 2014 äkkõppustel Läänemerele ja meie ümbruses, kui nad imiteerisid Balti riikide äralõikamist, tegutsedes väga kiiresti. Õppus kestis kokku viis päeva. Meenuitagem, et samasugused õppused toimusid ju Põhja-Kaukaasias ja ka Ukraina lähistel, enne kui hakkasid arenema sündmused Gruusias 2008. ja Ukrainas 2014. aastal, kusjuures Venemaa kasutas siis täpselt neidsamu läbiharjutatud stsenaariume, täpselt neidsamu jõude jne. Meie oleme näinud seda kõike, milleks nad valmistuvad ja mida nad harjutavad, niisama ei harjuta nad midagi. Meie ülesanne on neid heidutada. Heakene küll, harjutage, aga te ei hakka kunagi sellist plaani rakendama, sest te lihtsalt ei saa sellest võitjana välja tulla. Selles mõttes ei ole see heidutus siin küsimus. Venemaa näeb julgeolekukeskkonda Läänemere piirkonnas läbi oma prisma niimoodi, et nemad peaksid domineerima, vähemalt idakaldal või idapoolses osas. NATO-l ei ole püüt domineerida, nemad tahavad tasakaalu, soovivad, et kumbki pool ei domineeriks ega tunneks ennast nii võimekana, et võiks laskuda avantüüri teise poole vastu, algatada konflikti. See on meie eesmärk, et Venemaa ei tunneks ennast siin piirkonnas domineerivana ja n-ö sõjalise peremehena, kellel ühel hetkel võiks tulla pähe mõte, aga miks mitte NATO-t surmavalt haavata. Just nimelt, sest Venemaa poliitilises mõtlemises püsib siia maani see luupainajalik küsimus, miks Varssavi pakt läks laiali, aga NATO eksisteerib siia maani edasi. Nad väga hea meelega näeksid, et Põhja-Atlandi allianss läheks laiali. Kui nemad saaksid sellele kuidagi kaasa aidata, siis oleks see nende meelest väga hea. Ma ei oska teie sellele küsimusele paremini vastata.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

16:11 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kuulasin teie ettekannet. Me oleme muutunud teatud mõttes rindejooneks NATO ja Venemaa vahel. Kui lääne investorid seda raportit loevad, mis sunniks neid siis Eestisse investeringuid tegema? Kui raport läbi lugeda, siis on selge, et siin on kõik ettearvamatu. Mis sunniks Eestisse investeringuid tegema? Kas te oskate vastata?

16:11 Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse teadur Kalev Stoicescu

Suur tänu küsimuse eest! Ma arvan, et Varssavi tippkohtumise eeldatavad otsused annavad kindlasti väga palju kindlustunnet, et julgeolekukeskkond siin piirkonnas paraneb. Võib-olla püüab Moskva retoorika tõepoolest sugereerida, et see on just nagu NATO algatatud võidurelvastumine, pingete kruttimine jne. Aga mina seda küll niimoodi ei näe. Me oleme lihtsalt vastanud Venemaa reaalsele sammudele, et kindlustada oma julgeolekut. Mida kindlamalt on meie julgeolek ja kaitse tagatud, seda paremini tunnevad ennast ka investorid. Pealegi on meie investeerimiskeskond väga hea ja nii on see Läänemere piirkonnas ju tervikuna. Ma ütlesin ka oma ettekande alguses, et me ei näe ühtegi ratsionaalset põhjust, miks keegi peaks meie piirkonnas rahu rikkuma. Seda ei tehtaks vahest Balti riikide pärast, vaid just nimelt selleks, et läänele kui tervikule ja Euroopa Liidule, kelle peale Venemaa on ilmselgelt vihane sanktsioonide pärast, ja ka NATO-le anda üks tõeline õppetund, alandada neid jne. See on väga kõrge ja suure haardega poliitiline mäng. Mina ei ole näinud kuskil märke, et huvi Eestisse ja üldse meie piirkonda investeerida oleks selle olukorra tõttu märgatavalt vähenenud.

16:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Riigikaitsekomisjoni ettepanekul on mul palve, et kõigepealt saaksid sõna fraktsioonide esindajad. Kõnesoove ei ... Jah, siiski on. Andres Herkel, palun, Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

16:11 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Ma nägin, et Johannes Kerdil oli kõne valmis ja jäin tema järele ootama. Aga päris nii see ilmselt ei ole, et nii olulise küsimuse arutelul fraktsioonid sõna võtta ei taha.

Kõigepealt, Vabaerakond kahtlemata toetab neid eesmärgi, mis riigikaitsekomisjoni raportis peegelduvad. Meie poolest võiks see ilma otsuseta lõppev olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu ka otsusega lõppeda. Sisuliselt oleme me ju siin ääretult lähedal otsustuslikule konsensusele, et Varssavi tippkohtumine peab lõppema selliste otsustega, mis aitaksid kaasa heidutusele meie piirkonnas, Läänemere piirkonnas, ja parandaksid meie julgeolekuolukorda. Meie ümbruses on probleeme, eriti meie idanaabri mitmesugusest tegevusest tulenevalt. Selle tegevuse ajalugu Tšetšeenias, Abhaasias ja Lõuna-Osseetias alates kuni Krimmi, Ukraina, Süüria jne sündmusteni on üsna vastik ning need sündmused on ähvarduseks ka meile.

Ma arvan, et peale konsensuse kaitsekulutuste asjus on vajalik veel üks konsensus. See on see, et poliitilised jõud oleksid eestkõnelejad ka selles plaanis, mis puudutab liitlasvägede suuremat kohalolekut Eestis ja nende inimeste siia tulemist, kusjuures mitte ainult nende vastuvõtmise rahalist poolt.

Siin ja seal kohtab ikka seda naiivset arutluskäiku, kas seda kõike on vaja ja miks seda on vaja ja mis ohtusid see endas võib kätkeada. Ma arvan, et just meie roll, kõigi poliitiliste jõudude roll on selgitada, milleks see meie julgeolekule vajalik on. Praeguses olukorras ei saa Eesti jääda üksi.

Kuna me räägime siin konsensusest ja nendest arusaamadest, mis opositsiooni ja koalitsiooni riigikaitseküsimustes ja julgeolekuküsimustes peaksid ühendama, ei pidanud ma väga kohaseks kaitseministri osutust ühele erakonnale seal saali tagumises nurgas. Jah, ka mulle alati ei meeldi see toon või viis, millega EKRE mõnda probleemi käsitleb, aga praegu tegi algust lugupeetud kaitseminister ja selles debatis ei olnud see minu arvates kohane.

Me peame kindlasti arvestama sellega, et me oleme geopoliitiliselt keerulises olukorras. Kõige olulisem ongi ilmselt see, et NATO annaks Venemaale selge signaali, et piiratud ulatusega konflikt lihtsalt ei ole tänapäeva maailmas võimalik ehk mis tahes konfliktil on laialdased geograafilised ja üldlised tagajärjed. Ei ole nii, et saab olla konflikt alliansi ühe liikmega. Kõigel, mis saab alguse Eesti piirilt, on tagajärjed NATO kui terviku jaoks. Selles mõttes ei ole ma võib-olla päris nõus Kalev Stoicescu ühe viitega, kui ta ütles umbes niiviisi, et ega see päris külma sõja aeg ei ole. Ma arvan, et NATO on tegelikult üsna külma sõja aegse olukorra juures tagasi, sest nii lähedal kui Tapa ei ole NATO väed ju varem ajaloo

jooksul Venemaa piiridele olnud. Selge see, et püütakse piirduda heidutusega ja mitte ilmtingimata valmistuda sõjaks. Kui sõjaks valmistutaks, siis võib-olla peaksid need väed paiknema kusagil mujal. Aga kindlasti on meie kõikide huvides see, et NATO-liitlaste täiendav kohalolek kõikides Balti riikides oleks suurem. Tuhatkond meest, saan ma aru, on kõigis kolmes riigis. See ei pruugi sõjaolukorras olla piisav, aga me loodame, et poliitiliseks heidutuseks sellest praegu piisab. Aitäh!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Oudekki Loone Keskerakonna fraktsiooni nimel. 5 + 3 minutit. Palun!

17:12 Oudekki Loone

Head kolleegid! See raport, mida me arutame, vastab selgelt väga paljude Eesti inimeste muredele ja küsimustele riigikaitse kohta. Mul on hea meel öelda, et kui me selle raporti lõppjäreldusi ja soovitusi arutasime, siis ei pidanud me kordagi hääletama. Me vaidlesime, vahepeal väga tuliselt. Seda ühte punkti, mille kohta siin ka küsiti ja mis puudutab NATO kohalolekut Läänemerel, arutasime me vähemalt tund aega. Aga me ei hääletanud. Me arutasime ja jõudsim konsensusse. See on hea poliitika, mis, ma arvan, on eestilik, euroopalik ja hoiab meid väga selgelt Euroopa väärtusruumis. Teine osa Euroopa väärtusruumist on see, et meil on ka palju erimeelsusi. Demokraatlikus ühiskonnas ongi nii normaalne ja õige. Üks nendest asjadest, milles näiteks mina olen teist meelt kui mitmed teised siin saalis, on seesama küsimus sõjast Venemaaga. Vaadake, ma ei usu mitte hetkekski, et midagi niisugust võiks lähiajal juhtuda. Ma tean, et paljud siin saalis nii ei arva. Ma tean, et ka mõned meie kaaskodanikud väljaspool seda saali ei arva nii, vaatamata sellele, et enamik meie kodanikest, nagu selgus hiljutisest uuringust, peab põhiliseks julgeolekuohuks terrorismi, inimkaubandust ja ISIS-t. Aga ei saa eitada, et sõda Venemaaga on paljude inimeste hirm ja mõnel on see hirm isegi nii kaugele läinud, et nad peavad selle sõja vältimist lootusetuks. Pärast 2008. aasta sündmusi Gruusias, pärast Krimmi ja Donbassi on see hirm ilmselgetel põhjustel tugevnenud. Juba maalikse musti stsenaariume, mille kohaselt Venemaa ründab, on 24 tunniga Tallinnas ja kõik on halvasti.

Arstiteadus on tänaseks leidnud päris palju viise, kuidas ravida depressiooni ja teha seda väga edukalt. Aga poliitikateadus ei ole suutnud sama vastu panna ja öelda, kuidas ravida pessimismi. Tundubki, et on väga raske rääkida rahust, kui samal ajal Donbassis, Mägi-Karabahhis, Süürias, Liibüas, Saheli riikides, Jeemenis, Afganistanis, Somaalias või kus tahes tärisuvad relvad. Samamoodi on kohutavalt raske olla optimist, kui meil on kõige hullem majanduskriis alates 1929. aastast. Aga Keskerakond on alati säilitanud optimismi, sest me teame, et kui me teeme ära maksureformi ja valime ekspansivse rahapoliitika, siis me saame majanduskriisist üle. Samamoodi teame me, et kui meil on oskuslik ja julge diplomaatia, siis me saame vältida sõjalisi kriise.

23. august 1989. Kas te mäletate seda päeva? Umbes veerand Eesti, Läti ja Leedu inimestest seisis käsikäes. Kaks miljonit inimest. Miks me seda tookord tegime? Kas sellepärast, et luua mingit sanitaarkordonit ja hoida venelasi puuris, selleks, et sättida kahuritorusid Peterburi suunas, selleks, et kümnetel tuhandetel Eesti inimestel ei oleks õigust parlamenti valida, selleks, et maksta kätte 1940. aasta eest, või selleks, et USA sõdurid võiksid Fontankas hobuseid joota? Ei! Me tegime seda sellepärast, et me tahtsime olla vabad. Me tahtsime oma kodus ise otsustada. Me tahtsime olla vabad eestlased. Me tahtsime heaolu, tahtsime õiglust. Ma mäletan seda. Mina tahtsin ka heaolu ja õiglust, kuigi ma olin siis suhteliselt noor. Ma uskusin siis, nagu ma usun ka nüüd, oma riigi tulevikku. Ma hoolin Eesti tulevikust ja pean siin parlamendis kõige olulisemaks seda, et tagada kõigile inimestele, kes siin elavad, heaolu ja võimalus rahus elada.

Seega, meil tuleb ära lõpetada see hullus ja hirm, et sõda jõuab homme meie uksele. See võimalus tuleb välistada. Eesti ei tohi kunagi muutuda okastraadiks, mis lahutab ida ja länt. Me peame olema õitsev sild ida ja lääne vahel. Seetõttu peame me täna käituma mõistliku täiskasvanud rahvana ja enesekindlalt.

Mul on väga hea meel, et me riigikaitsekomisjonis oleme teinud ka selle sammu ratsionaalsuse suunas ja konsensuslikult kokku leppinud, et me toetame NATO dialoogi Venemaaga, dialoogi, mis lähtub õiglusest ja rahvusvahelisest õigusest. Relvad Euroopas peavad vaikima. Selleks tuleb maha istuda ja rääkida, kuulata ja olla ära kuulatud. Tuleb leida lahendusi, mida kõik osapooled saavad aktsepteerida ja mis on kõigile kasulikud. Sellisest lapsikust nullsumma-mängu-mõtlemisest tuleb rahvusvahelises poliitikas loobuda. Kui me hakkame ütlema, et dialoogi ei ole vaja ja miks te sellest üldse räägite, siis ei ole me enam eurooplased. Siis ei ole me enam korralikud eestlased ka, sest eesti traditsioon on see, et

me küll vaidleme, aga me ka räägime ja jõuame tulemusele.

Poliitika ei ole minu arvates elukutse. Ma olen poliitikas, ma olen siin parlamendis ja siin puldis sellepärast, et ma tunnen kohustust ja vajadust teha meie ühiskonda paremaks ja õiglasemaks. Mingit sellist vastutust, et hakkame õhutama sõjahullust, ei tahaks ma enda peale võtta. Ma loodan, et mitte keegi siin saalis ei taha seda enda peale võtta.

Seega, kallid kolleegid, need asjad, mis meist mõningaid üksteisest eristavad kas siin või ka väljaspool seda saali, on patsifistlik optimism ja sõjardlik pessimism. Tulevik näitab, mis peale jääb, kas sõda või rahu, optimism või pessimism. Kuid need, kes pooldavad rahu, on täna eduseisus. Vaadake, need inimesed, kes südamepõhjas ei soovi täna rahu, ei soovi üksteise huvisid arvestavat, õiglast ning õiglastel põhimõtetel ja kokkulepetel püsivat maailma, on ette otsustanud, et nad on kaotajad, nad jäävad alla ja nad peavad kasutama mingit veidrat võimu. Meie, kes me soovime rahu, meie, kes me nii nagu riigikaitsekomisjon oleme valmis vaidlema ja istume läbirääkimiste laua taga, peame lihtsalt ootama. Tsiteerides Itaalia poeeti D'Annunziot, kes on öelnud, et saatus pöördub, pöördub meie poole raudse kindlusega, lõpetan ka mina raudse kindlusega. Sõjad ja kriisid kuuluvad minevikku, rahu ja heaolu tulevikku. Keskerakond on kindlasti valinud kuulumise tulevikku ja ma loodan, et ka teie kõik valite kuulumise tulevikku. Aitäh!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Palun, Johannes Kert Reformierakonna fraktsiooni nimel!

17:12 Johannes Kert

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud kolleegid, minister, daamid ja härrad! Riigikaitsekomisjoni koostatud raport "NATO heidutus Läänemere piirkonnas: hetkeseis ja perspektiivid" on esimene ja küllaltki põhjalik Läänemere regiooni olukorra ja nähtava perspektiivi strateegiline analüüs Riigikogu tasemel. Raport on aktuaalne, see võtab arvesse juuli alguses Varssavis toimuvat NATO tippkohtumist ja annab soovitusi meie valitsusliikmetele, kes meid seal esindavad. Reformierakond peab tähtsaks rõhutada riigikaitsekomisjoni raporti koostamisel saavutatud konsensust. Samuti on Reformierakond käsitlenud riigikaitset kui ühte oma prioriteeti.

Käies meie liitlaste parlamentide riigikaitsekomisjonides ja vesteldes seal kolleegidega, esitasime samuti raportis toodud seisukohti ja püüdsime oma seisukohti võrrelda kolleegide omadega. Pean tunnistama, et mulle oli teatud üllatus, et nii mõneski parlamendis arvati peaaegu identselt meiega. Toon esile eelkõige Rootsi kolleegide arvamusel julgeolekuolukorra kohta.

Üks küsimus, mida raportis on käsitletud, on SKT-st 2% eraldamine riigikaitsekulutustele. Ma väidan, et see ei tähenda ainult panustamist riigikaitse ülesehitamisse siin kohapeal ja riigikaitse struktuuri ülalpidamist, vaid see on väga oluline sõnum NATO poliitilise ühtsuse saavutamiseks ja hoidmiseks. Tänu sellisele üsna tõsisele panustamisele on Eesti maine NATO-s hea. Väikeriigil ei ole väga palju, millega panustada. Üks, millega Eesti on panustanud, on sõnapidamine. Seda on märgatud ja seda tuuakse teistele eeskujuks.

Eelmisel kahel kümnendil pärast, ütleme siis nii, esimese külma sõja lõppu tekkis Lääne-Euroopa pealinnades teatud kaitsepoliitiline segadus, mille tagajärjeks on ka kaitsekulutuste ja selle kaudu kaitsevõime vähenemine. Venemaa käitumine, rahvusvaheliste normide ja kokkulepete eiramine lubab väita, et Venemaad ja võimalikke arenguid Venemaal on valesti hinnatud. Näited on siin Georgia, Ukraina ja teised piirkonnad. NATO on Georgias, Ukrainas, aga ka Süürias saanud õppetundide tõttu põhimõtteliselt muutmas oma strateegilist käitumist. Otsitakse intensiivselt lahendusi Venemaa imperialistlike ambitsioonide heidutamiseks.

Ma palun veel kolm minutit!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolm minutit lisaäega.

17:12 Johannes Kert

Praegu vaieldakse selle üle, milliseid vägesid ja kui palju paigutada Ida-Euroopasse. See, et need siia paigutatakse, ei ole enam diskussiooni teema. Me oleme siin samuti rääkinud sellest, kas pataljon on piisav või on seda liiga vähe ja on vaja veel mingisuguseid maaväeüksusi. Ma väidan, et küsimus NATO terviklikust lahendusest Läänemere piirkonnas, võiks isegi öelda, NATO laevastikust Läänemeres, mis

oleks võimeline neutraliseerima Venemaa agressiivset tegevust, on võib-olla võtmetähtsusega. Samal ajal on oluline, et me pöörame tähelepanu ka teistele piirkondadele. Eelkõnelejad peatusid panustamisel Lõuna-Euroopa julgeoleku tagamisse, aga mina juhin tähelepanu Musta mere piirkonnale ja NATO vägede võimalikule paigutamisele Rumeeniasse ja Bulgaariasse, panustamisele Musta mere laevastikku. See loob võime hajutada Venemaa tähelepanu meie piirkonnalt ja koormata vajaduse korral Venemaa ressursse, et konflikti ära hoida. Samas on vaja jätkata esmase enesekaitsevõime parandamist. Esitagem endale küsimus, kas me oleme teinud kõik endast oleneva, kas meil ei ole jäänud midagi tegemata. Võib-olla oleksime saanud parema organiseerimise korral midagi rohkemat ära teha. Loodan, et täna esitatav raport saab järje, mis käsitleb Riigikogu tasemel olulisi riigikaitseküsimusi, sh riigi esmase enesekaitsevõime edasiarendamist. Loodan, et sellest saab meie riigikaitselise poliitilise rutiini ja kultuuri osa. Täna väga!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Henn Põlluaas, palun, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel!

17:12 Henn Põlluaas

Lugupeetud kolleegid! Kõigepealt tahan tänada riigikaitsekomisjoni väga sisuka ja olulise analüüsi koostamise eest. Ma tahan öelda, et meie siin ei tee valikut, kas sõda või rahu. Ma usun, et meie seas ei ole ühtegi inimest, kes sellist valikut tahaks teha. Me oleme ammu need valikud teinud – rahu on meie ainuke seisukoht ja valik. Seda valikut ei tee ka meie liitlased, seda valikut ei tee ka NATO. Aga paraku öeldakse, et naabrit ei saa valida. Meil on selline naaber, kes on läbi ajaloo teinud neid valikuid ise. Ilmselt tehakse valik, kas rahu või sõda, ka tulevikus ida pool. Me teame, et Venemaa on eemaldunud igas mõttes normaalse demokraatliku ja rahumeelse riigi käitumisnormidest, ta on hüljanud kõik rahvusvahelised konventsioonid ja lepingud ning rünnanud oma naaberriike. Venemaa püüab saavutada maailmas hegemooniat, suurriigi staatust, ta kujutab ette, et tal on mingi eriline missioon. Ta on teinud valiku ja meie peame selleks valmis olema.

Öeldakse, et kui tahad rahu, siis pead valmistuma sõjaks. See on jumala tõsi, sest kui sul ei ole okkaid seljas, siis oled sa ju lihtlabane saak suurtele. See käib ka väikeriigi kohta, kellel ei ole okkaid, kellel ei ole enda kaitsevõimet. Kuna meie asukoht on selline, nagu see on, siis peame me valmistuma sõjaks, kas me seda tahame või mitte, aga see ei tähenda, et me tahame sõda.

Hea kolleeg esitas väga olulise küsimuse: kas me oleme teinud kõik selleks, et me oleksime võimalikult okkalised ehk meie kaitsevõime oleks võimalikult hea, arvestades meie ressursse? On tõesti väga palju puudujääke, väga palju möödalaskmisi, väga palju hoolimatust, mida võiks välja tuua. Aga samas on Venemaa oma käitumisega olnud äratajaks meile ja, veelgi olulisem, meie liitlastele nii Euroopa Liidus kui ka NATO-s. Mõtted ja tegutsemine on saanud uue suuna ja hoo, mis on ainult positiivne.

Küsimus on selles, kuidas me tulevikus suudame võimalikult palju panustada ja kuivõrd me suudame saada oma liitlasi võimalikult enam panustama meie julgeolekusse, mis tähendab ju tegelikult terve Euroopa ja NATO julgeolekut. Kuidas kaotada need kitsaskohad, ületada need, saada jagu Vene raketikilbist Baltikumi kohal? Kuidas saada jagu probleemidest? Kuidas kiiresti liigutada NATO vägesid siia, kui peaks tekkima kriisiolukord? Kuidas mobiliseerida NATO vägesid? Kuidas kiirendada otsustusprotsessi, et kogu see masinavärk hakkaks liikuma, et see oleks piisavalt õlitatud, mitte selline nagu täna.

Palun lisaiega!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolm minutit lisaiega.

17:12 Henn Põlluaas

Me peame vaatama ka ida poole, sest Venemaa, ükskõik, milline ta on, on väga palju oma kaitsejõududesse panustanud. Nad on kiirreageerimis- ja suurte jõudude ühest kohast teise kiire transportimise probleemi lahendanud. See on väljakutse NATO-le. Ma vaatan selles suhtes väga positiivselt NATO ja meie liitlassuhete tulevikku, sest meie oleme välja pannud 2% SKT-st, mille me oleme endale kohustuseks võtnud. Ilmselt saab Varssavi tippkohtumine murdepunktiks ja seda

kohustust hakkab täitma üha enam riike.

Nii et me ei tee valikut. Meie valik on rahu ja see on ka NATO valik. Selle nimel, et rahu tugevdada, me ju kõik tegutsemegi. Aitäh!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Sven Mikser, palun, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

17:12 Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Palju tarku sõnu on täna juba öeldud ja ma ei hakka püüdma kõike üle korrata. Üks eelkõneleja rääkis soovist olla õitsev sild. Ma tahan öelda, et eks me kõik siin oleme päikeseusku, aga elades Läänemere kallastel, teeme me ikkagi targasti, kui võtame välja minnes kaasa ka vihmavarju. Ma arvan, et need, kes nimetavad vihmavarjuga õue minekut vihma õhutamiseks, ei mõista ilmselt päriselt heidutuse olemust. Heidutus on ju tegelikult kontseptsioon, mille kohaselt on võimalik sõjalist konflikti vältida. See tähendab hoida rahu, andes potentsiaalsele agressorile täiesti ühemõtteliselt mõista, et mis tahes rünnakule järgneb kohene, paratamatu ja ülekaalukas vastus ning et karistusega agressorile põhjustatav kahju on suurem kui mis tahes loodetav kasu.

Külma sõja ajal räägiti eeskätt tuumaheidutusest, oli tuntud selline kontseptsioon nagu *mutually assured destruction* ehk vastastikku tagatud hävitustöö. Täna saame õnneks rääkida ka konventsionaalsest heidutusest. Heidutuse eesmärk ei ole niivõrd võimalikku laiaulatuslikku sõjalist konflikti võita, kuivõrd sõda vältida. Seetõttu on mõisteta, et nii sõjaline jalajälg regioonis kui ka plaanid, mida tehakse selleks, et sõda võita – ka need plaanid on vajalikud, ka need plaanid on olemas, ka neid tehakse ja harjutatakse läbi –, mõnevõrra erinevad sellest jalajäljest ja nendest plaanidest, mis aitavad sõda ära hoida. Piltlikult öeldes võib kindlalt väita, et üks pataljon Eestis ei ole piisav, et meie suurt idanaabrit sõjaliselt alistada, kindlasti mitte, küll aga on see samm õiges suunas, selleks et muuta potentsiaalse vastase sõjalist kalkulatsiooni, kui tal peaks tekkima soov oma sõjajõudu meie vastu kasutada.

Heidutada saab vastast, kes ei ole täiesti irratsionaalne, vastast, kes võtab oma tegevuse planeerimisel arvesse nii loodetavat kasu kui ka kardetavat kahju. Me teame täna, et meie regioonis konflikti puhkemise suurim oht on see, kui potentsiaalne agressor teeb traagilise valearvestuse, eeldab ekslikult, et liitlaste otsustamatuse või eriarvamuste tõttu võib sõjaline avantüür jääda kas vastuseta või vähemalt võib sellest saadav kasu olla tunduvalt suurem, kui on vastusammudest tulenevad ebamugavused. Me usume täna kindlalt NATO ühtsusesse. Me usume, et vajaduse korral tullakse meile appi, aga meie ideaalne stsenaarium ei ole kindlasti saada vabastatud. Meie ideaalne stsenaarium, mille nimel me ka heidutust üles ehitame, on sõda vältida.

Jah, Venemaal on meie regioonis märkimisväärne konventsionaalne sõjaline üleolek, on ka n-ö aja ja ruumi eelis. Venemaa on siin regioonis, meie piiride vahetus läheduses, arvestatavate jõududega juba kohal. NATO-l on alaliselt regioonis paiknevat võimekust võrdlemisi vähe. Vene otsustusprotsess on erakordselt tsentraliseeritud, st et tehtud otsused saab otsekohe täitmisele pöörata. NATO otsustusprotsess põhineb konsensuse loomisel suveräänsete riikide vahel. See nõuab paratamatult mõnevõrra rohkem aega. On juba olnud juttu Venemaa kontseptsioonist A2/AD ehk *Anti-Access/Area Denial*, kindlasti tuleb rääkida ka tuumapoliitikast, Venemaa n-ö deeskalatsiooni kontseptsioonist läbi eskalatsiooni ehk esmase strateegilise tuumalöögi kontseptsioonist. Kõik see loob eeldused mainitud traagiliseks valearvestuseks, ekslikuks tundeks, et kiire avantüür võib tuua edu. Selleks, et heidutus töötaks, tuleb need eelised neutraliseerida.

Palun lisaaga!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolm minutit lisaaga.

17:12 Sven Mikser

NATO peab olema kohal õigel ajal, plaanid peavad olema küllalt detailsed ja reaalsed võimetega tagatud ning läbi harjutatud. NATO sõjaline jalajälg peab olema piisav, et muuta võimaliku agressori sõjalist kalkulatsiooni.

Lõpetuseks. Kui külma sõja ajal kätkes tuumaheidutus teatud müstikat, teadmatust sellest, millise apokalüpsise vallandab ka kui tahes piiratud sõjaline avantüür, siis täna võib konventsionaalsest

heidutusest kõneldes olla mõistlik ka mõningane kaartide avamine ja vastusammude detailsem kirjeldamine. Lubadus vastata Venemaa lokaalsele hübriidoperatsioonile tuumatalvega ja globaalse tuumaholokaustiga võib olla palju vähem mõjus kui väga selge ja arusaadav plaan, kuidas anda valus ja täpne konventsionaalne vastus, mis neutraliseerib vastase loodetava edu.

Niisiis, oluline pole mitte üksnes jalajälg, vaid ka plaanid, õppused ja eelkõige poliitiline üksmeel ning solidaarsus kõigi liitlaste vahel. Hea uudis on see, et meie kardetav vastane on heidutatav. Teine hea uudis on see, et allianss on õigel teel ja me võime optimismiga oodata õigeid sõnumeid ka eelolevalt NATO tippkohtumiselt. Aitäh!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Marko Mihkelson Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, palun!

17:12 Marko Mihkelson

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Mul on riigikaitsekomisjoni esimehena väga hea meel võtta osaliselt kokku seda arutelu, mis me täna siin pidanud oleme. Kui mu mälu mind ei peta, siis on tegemist üldse esimese korraga alates taasiseseisvumisest 1991. aastal, kui riigikaitsekomisjon on toonud siia saali väga olulise teema meile kõigile arutada. On hea meel, et oleme seda teinud, esitades täna selle raporti. Mis kõige olulisem, nii nagu ka tänasest arutelust ilmnes, valitseb saalis ikkagi väga selge üksmeel väga olulistes, riigikaitse seisukohalt strateegilistes küsimustes. Kuidas olekski võimalik teisiti? Kui me soovime ühtsust oma liitlastelt – rõhutame, et NATO ühtsus on erakordselt oluline –, siis loomulikult on ju ka meie enda positsiooni tugevuse eeldus selles suures pildis meie enda sisemine ühtsus. Ma arvan, et ka tänane debatt aitas selle ühtsuse tugevdamisele kaasa.

Isamaa ja Res Publica Liidule on riigikaitseteema viimase 25 aasta jooksul olnud üheks keskseks poliitiliseks prioriteediks. Eri aegadel ja mitmesugusel viisil on meie poliitikud osalenud riigikaitse loomisel ja arendamisel. Need kesksed teemad on tänagi olulised meie riigikaitsedebatis, kui me räägime iseseisva kaitsevõime tugevdamisest, mis põhineb reservarmeel, mille väga oluline komponent on ajateenistus. Teisest küljest peab seesama iseseisev kaitsevõime oma arengus olema tagatud piisavate ressurssidega. Ka need küsimused leidsid ju lahenduse juba aastaid tagasi, kui kaitseministriks oli Mart Laar. Samamoodi on väga oluline komponent see, mis räägib liitlaste kohaloleku vajadusest ja heidutusest just nimelt selles suunas, nagu Sven eespool mainis. Heidutuse eesmärk on ju, et see looks rahu ja pakuks stabiilsust ka investoritele, kes soovivad Eestisse investeerida. Seegi on väga oluline, et need sammud, mida me täna astume ka NATO tippkohtumise otsuseid oodates, on mõeldud ühest küljest meie riigi julgeoleku kindlustamiseks ja pikaajalise stabiilsuse loomiseks, aga teisest küljest majandusliku arengu tagamiseks ning meie rahvusvahelise konkurentsivõime hoidmiseks ja kasvatamiseks. Ilma nende heidutussammudeta, mida me kavandame koos liitlastega, oleks ka see valdkond selge löögi all.

Veel kord tänan kõiki, kes osalesid selle raporti koostamisel! Tahan tänada riigikaitsekomisjoni nõunikke Aivar Engelit, Liivi Turki ja Ingrid Muuli, kes osalesid selle raporti koostamisel, kirjutamisel ja ettevalmistamisel. Samuti tänan kõiki kolleege ja fraktsioone selle väga sisulise debati eest! Aitäh teile!

17:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Ma tänan kõiki ettekandjaid sisukate ettekannete eest ja tänan teid, kolleegid, aktiivse osavõtu eest, nii neid, kes küsisid, kui ka neid, kes pidasid läbirääkimisi! See päevakorrapunkt on käsitletud.

6. 16:45 Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (238 SE) teine lugemine

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Kuues päevakorrapunkt on majanduskomisjoni algatatud ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 238 teine lugemine. Ettekandja on majanduskomisjoni liige Urve Palo. Palun!

17:12 Urve Palo

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas selle eelnõu teisele lugemisele saatmist kahel korral: esimest korda 31. mail ja teist korda 2. juunil. 31. mail olid komisjoni istungile kutsutud majandusministeeriumi energeetika ja ehituse asekancler ja peaspetsialist ning Tehnilise Järelevalve Ameti esindaja. Eelnõu kohta laekus ka üks parandusettepanek majandusministeeriumist ja valitsuse arvamus, mis sisaldas ettepanekut, et me võiksime jätta arhitektuurse projekteerimise tegevusalal tähtsajaks edasilükkamise ära ning sellel tegevusalal võiks kutsetunnistuste nõue jõustuda 1. juulil s.a. Arutasime seda ettepanekut tõsiselt ja otsustasime siiski, et ka arhitektuurse projekteerimise tegevusalal on mõistlik kutsetunnistuse nõue mõneks ajaks edasi lükata, aga mitte poolteise aasta võrra nagu teiste elukutsete puhul, vaid poole aasta võrra. Põhjus on see, et nii nagu Eesti Arhitektide Liit on öelnud, on sellel liidul 392 liiget, aga kutsetunnistus, mida nõutakse 1. juulist s.a., on olemas 126-l, st kõigest kolmandikul. Seetõttu ei pidanud me õigeks edasilükkamist ära jätta ja otsustasime anda siiski pool aastat lisaaega, et need arhitektid, kellel kutsetunnistus puudub ja kes soovivad seda saada, jõuaksid poole aastaga selle endale hankida. Miks me tegime sellise erandi, et teistel elukutsetel lükkasime seda nõuet edasi poolteist aastat, arhitektidel aga pool aastat? Sellepärast, et paljudel arhitektidel on kutsetunnistus siiski olemas, nende protsent, kellel kutsetunnistus on, on mõnevõrra suurem, see on olemas umbes kolmandikul. Teiste elukutsete esindajatel on see protsent väiksem.

2. juuni istungil otsustasimegi lükata arhitektuurse projekteerimise tegevusalal kutsetunnistuse nõude kehtima hakkamise edasi selle aasta lõpuni, 31. detsembrini 2016. Teiste elukutsete esindajatel hakkab see nõue kehtima 31. detsembril 2017.

Konsensuslikult otsustati saata eelnõu täiskogusse 7. juuniks, aga nagu te tähele panete, on täna 8. juuni. Nimelt palus Riigikogu juhatus lükata selle eelnõu arutelu 8. juunile, sest 7. juuni päevakord oli väga pingeline. Niisiis räägime me sellest eelnõust täna. Konsensuslikult tehti ka ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele 9. juuniks. Aitäh!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Kalle Palling, palun!

17:12 Kalle Palling

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas teie hinnangul on kutsetunnistustel ja nendel tunnistustel, mida mitmed liidud väljastavad, tõesti see eesmärk, et anda nendele inimestele, kes kutset omandavad, parem haridus? Kas meie ülikoolid ei suuda siis anda arhitektidele piisavalt head haridust? Teiseks, kas see ikkagi on päris 2016. aasta teema, et arhitektuurse projekteerimise valdkonnas tuleb Eestis anda kutsetunnistusi, kui näiteks Taanis, kus on arhitektuurile pööratud äärmiselt palju tähelepanu, seda ei tehta? Mis te sellest arvate?

17:12 Urve Palo

Aitäh! See, kas kutsetunnistuste nõudmine ja üldiselt kutsete süsteem Eestis on aja nõuetele vastav ja sellisel moel põhjendatud, ei ole otseselt selle eelnõu teema. Küll aga on see ehitusseadustiku teema ja seda me komisjonis arutasime. Paljudel komisjoni liikmetel oli kõhklus, kas ei peaks üle vaatama kogu kutsetunnistuste temaatika: kas kutset üldse peaks taotlema, kas seda peaks just sellisel moel taotlema ja kes peaks seda taotlema. Majanduskomisjon palus majandusministeeriumil võtta siin koos haridusministeeriumiga juhtroll ja teha ettepanekud süsteemi muutmiseks. Ministeeriumi esindajad ütlesid, et nad on valmis selle teemaga meie ette tulema järgmisel sügisel. Ma väga loodan, et majandusministeerium sellega tõesti tegeleb. Tõsi on see, et selles valguses oleks võib-olla olnud põhjendatud, kui ka arhitektidel oleks see tähtaeg nihkunud poolteist aastat, mitte pool aastat. Aga pikkade arutelude tulemusena me siiski otsustasime, et see on poliitiline kompromiss. Kuna arhitektid on tublimad olnud ja kutsetunnistusi on neil proportsionaalselt teistest rohkem, siis selles valdkonnas siiski poolteiseaastast edasilükkamist ei tule.

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalle Palling, palun!

17:12 Kalle Palling

Jah, tõepoolest, komisjonis selline arutelu oli. Ma küsin teie arvamust. Mis te arvate, kas võiks proovida kuidagi motiveerida Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tulema selle avaldusega välja varem kui järgmisel sügisel? Siis ei peaks arhitektid, kes on muidu tublid, aga võib-olla ei ole arhitektide liidus päris omad, sellist tsunftitunnistust taotlema. See on minu hinnangul just nagu pärand ajast 25 aastat tagasi, kui me kuulusime ühte teise liitu. Kui võtaks ja teeks selle asja korda? Äkki õnnestub tulla ettepanekutega välja juba selle aasta lõpuks. Muidu on meil olukord, kus me paneme seaduse jõustuma 1. jaanuarist, aga näiteks 30. oktoobril tuleme välja algatusega, et neid kutseid enam vaja ei ole, sest need on nõukogude aja pärand.

17:12 Urve Palo

Aitäh küsijale! Minule see väga meeldiks, kui majandusministeerium oleks võimeline tegema analüüsid ning ka valitsuse ja ministeeriumi koostöös ettepanekud palju varem ehk sellel sügisel. Mulle isiklikult see väga meeldiks. Eks me peame koos nuputama, kuidas neid motiveerida, kas me peaksime kutsuma majandus- ja taristuministri komisjoni koosolekule ja paluma, et ta selle teema kiiremini ette võtaks, või saatma selle kohta kirja. Arutame seda koos.

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

17:12 Mihhail Korb

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Komisjonis saime me selgelt aru, et tähtaja edasilükkamise põhjus on see, et paljud inimesed ei ole jõudnud kutsetunnistust saada, kuigi tähtaeg oli kindlaks määratud. Aga ma ei saanud hästi aru, kas mingid asjaolud on muutunud või muutuvad need veel selle poolteise aasta jooksul. Kas me ei või olla poolteise aasta pärast umbes samas olukorras, et ikka ei ole kutsetunnistusi piisavalt välja antud ja me peame uuesti seda tähtaega pikendama?

17:12 Urve Palo

See on hea küsimus. Ühest küljest, kui kutsete süsteemi põhimõtted üle vaadatakse ja seal muudatusi tehakse, siis on loota, et võib-olla ei peagi sellisel moel varsti neid kutsetunnistusi taotlema, nagu seadus praegu ette näeb. Aga kui neid üle ei vaadata ja uut seadust vastu ei võeta, siis peavad inimesed praegust seadust järgima. Ma arvan, et Riigikogul ei peaks siiski olema sisulist põhjust teist korda seda tähtaega edasi lükata. Tuleb seadust järgida. Loodame, et vahepeal suudame me 21. sajandile sobivaid muudatusi teha, aga selleks peavad haridus- ja majandusministeerium koostööd tegema.

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

17:12 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma esitan sama küsimuse, mille esitas kolleeg Kalle Palling, aga teise nurga alt. Mis teie arvate, kas projekteerimiseriala ja ehituseriala on sellised, kus tuleb oma kvalifikatsiooni hiljem veel kinnitada ja teha läbi teatud protseduurid, selleks et inimestel, kes tellivad projekteerimisbüroost projekti, oleks kindlus, et see projekt on pädev, ja enam ei tuleks ette niisuguseid juhtumeid, nagu mitte väga ammu juhtus Lätis Maxima kaubanduskeskusega, kui inimesed said kannatada? Seda keskust projekteeris seal kokku kuus projekteerijat, aga maja kukkus kokku. Mis on teie arvamus?

17:12 Urve Palo

Mina ei ole pädev andma hinnangut, milline peaks kutsete süsteem olema ja kas see peaks üldse Eestis kehtima. Selleks ei ole mul erialast ettevalmistust. Aga minu arvates väärib see teema seda, et selle vaatavad üle sobiva ettevalmistusega inimesed nii haridus- kui ka majandusministeeriumist. Tuleb vaadata, mida õpetatakse ülikoolides ja kas pärast ülikooli lõpetamist on vaja oma kutseoskust veel kuidagi tõendada ning kui on vaja, siis millisel puhul, või äkki peaks jätkama samamoodi kui seni. Igal juhul peaks selle teema värske pilguga üle vaatama. Loomulikult on väga oluline, et inimesed, kes tööd

teevad, oleksid pädevad. Kuidas seda pädevust tõendatakse? Mina ei oska sellele vastata, aga fakt on see, et kui seadus kehtib, siis tuleb seda täita. Sellepärast veel kord vastus esimesele küsimusele: kui see teema vaadatakse värske pilguga üle, aga midagi ei muudeta, siis jääb nii, nagu on, kui aga midagi muudetakse, siis loodetavasti mitte selles vaimus, et inimesed võiksid olla vähem pädevad, vaid pigem selles vaimus, et oleks vähem bürokraatiat. Seadust kas muudetakse või mitte.

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Eelnõu kohta on esitatud üks muudatusettepanek ja me vaatame selle läbi. Muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on täielikult arvestada. Oleme muudatusettepaneku läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 238 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

7. 16:59 Kaitseväe korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (231 SE) teine lugemine

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseväe korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 231 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti riigikaitsekomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni!

17:12 Marko Mihkelson

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Arutluse all oleva eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 2. mail 2016. Eelnõu esimene lugemine lõpetati 18. mail. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 27. mail kella 15-ks eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud. Eelnõu teise lugemise teksti punktis 9 tehti üks keeleline parandus, mis on alla joonitud. Eelnõu algataja toetab nimetatud parandust.

Mõni sõna arutluse all olevast eelnõust. Eelnõu on Kaitseväele väga oluline, sest selles sätestatud muudatustega likvideeritakse oluline puudujääk Kaitseväe võimetes. Eelnõu võimaldab Kaitseväl suurendada inimallikaluure osatähtsust ja parandada nii luureülesannete täitmist. Seega saab kokkuvõtlikult väita, et eelnõu annab Kaitseväele õiguse ja võimaluse senisest tõhusamalt koguda ja töödelda informatsiooni, mida on vaja Eesti sõjaliseks kaitsmiseks.

Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 19. mai, 31. mai ja 6. juuni istungil. Riigikaitsekomisjonis kaaluti võimalust, et kaitseväeluure üle teeks järelevalvet riigikaitsekomisjon. Põhiline argument oli asjaolu, et riigikaitsekomisjoni liikmetele on tehtud julgeolekukontroll. Komisjoni 31. mai istungil otsustati siiski, et seda muudatusettepanekut eelnõu kohta ei esitata. Muudatusettepaneku esitamata jätmist toetas eelnõu algataja esindajana ka kaitseminister Hannes Hanso, kes osales riigikaitsekomisjoni 19. mai istungil. Riigikaitsekomisjoni enamus leidis 31. mai istungil (3 poolt ja 2 erapooletut), et riigi julgeoleku- ja luureasutuste kontroll peaks olema ühe komisjoni pädevuses, milleks on Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 31. mai istungil konsensuslikult teha põhiseaduskomisjonile kui valdkonnakomisjonile ettepanek kaaluda Riigikogu liikme staatuse seaduse § 19 lõike 4 muutmise algatamist, nii et peale riigikaitsekomisjoni liikmete tuleks tulevikus julgeolekukontroll läbi teha ka Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liikmetel. Kiri selle ettepanekuga saadeti Riigikogu põhiseaduskomisjonile 1. juunil.

Riigikaitsekomisjon määras oma 31. mai istungil eelnõu ettekandjaks siinkõneleja. 6. juuni istungil kiitis komisjon konsensuslikult heaks eelnõu teise lugemise teksti ja seletuskirja. Oma 31. mai istungil otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslikult teha Riigikogule ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslikult, et kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis on eelnõu kolmas lugemine 15. juunil. Täna!

17:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Hea ettekandja, tulge palun tagasi! Viktor Vassiljev, palun!

17:12 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Ma kuulsin, et te ütlesite niimoodi, et nüüd on asi seaduslik. Siia maani ei olnud seadust, mis oleks reguleerinud sõjaväeluurajate tegevust. Kas see tähendab, et kuni seda seadust ei olnud, siis luuretegevust ei toimunudki? Luuretegevus, mis seadustatakse Eesti poole pealt, aga toimub väljaspool Eestit mingisuguses x riigis, on ju tolle riigi seadustega ikkagi vastuolus. Kas üldse ongi võimalik viia luuretegevust kooskõlla kõigi seadustega? Kas teistes riikides on ka luure kuidagi seadusega reguleeritud ning kas see on alati ja igal pool seadustega vastavuses?

17:12 Marko Mihkelson

Aitäh, hea küsija! Ma päris lõpuni sellest küsimusest aru ei saanud, aga ma püüan natukene lahti seletada, mis on selle eelnõu ja nende muudatuste mõte ning kuidas demokraatlikus riigis toimub selliste toimingute järelevalve. Siiani oli seaduse järgi Kaitseväe luurekeskusele antud õigus teha vastavaid toiminguid piirkonnas, kus asusid Kaitseväe need üksused, mis paiknesid rahvusvahelise operatsiooni keskkonnas või osalesid rahvusvahelistel operatsioonidel. Arusaadavalt on eriti viimastel aastatel muutunud julgeolekukeskkond, millest me ju hästi põhjalikult just eelnenud debatis rääkisime, tekitanud vajaduse neid võimekusi arendada, eriti eelhoiatuskontekstis, mis puudutab just nimelt luurevõimekust ja teadlikkust sellest, millised ohud võivad meie riigi suveräänsust, territoriaalset terviklikkust ja julgeolekut ohustada. Eelnõus tehtavad muudatused võimaldavad luurekeskusel talle pandud ülesandeid senisest paremini täita.

Ma võin riigikaitsekomisjoni esimehena kinnitada, et viimastel aastatel on nii riigikaitsekomisjonil kui ka väliskomisjonil kujunenud välja väga hea tava, et me saame regulaarseid luureülevaateid luurekeskusest ja teistelt luureasutustelt, et meil oleks võimalikult täpne informatsioon ohtude kohta, mis võivad Eesti julgeolekut ühel või teisel viisil mõjutada või ohustada. Ka kõnealuse eelnõuga laieneb Riigikogu roll, mis on hästi oluline. Te oma küsimuses viitasite, pooleldi küsides, kas sellised tegevused on seadustatud ka mõnes teises riigis. Loomulikult, õigusriigile on kohane, et nii julgeolekuasutuste kui ka luureasutuste tegevus ja järelevalve on parlamentaarses riigis parlamendi pädevuses. Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon teeb kindlasti tulevikus oma tööd ka selle valdkonna järele valvamisel väga põhjalikult, nii nagu ta on seda seni teinud teiste julgeoleku- ja luureasutuste puhul.

17:12 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

17:12 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Nagu ma aru saan, võivad meie sõjaväeluurajad edaspidi hakata töötama habemeajajate või pitsakulleritena, ilma et teadvustataks, et tegemist on sõjaväeluurajatega. Kuidas praegu on, kellena nad praegu tegutsevad?

17:12 Marko Mihkelson

Aitäh! Selle teema arutelu koht ei ole see saal siin.

17:12 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 231 kohta muudatusettepanekuid ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

8. 17:08 Säilituseksemplari seaduse eelnõu (157 SE) teine lugemine

17:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kaheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud säilituseksemplari seaduse eelnõu 157 teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni aseesimehe Aadu Musta!

17:12 Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Säilituseksemplari seaduse eelnõu on selline seaduseelnõu, mida komisjon arutas kohe suure õhinaga paljudel koosolekutel juba enne esimest lugemist ning ka pärast esimest lugemist ja parandusettepanekute laekumist. Tegemist on teatud tööühma väga pikaajalise töö tulemustega. Aastaid on püütud säilituseksemplari seadust paremaks muuta ja tegelikult on säilituseksemplari probleem nüüd harmoneeritud ka raamatukogutöö muude korralduslike aspektidega.

Parandusettepanekud, mis laekusid, olid komisjoni enda ja komisjoni liikmete esitatud. Neist valdav osa oli redaktsioonilist laadi ja need aitasid üsna head eelnõu veel paremaks teha. Teatud vaidlus tekkis ühe parandusettepaneku üle. Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu soovis siiski säilitada vana korralduse mõningaid printsiipe, mis võitis mitme komisjoni liikme emotsionaalse poolehoidu. Kuid analüüsid eelnõu teksti ja olles kuulanud ära ka Kultuuriministeeriumi esindaja Ülle Talihärmi arvamuse, jõudsime me suurte kõhklustega siiski arusaamale, et parandusettepanek ei harmoneeru seaduse üldise loogikaga. See parandusettepanek ei kogunud küllalt poolthääli, et seda saaks siin saalis hääletada. Lõppotsused tehti konsensuslikult. Kõik olid seda meelt, et tegemist on seadusega, mis oluliselt parandab meie kirjaliku rahvusliku mälu olukorda, ja et teine lugemine tuleks lõpetada. Veel võib öelda, et tegemist on eelnõuga, mille arutamise käigus kogunes edaspidiseks tööks terve hulk häid mõtteid, ettepanekuid ja ideid, aga neid me praegu ei aruta, need on intellektuaalne pagas järgnevakts tööks. Aitäh!

17:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! On ka küsimusi. Imre Sooäär, palun!

17:12 Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! Kuidas kohaldub see seadus edaspidi digitaalsetele originaalidele? Ma pean silmas säilitamist. Kas digitaalseid originaale hakatakse hoidma näiteks välismaal? Osa riike hoiab oma originaale koopiatena digifailides näiteks Norra serverites, seda selleks juhuks, kui peaks tulema mingi üleüldine katastroof. Kuidas on lood meie digitaalsete säilikutega?

17:12 Aadu Must

Meil on niimoodi, et rollid on loominguiliselt ja üsna ratsionaalselt ära jagatud. Põhikoormus selle seaduse täitmisel on rahvusraamatukogul. Rahvusraamatukogul ja Rahvusarhiivil on eraldi kindlustusfondid, mida selle seadusega määratletud ei ole. Need asuvad üldjuhul tõepoolest serverites, mis ei asu meie riigi territooriumil. Samas oli vaidlus ka selle üle, kas üldse on aus kokku koguda kõik need n-ö raamatute digikoopiad jne. Läbirääkimised kirjastajatega andsid väga positiivse tulemuse. Selgub, et mitmel juhul kirjastajatel endil raamatu täiseksemplari alles ei ole, see on hävinud või rikutud. Nii et sellel asjal ei ole mitte ainult kokkukogumise, vaid vajaduse korral ka omanikule tagasideponeerimise või kasutada andmise võlu. Seda hinnati väga positiivseks.

17:12 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Ammas, palun!

17:12 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Ma palun, et te siiski pisut üksikasjalikumalt räägiksite lahti väite, miks see muudatusettepanek – nelja eksemplari asemel viis, sh üks Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogule ja sealt vajaduse korral edasi teistele raamatukogudele – ei harmoneeru selle uue seadusega. Kõrvalseisja arust halvendatakse praegust olukorda. Kuidas saab uue seaduse mõte olla vähendada eesti kultuuri hoidmist ja säilitamist?

18:12 Aadu Must

Põhilised etteheited selle pärast, et säilituseksemplaride arvu kas suurendatakse või vähendatakse, lähtusid teistest põhjendustest. Kõigepealt tuleb lahti mõtestada, mis asi on säilituseksemplar. Enamik raamatukogusid, kes soovisid, et ka neil oleks võimalik saada ühte n-ö tasuta säilituseksemplari, täiesti sujuvalt ja tahtmatult seletasid ära, et neil on vaja raamatut, mida ... Aga siis tuli välja, et neil on vaja

raamatut, mida saaks kasutada. Säilituseksemplari mõte on teine: säilituseksemplari ei kasutata, see ei ole kasutuseksemplar. Seda esiteks.

Teiseks, ma vaatasin läbi ka kõigi nende arutelude protokollid, kus raamatukoguringkonnad olid ise seda teemat arutanud. Tõepoolest, toimub minu põlvkonnale natuke isegi harjumatu jöuline üleminek digitaalraamatukogundusele. Need raamatukogud, kas või tehnikaülikooli raamatukogu, said juurde nn autoriseeritud töökohad, kus saab kasutada digimaterjale (digitud kujul, mitte paberil, nagu mulle meeldiks).

Üks argument, mis veel selle vastu toodi, oli tegelik praktika. Ministeeriumi esindaja Ülle Talihärm tõi välja konkreetse statistika ja näitas, et need, kes nõuavad lisaõigust saada säilituseksemplari, põhjendasid seda kahe asjaga. Esiteks, neil on hoidla olemas. Kõva argument! Aga teine asi oli see, et õigust säilituseksemplari saada on nad seni kasutanud 40% ulatuses. Säilituseksemplari mõte on siiski see, et meie rahvuslikku kirjalikku mälu on võimalik kasutada täielikult ja eranditult, sh nii, et kui mõni raamat määratakse näiteks kohtuotsusega hävitamisele, siis säilituseksemplar peab säilima.

18:12 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

18:12 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma ei saa ikkagi hästi aru. Kui säilituseksemplaride arvu vähendatakse, kuidas on siis tagatud parem säilivus? Ühes või teises kohas võib ju midagi juhtuda. Kui neid kohti, kus eksemplare säilitatakse, on rohkem, kui eksemplare on rohkem, siis peaks olukord ju parem olema. Aga rohkem huvitab mind see, millest te rääkisite, et kogunes palju intellektuaalset pagasit tuleviku tarbeks. Mida kujutab endast intellektuaalne pagas tuleviku tarbeks säilituseksemplari kontekstis?

18:13 Aadu Must

Tõepoolest, ma mainisin, et see kogunes väljaspool säilituseksemplari konteksti ehk, teiste sõnadega, selle töö raames, millega markeeriti ära, kuidas toimuvad raamatute katalogiseerimine, indekseerimine ja kõik muud asjad, milline on tööjaotus rahvusraamatukogu mõttes jne. Toodi välja suur hulk ideid, kuidas vältida tarbetut dubleerimist. Hästi lihtsalt öeldes, kui üks keskus on kogu indekseerimise-katalogimise töö ära teinud ja ribakoodid välja töötanud, siis järgmine raamatukogu ei pea seda enam tegema. Praegu on mõnel raamatul kuus paralleelset kirjet, kõik peaaegu õiged. See oligi see kapital raamatukogutöö edasiseks korraldamiseks. Osa sellest teabest saab viia muudesse regulatsioonidesse, riik ei pea seda seadusega ette määrama, sest raamatukogus muutuvad reeglid üsna kiiresti ja kõik ei nõua riiklikku, Riigikogu tasemel ettekirjutust.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Märt Sults, palun!

18:13 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea Aadu! Kui palju selle seaduse ellurakendamine maksma läheb?

18:13 Aadu Must

Sellest oli meil komisjonis juttu ja kuskil siin on see arv kindlasti ka kirjas. Ma ei hakka ütleva, et ma vastan sulle kirjalikult. Ma otsin sinu taga istudes selle koha kindlasti üles ja näitan selle arvu sulle ette. Aga küll olen ma ilmselt kohustatud ütleva üldhinnangu. See on see, et selle seaduse rakendamisega saavutatav kokkuhoid tuleb suurem, kui on selle seaduse rakendamise kulud.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Krista Aru!

18:13 Krista Aru

Härra juhataja! Head rahvaesindajad! Säilituseksemplari seaduse vana nimetus oli sundeksemplari seadus. Sundeksemplari seadus oli üks kultuuriloo jaoks ja kõikide uurijate-õppijate arvates väga hea ja

tänuväärne seadus, alates sellest, kui selle kõige esimene variant aastal 1920 vastu võeti. Siis sätestati tegelikult säilituseksemplari mõte eesti kultuuriloo jäädvustamise tarbeks.

Säilituseksemplari seaduse suur ja üldine mõte, puhtalt kontseptuaalne muutus, on tegelikult see, mida on oodanud Eesti raamatukogud ja, ma julgen öelda, mäluasutused laiemalt, just nimelt selles kontekstis, et me vajame mingit selget seadust, et teada, kuidas hoida ja säilitada kultuuriväärtuslikku osa digitaalselt sündivast kultuurivarast. Seda on alates 1996. aastast tasapisi arutatud, selle üle on mõeldud ja nüüd on see seadus sündimas. Üldine kontseptsioon on väga tervitatav. Samuti on väga tervitatav see, et on arvestatud seda, mida me kõik teame, et trükiväljaande eel sünnib trükifail ning selle hoidmine ja säilitamine on alati palju tasuvam ja õigem kui see, et me saame trükiväljaande füüsilisel kujul ja siis hakkavad raamatukogud seda digiteerima, et see digitaalsel kujul kättesaadavaks teha.

Kuid mitte kunagi Eesti ajaloos ei ole säilitatavate eksemplaride arv olnud nii väike, kui nüüd see uus seadus ette näeb. Kunagi, sõjaeelses Eesti Vabariigis säilitati isegi 24 eksemplari, siis 18, siis 12. Nõukogude ajal oli säilitatavaid eksemplare eriliselt palju. Veel kehtiva sundeksemplari seaduse järgi on säilitatavaid eksemplare kaheksa. Nüüd on pakutud vähendada seda arvu nelja võrra. Neli on täiesti kena arv, kuid sellises väikeses kultuuriruumis, nagu on Eesti, peame me iga seadusmuudatuse, otsuse, määruse, võib-olla ka arutelu puhul mõtlema sellele, kas selle tõttu midagi veel muutub, mis läheb paremaks, mis halvemaks. Mina olin see, kes tegi ettepaneku lisada viies eksemplar, nii et säilituseksemplare ei oleks mitte neli, vaid viis.

Palun lisaaega!

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Muidugi! Kolm minutit.

18:13 Krista Aru

Aitäh! Miks ma seda tegin? Väga õige, ma ei teinud seda mitte sellepärast, nagu ma ei saaks aru – nii on arvatud –, mida tähendab säilitamine. Ma saan päris hästi aru, mida tähendab ühe trükiväljaande säilitamine ja millised tingimused selleks peavad olema. Kuid see viies eksemplar oleks jagatud Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Maaülikooli, Eesti Lastekirjanduse Keskuse ning Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi vahel. Nemad olid ka enne nn valdkonna säilituseksemplari saajad. Kõik need on raamatukogud, välja arvatud muusika- ja teatriakadeemia raamatukogu, kus ei ole selgeid arhiivkogu hoidmise tingimusi sätestatud, on siiski väga hästi teadlikud sellest, mida tähendab arhiivkogu olemasolu. Nad ei ole seda säilituseksemplari kasutanud mitte niivõrd laenutatava eksemplarina, kuivõrd eksemplarina, mille järgi nad otsustavad, kas osta juurde laenutuseksemplare või mitte. Siin on ka teatri- ja muusikamuuseumil oma huvi olnud, sest sinna on seni läinud kõik kutsed. Kutsed kuuluvad pisitrükistena praegu siis sundeksemplaridena eraldatavate trükiste hulka.

Nii et vaadates neid kogusid ja tundes küllaltki hästi nende sisu, julgen ma küll öelda, et see ei ole ainult Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu mure, vaid see on ka kõikide teiste raamatukogude mure. Kas nad tulevad teisiti toime? Jah, loomulikult tulevad nad teisiti toime. Ju nad eelarvest selle raha leiavad ja ostavad ka need trükised. Minu arvates ei ole küsimus selles. Minu arvates on siin seesama küsimus, mille täna puidukonverentsil väga ilusasti ütlesid välja puidumehed: kui me loome uut väärtust – me tõesti selle säilituseksemplari seadusega seda loome, toome sisse uue lähenemise, loome uut ja mõtestatud kultuuripärandi säilitamise korda –, siis ei tohi me muuta olukorda halvemaks. Meil peaks olema tarkust võtta vanast kaasa kõik hea ja minna koos sellega edasi.

Kõige rohkem on minu ettepanekule mulle täiesti arusaamatutel põhjustel olnud vastu ministeeriumi raamatukogunõunik ja rahvusraamatukogu. Ma ei oskagi sellele seletust leida. Ma ei saa võtta tõsiselt rahvusraamatukogu väidet, et 35 000 eurot kuluks nende eelarvest selleks, et anda seesama üks eksemplar edasi Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogule, kes siis jaotaks seda valdkonnaraamatukogude vahel. Ma ei saa sellest aru.

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel teen ma ettepaneku, et kui me võtame vastu muidu väga head ja positiivset seadust, siis me korra veel mõtleksime, kas ei oleks Riigikogu just nimelt see koht, kus võiks lisada siia seadusesse viienda säilituseksemplari nõude. Aitäh! Annan Eesti Vabaerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle ka menetluse katkestamise ettepaneku.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Nii, head ametikaaslased! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 157 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on laekunud juhtivkomisjonilt, on täielikult arvestatud. Teise muudatusettepaneku on esitanud Krista Aru, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 2 järgi ei kuulu ettepanek hääletamisele. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleb lõpetada. Aga Eesti Vabaerakonna fraktsioonilt on tulnud ettepanek, mille sisu on järgmine: Vabaerakonna fraktsioon teeb ettepaneku katkestada eelnõu 157 teine lugemine. Panen hääletusele Eesti Vabaerakonna fraktsiooni ettepaneku katkestada eelnõu 157 teine lugemine. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 9 ja vastu 58 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Ettepanek ei leidnud toetust. Teine lugemine on lõpetatud ja kaheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

9. 17:28 Perekülvitiste seaduse eelnõu (217 SE) teine lugemine

18:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume üheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud perekülvitiste seaduse eelnõu 217 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Helmen Küti!

18:12 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Mul on väga hea meel anda ülevaade sellest, kuidas perekülvitiste seaduse eelnõu 217 teiseks lugemiseks ette valmistati, ja neljast sotsiaalkomisjonis toimunud arutelust. Mälu värskendamiseks esitan väikese tutvustuse, mida see seaduseelnõu eneses sisaldab.

Eelnõu peaeesmärk on sotsiaalseadustiku perekülvitiste eriosa kodifitseerimine kolme eriseaduse alusel. Eelnõu lisaeesmärk on ühtlustada sotsiaalvaldkonna seadusi perekülvitiste seaduse eelnõuga seoses sotsiaalseadustiku üldosa seadusega. Eelnõu väljatöötamise aluseks on kodifitseerimiskomisjonis 2010. aastal heakskiidetud perede eriosa kontseptsioon, milles sätestati peamised reguleerimist vajavad küsimused ja praktikas tekkinud probleemid. Eelnõu koondab ühte seadusesse riiklike peretoetuste seaduse, vanemahüvitise seaduse ja elatisabi seaduse sätted. Lapse sünni ja kasvatamisega seotud toetusi nimetatakse edaspidi perekülvitisteks, samuti tänapäevastatakse kehtiva õiguskorra aegunud sätteid. Eelnõu sätestab ka uued elatisabi maksmise põhimõtted, mille eesmärk on parandada ühe vanemaga elavate laste toimetulekut, kui üks vanematest ei täida ülalpidamiskohustust. Valitsuse otsuse kohaselt on elatisabi suuruseks ühe lapse kohta määratud kuni 100 eurot. Elatisabi maksmise uute põhimõtete sätestamine on valitsuse tegevusprogrammis kokkulepitud muudatus, et leevendada üksikvanemaga elavate laste vaesust. Üldse muudetakse eelnõuga veel 19 seadust. Muudatused on seotud ka Sotsiaalkindlustusameti uue infosüsteemi SKAIS2 arendamisega, mis suurendab avalike teenuste osutamise efektiivsust. Inimesel on edaspidi teenuseid mugavam kasutada.

Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 2016. aasta 13. aprillil. Esimene lugemine toimus siinsamas saalis 4. mail ja esimene lugemine lõpetati. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 18. mai kell 17.15. Tähtajaks esitati kaheksa muudatusettepanekut: Eesti Keskerakonna fraktsioon esitas kuus ettepanekut ja Riigikogu liige Monika Haukanõmm kaks ettepanekut. Eelnõu algataja esindaja esitas 18. mai kuupäeva kandva kirjaga komisjonile kaalumiseks veel viis muudatusettepanekut. Komisjon pöördus ka ise Sotsiaalministeeriumi poole palvega sõnastada ettepanekud perekülvitiste seaduse eelnõu ja vanemahüvitise seaduse muutmiseks, et õiguskantsleri 2016. aasta 29. aprillil tõstatatud probleemid saaksid võimalikult kiiresti lahendatud.

Riigikogu Kantselei palus kaaluda oma kirjas toodud ettepanekute lisamist (nn parlamendipensionide maksmise üleandmine Sotsiaalkindlustusametile). Oma arvamuse eelnõu kohta saatis ka Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda. Koja esindajatega kohtus komisjon veel enne eelnõu esimest lugemist. Peale eelnõu esimese lugemise lõpetamist kogunes sotsiaalkomisjon eelnõu arutamiseks ja teise lugemise ettevalmistamiseks neljal korral: 30. ja 31. mail ning 6. ja 7. juunil. Aruteludel osalesid

Sotsiaalministeeriumi õigus- ja personaliosakonna õigusnõunikud Kersti Berendsen-Koržets ja Jaanus Põldmaa, sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja Katre Pall ja sama osakonna peaspetsialist Mare Jõeorg ning laste ja perede osakonna nõunik Joanna Karu. Riigikogu Kantselei esindasid asedirektor Aaro Möttus ja personaliosakonna juhataja Marika Lepikult. Eriti tahan tänada ja tunnustada Sotsiaalministeeriumi töötajaid ja Riigikogu sotsiaalkomisjoni ametnikke, kes komisjoni liikmete mõtteid ja ettepanekuid eelnõusse kirjutada aitasid, sõnastusvariante pakkusid ning küsitud lisaandmeid esitasid. Suur tänu neile!

Nüüd ülevaade komisjoni tööst esimese ja teise lugemise vahel, mis – ma palun väga vabandust, head kolleegid – kujuneb üpris pikaks. 30. mail toimus sotsiaalkomisjoni istung. Komisjon tutvus esitatud ettepanekutega ja kuulas ära ka nende esitajad. Riigikogu Kantselei asedirektor tutvustas komisjonile Riigikogu Kantselei muudatusettepanekut anda parlamendipensionide määramine ja maksmine üle Sotsiaalkindlustusametile. Seni on parlamendipensionide arvutamine, määramine ning väljamaksmine olnud Riigikogu Kantselei ülesanne. Muudatusettepaneku kohaselt hakkaks alates 2018. aasta 1. jaanuarist parlamendipensionide maksmine toimuma üldkorras Sotsiaalkindlustusameti kaudu. Liina Kersna esitas küsimuse, kui palju on parlamendipensionide saajaid ja kui suur on sellest kõigest tulenev kulu riigile. Täna on 167 sellist vanaduspensionide saajat ja 18 inimest saab toitjakaotuspension. Kolmele inimesele on pensionide maksmine peatatud. Jüri Jaanson küsimusele, kui palju on tulevikus parlamendipensionide saajaid lisandumas, vastati, et 2039. aastaks 67 vanaduspensionäri, kuid toitjakaotuspensionide saajate hulka ei saa ju öelda. Monika Haukanõmme küsimusele, millist eelarvest praegu parlamendipensionide makstakse, vastati, et Riigikogu Kantselei eelarvest. Viktor Vassiljevi küsimusele parlamendipensionide suuruse kohta vastati, et viimase Ülemnõukogu, Riigikogu VII ja VIII koosseisu liikmete vanaduspensionide suurus on 75% Riigikogu liikme palgast ja alates Riigikogu IX koosseisust 40% Riigikogu liikme palgast. Pensionide suurus arvutatakse ümber kord aastas 1. aprilli seisuga, kui Riigikogu liikmete palk muutub.

Edasi tutvuti Keskerakonna esitatud ettepanekutega. Kui te lubate, siis ma tutvustan neid teile ka praegu, sest sellel komisjoni istungil, mis toimus 30. mail, neid ettepanekuid ei hääletatud, vaid ainult tutvustati. Ettepanekuga lisada eelnõusse § 16¹ "Lapsehooldustasu ja lapsehooldustasu määr" sooviti uuesti siduda lapsehooldustasu määr lapsehooldustasu ning seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetusega. Selline muudatus oleks vajalik selleks, et toetusi saaks igal aastal lihtsamalt üle vaadata ja vajaduse korral suurendada. Muudatusettepaneku nr 3 juurde olid selle esitajad lisanud selgituse, et lapsehooldustasu määr 2016. aastal on 76,70 eurot ning muudatusega seotakse lapsehooldustasu uuesti määraga ning omakorda tõstetakse toetuse suurus. Keskerakonna kolmas parandusettepanek puudutas § 38 lõiget 1, vanemahüvitise ülempiiri. Praegu on vanemahüvitise minimaalne määr 390 eurot ja maksimaalne määr 2727,36 eurot. Ettepaneku esitajad selgitasid: "Muudatuse eesmärk on vähendada erinevusi kõrgepalgaliste ja madalapalgaliste vanemate riigipoolset toetamisel vanemahüvitise näol ning seekaudu tõsta universaalselt makstavat lapsehooldustasu." Keskerakonna fraktsioon soovis muuta ka § 50 lõikeid 1, 3 ja 4. 2015. aasta alguses Riigikogu eelmises koosseisus vastuvõetud otsus nägi ette elatisabi maksmise elatise miinimummääras, milleks perekonnaseaduse alusel on pool miinimumpalka ehk 2016. aastal 215 eurot ühes kuus. Ettepaneku kohaselt oleks määratud elatisabi suurus olnud elatismiinimum, eelnõu kohaselt on praegu selleks summaks jäänud kuni 100 eurot. Eelnõu § 50 lõige 2 käsitleb seda, kui pikk võib olla täitemenetlus. Keskerakonnal oli ettepanek, et see võiks olla kolm kuud, eelnõu näeb praegu ette neljakuulise täitemenetluse. Viimane nende muudatusettepanek oli § 50 lõike 5 kohta, mis puudutab elatisvõlgnevuse arvestamise perioodi. Muudatusega võetakse arvestusperioodi aluseks kalendrikuu, mis algab kalendrikuu esimese kuupäevaga ja lõpeb kalendrikuu viimase kuupäevaga. Eelnõus algab see periood 15. kuupäevast ja lõpeb järgmise kuu 14. kuupäeval. Need olid Keskerakonna muudatusettepanekud.

Monika Haukanõmme ettepanekud, mida sellel komisjoni istungil tutvustati, olid § 43 "Vanemahüvitise ümberarvutamine kalendriaasta vahetumisel või korduval taotlemisel" ja § 50 lõike 5 kohta. Viimati nimetatud ettepanek puudutas elatisvõlgnevuse arvestamise perioodi, seda, kas see võiks alata kalendrikuu esimest päevast ja lõppeda kuu viimase päevaga, või võiks olla nii, nagu oli eelnõus, 15. kuupäevast kuni järgmise kuu 14. kuupäevani. Neid muudatusettepanekuid 30. mail ei hääletatud, küll aga tutvustati.

Kõiki neid ettepanekuid, mis nägid ette kas keelelisi parandusi või ka sisulisi muudatusi ja mille esitaja oli Sotsiaalministeerium kui algataja, hääletati ning kõiki neid arvestati konsensuslikult ja täielikult. Küsimusi tekkis vanemahüvitise ülemmäära kohta. Marika Tuus-Laul esitas selle kohta küsimuse.

Sotsiaalministeeriumi esindaja vastas, et nii määr kui ka ülemmäär on muutunud. Põhimõtteliselt suureneb kõige väiksem hüvitis koos alampalga kasvuga ja ülempiir tõuseb koos keskmise palga kasvuga. Liina Kersna küsimusele rahalise mõju kohta – see puudutas Monika Haukanõmme muudatusettepanekuid – vastati, et see on umbes 2 miljonit eurot.

Ühe küsimuse tõstatasin komisjonis mina. See puudutas erihoolekandeteenuse tegevusjuhendajate tööaega. Me pöördusime komisjoni ühisel ettepanekul Sotsiaalministeeriumi poole, et saada järgmiseks komisjoni istungiks, 31. maiks ministeeriumi seisukohta, kas siin oleks muudatus vajalik.

31. mail, teisipäeval, jätkus perehüvitiste seaduse eelnõu ettevalmistamine teiseks lugemiseks. Kuna 30. mail kõne alla tulnud erihoolekandeteenuse teema kohta oli saabunud kiri Sotsiaalministeeriumist, jagasid selgitusi ka ministeeriumi esindajad. Konsensusega otsustas komisjon teha muudatuse sotsiaalhoolekande seaduse § 104 lõikes 3 ja muuta sõnastust järgmiselt: "Kui ööpäevaringset erihooldusteenust osutatakse kohtumäärusega hoolekandetasutusse paigutatud isikule, tagab ööpäevaringse hooldusteenuse osutaja 20 teenust saava isiku kohta vähemalt ühe tegevusjuhendaja ööpäevaringse kohaloleku ning vastavalt isikute vajadustele lisaks vähemalt ühe tegevusjuhendaja kohaloleku väljaspool ööaega." See perehüvitiste seaduse säte, § 78 punkt 2, jõustub üldises korras ehk 1. jaanuarist 2017.

Riigikogu Kantselei asedirektor märkis, et Riigikogu Kantselei ja Sotsiaalministeerium saavutasid kokkuleppe küsimuses, mis puudutas parlamendipensionide maksmise üleandmist Riigikogu Kantseleilt Sotsiaalkindlustusametile. Tekstis märgitakse nüüd, et parlamendipensione makstakse riigieelarvest.

Ütlen seda selleks, et see oleks täpselt välja toodud. Küsimusi oli ka selle kohta, et kui pensionil olev Riigikogu liige osutub uuesti valituks ja lõpetatakse talle Riigikogu liikme pensioni maksmine, kas siis nüüd, kui Sotsiaalkindlustusamet asub seda kohustust täitma, inimest sellest teavitatakse.

Ministeeriumi esindaja vastas, et Sotsiaalkindlustusameti uue infosüsteemi SKAIS2 rakendamine toob kaasa proaktiivse teavitamise ja peale perehüvitise saajate hakatakse teavitama ka pensionäre.

Toimusid ka ettepanekute hääletamised. Keskerakonna esitatud ettepanekuid ma teile juba tutvustasin.

Ettepanek täiendada eelnõu §-ga 16¹: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 2 ja vastu 6, erapooletuks jäi 2. Ettepanek muuta § 18 lõiget 1: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 2 ja vastu 6, erapooletuks jäi 2.

Ettepanek muuta § 38 lõiget 1 (vanemahüvitise ülempiir ja selle määramine): otsustati jätta arvestamata, poolt oli 4 ja vastu 6. Monika Haukanõmme ettepanek vanemahüvitise ümberarvestamise kohta kalendriaasta vahetumisel ehk § 43 kohta: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 5 ja vastu 6.

Keskerakonna esitatud muudatusettepanek § 50 lõigete 1, 3 ja 4 kohta, mis puudutavad täitemenetluseaegse elatisabi maksmist: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 5 ja vastu 6. Ettepanek § 50 lõike 2 kohta: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 3 ja vastu 6, erapooletuks jäi 2. Keskerakonna ettepanek § 50 lõike 5 kohta, mis puudutas aluseks võetavat perioodi: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 4 ja vastu 7. Monika Haukanõmme ettepanek täitemenetlusaegse elatisabi suuruse arvutamise ja ümberarvestamise kohta: otsustati jätta arvestamata, poolt oli 4 ja vastu 7.

Täiendati ka eelnõu § 74, mis puudutab puudega lapse toetuse ning puudega lapse vanema toetuse ja alla 18-aastasele isikule määratud puudega tööalase inimese toetuse maksmise peatamist ja lõpetamist.

Sotsiaalkomisjon tegi ka otsused ja need olid järgmised. Otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 8. juuniks (konsensuslikult), teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensuslikult) ja kui teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 15. juuniks ja panna siis eelnõu lõpphääletusele. 6. juunil kinnitati nädalakava ja komisjoni esimees tegi ettepaneku lisada ka 7. juuni ehk teisipäevase istungi päevakorda perehüvitiste seaduse eelnõu arutelu. Põhjus, miks seda tehti, oli selles, et vahepeal oli saadud seisukoht ka arvestusliku perioodi kohta. Sotsiaalministeeriumi esindaja selgitas, et 2. juunil kohtuti Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojaga ning toimus nõupidamine, kus arutati elatisabi suurust ja arvestusperioodi. Läbirääkimiste tulemusel jõuti ühisele seisukohale, et arvestusperioodi aluseks võetakse kalendrikuu, mis algab kalendrikuu esimese päevaga ja lõpeb viimase päevaga. Seega arvestati sisuliselt nii Keskerakonna kui ka Monika Haukanõmme ettepanekut, mille üle mul on väga hea meel, sest komisjon on tõepoolest üritanud leida probleemide lahendamisel kompromissi.

7. juunil toimus veel kord sotsiaalkomisjoni koosolek, kus jätkati arutelu vanemahüvitise ümberarvestamise teemadel ja tehti otsused muudatusettepanekute kohta. Need muudatusettepanekud arvestavad osaliselt tegelikult ka Monika Haukanõmme tehtud ettepanekut. Kui eelnõu tuli Sotsiaalministeeriumist esimesele lugemisele, siis oli sinna sisse viidud see, et vanemate

puhul, kes aastavahetuse ajal saavad vanemahüvitist, ei toimu ümberarvestust. Sotsiaalkomisjon otsustas konsensuslikult, et taastatakse enne seda ettepanekut kehtinud kord ehk praegune kord. Seetõttu on osaliselt arvestatud ka Monika Haukanõmme ettepanekut.

Komisjon otsustas konsensuslikult kiita heaks eelnõu teise lugemise dokumendid. Tahan veel tänada juhatust selle eest, et kui komisjon pöördus 6. juunil juhatuse poole palvega pikendada dokumentide esitamise tähtaega, siis meile tuldi vastu. Muidu oleksime me pidanud dokumendid üle andma esmaspäeval, nüüd andsime need üle teisipäeval. Uskuge, eelnõu sai tunduvalt paremaks. Aitäh!

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Kalle Palling, palun!

18:13 Kalle Palling

Aitäh, austatud ettekandja, väga põhjaliku ülevaate eest sellest, mis toimus komisjoni istungil! Te mainisite oma ettekandes, et komisjoni istungitel käsitleti ka Riigikogu liikmete pensioni teemat. Kas te oleksite palun nii hea ja annaksite sellele saalile ja nendele inimestele, kes vaatavad meid arvutiekraani vahendusel, täpse ülevaate selle kohta, mis ajast enam ei maksta Riigikogu liikme pensioni ja millistes koosseisudes töötanud ning millistel aastatel valitud Riigikogu liikmetel on õigus seda pensioni saada. Kas ka veel praeguses Riigikogu koosseisus on selliseid Riigikogu liikmeid, kellel võiks olla see õigus sellisel kujul, nagu te seda mainisite? Rääkige sellest, et lihtsalt oleks selge. Mina olen üheksa aastat parlamendis olnud, aga ei mäleta seda aega, millal oleks Riigikogu liikme pensioni makstud, kuigi igal aastal tuleb see teema kuskil leheveerul siiski üles. Oleksin väga tänulik põhjaliku ülevaate eest.

18:13 Helmen Kütt

Ma tänan väga selle küsimuse eest! Seda mainisin ma ka oma ettekandes. Kui ma oleksin hakanud seda kõike ette lugema, siis ei oleks ma ilmselt jõudnud ettenähtud ajaga kajastada kogu komisjonis toimunud arutelu. Aga ma tänan väga võimaluse eest anda ka stenogrammi jaoks siit puldist ülevaade, keda selle pensioni arvestamine tegelikult puudutab! Õigus seda pensioni saada on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu XII koosseisu ning Riigikogu VII, VIII ja IX koosseisu liikmetel. Et seletus veel täpsem oleks, ütlen ma perioodid: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu XII koosseis, 29.03.1990–29.09.1992; VII Riigikogu, 30.09.1992–10.03.1995; VIII Riigikogu, 11.03.1995–13.03.1999; IX Riigikogu, 14.03.1999–21.03.2003. Komisjonis esitati küsimus, kui palju on neid inimesi, kes sellist pensioni saavad. Vastati, et neid, kellele seda täna makstakse, on 162 (ma peast ütlen). Aga ma vastan teile täpselt. Toitjakaotuspension saajaid oli ... Nagu näete, komisjonis oli nii paljudest asjadest juttu, et olen nüüd vastusega veidi jännis, aga ma leian selle vastuse kindlasti üles. Ma ei tea, Kalle Palling, millisel ajal teie olete Riigikogu liige olnud. Kui te nendel perioodidel ei olnud Riigikogu liige, siis see teid ei puuduta. Kindlasti ei puuduta see pensioniteema praeguseid Riigikogu liikmeid, sest neil ei ole mingit eripension, olgu see siit puldist öeldud. Nii. Ja nüüd arvud. Täna seisuga makstakse vanaduspension 167 inimesele ja toitjakaotuspension 18 inimesele ning kolme pensioni maksmine on peatatud, sest need inimesed on praegu Riigikogu liikmed.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun, Külliki Kübarsepp!

18:13 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Kas te analüüsisite ka seda, kas see seaduseelnõu järgib võrdse kohtlemise printsiipi? Õiguskomisjonis menetlesime me seda, et riik ei taha FIE-dest isadele appi tulla ja nende isapuhkust hüvitada. On ka teisi lepingulisi suhteid, mille puhul riik seda ei hüvita. Kas komisjonis oli selline arutelu? See temaatika tundub tõesti terav. Millised võiksid teie arvates siin lahendused olla? Ministeeriumi seisukoht oli see, et nemad on valmis kahe aasta pärast tulema välja uue reformiga, et perehüvitised üle vaadata. Aga see on kuidagi väga pikk aeg. See põhjendus, et FIE on iseenda tööandja, ei ole minu meelest mõistlik.

18:13 Helmen Kütt

Aitäh! Komisjonis see teema üles ei tõusnud, aga ma möönan, et see on väga tõsine probleem, ja arvan, et arutelud sel teemal on väga vajalikud.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

18:13 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Võib-olla ei saa ma sellest asjast hästi aru, aga ma loen siit, et seaduse eesmärk on toetada laste kasvatamist ning perehüvitiste liigid on peretoetused, vanemahüvitis ja elatisabi. Aga siis leian siit äkki, et siia on juurde keevitatud Riigikogu liikmete pensioni seaduse muutmine, okupatsioonirežiimide poolt repressseeritud isiku seaduse muutmine ja riikliku matusetootuse seaduse muutmine. Kas need soliidses eas inimesed tegelevad oma lastelaste või laste kasvatamisega? Kus see seos siin on? Ma ei saa aru, kuidas need kolm asja laste kasvatamisega seotud on.

18:13 Helmen Kütt

Aitäh teile! Ma sain teie küsimusest väga hästi aru. Nii nagu ma ka eelnõu esimesel lugemisel välja tõin ja täna teie mälu värskendamiseks ütlesin, selle seadusega muudetakse veel 19 seadust. Stenogrammi jaoks loen ma ette, millised on need seadused, mida selle kodifitseerimisega ühtlustatud ja paremaks muudetud seaduseelnõuga muudetakse: kaitseväeteenistuse seadus, kogumispensionide seadus, kohtutäituri seadus, loovisikute ja loomeliitude seadus, maksukorralduse seadus, ohvriabi seadus, okupatsioonirežiimide poolt repressseeritud isiku seadus, puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus, riiklike peretoetuste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus, riikliku pensionikindlustuse seadus, riikliku matusetootuse seadus, sotsiaalhoolekande seadus, sotsiaalmaksuseadus, spordiseadus, tulumaksuseadus, täitemenetluse seadustik, töölepingu seadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus ning tööturuteenuste ja -toetuste seadus. Nii nagu ma alguses ütlesin, tegemist on väga suure, juba 2010. aastal kodifitseerimiskomisjonis alustatud eelnõuga, mis kätkeb endas eelkõige riiklike peretoetuste, vanemahüvitise ja elatisabi seadust, millel on haakuvus ka selle seaduse mõistes. Riigikogu liikme pensioni teema lisandus sinna, kuna ka pensionid on üks selle seaduse teema ja Riigikogu Kantselei tegi ettepaneku tuua perehüvitiste seadusesse sätteid selle pensioni kohta, mida varem maksis Riigikogu nimetatud koosseisude liikmetele Riigikogu Kantselei. Ma arvan, et nii sai asi selgemaks ja paremaks.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Palling, palun!

18:13 Kalle Palling

Austatud ettekandja! Ma soovin lihtsalt tänada teid selle põhjaliku selgituse eest, mis andis meile teabe, et 2003. aastal ehk rohkem kui 13 aastat tagasi lõpetati Riigikogu liikme pensioni maksmine. Praegu puudutab see teema ainult kolme inimest, mis on, arvestades nende eakate inimeste panust, tõesti vähim, mida me nende heaks teha saame pärast seda, kui nad siit Riigikogust peaksid näiteks ära minema.

18:13 Helmen Kütt

Ma ütlen täpsustuseks, et ära oli toodud nendesse koosseisudesse kuulunud inimeste pensionisuhete protsentides. Tõepoolest, mõni nendel perioodidel siin olnud inimene on ka praegu Riigikogu liige. Sellest tuleneb, kas pensioni maksmine on peatatud või mitte.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

18:13 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Jätkan sama koha pealt. Tavaliselt on pealkirjas kõik otse välja öeldud ja pealkiri on pikk. Kas ei peaks ka selle eelnõu 217 pealkirja muutma? Praegu on pealkirjas mainitud ainult perehüvitiste seadust ja siis öeldakse, et eelnõu tegeleb laste kasvatamise toetamisega, ei millegi muuga. Võib-olla tuleks sõnastada umbes niimoodi, et pealkiri sisaldaks perehüvitisi, Riigikogu liikme pensioni, represseeritud isiku toetust, matusetoetust ja teisi teemasid? Oleks nagu õiglasem, kui ei piirduks ainult perehüvitiste seadusega. Mis te sellest arvate?

18:13 Helmen Kütt

Aitäh teile küsimuse eest! Ma ei arva nii. Ka Riigikogu liige on pereliige ja ka represseeritu on pereliige. Perehüvitiste seadus puudutab kõiki neid inimesi. Ka üks inimene on pere.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

18:13 Kadri Simson

Möödunud aastal otsustas Riigikogu häälteenamusega, et elatisabifondil tuleb teha väljamakseid elatise miinimummääras, ja nüüd tegi Keskerakond ka samasuguse muudatusettepaneku. Miks ei leidnud komisjonis toetust see, mida veel aasta tagasi taheti?

18:13 Helmen Kütt

Aitäh küsimuse eest! Me saime eelnõu esimesel lugemisel ministrilt väga põhjaliku ülevaate, kus toodi välja eri maade elatisabifondi ja elatisraha suurused. Sada eurot, mis on kirjas siin eelnõus, on see, mida Eesti riik suudab praegu maksta, arvestades kõike muud, lasterikka pere toetust ja muid sotsiaalpoliitilisi otsuseid, mis tulevad, ka üksi elava eaka inimese toetust. See summa on mõeldud iga lapse kohta, mitte pere kohta. Tõllal oli seaduseelnõus öeldud lihtsalt, et tuleb välja töötada, aga ei olnud öeldud, et iga lapse kohta, vaid oli kirjas, et pool ehk 50% alampalgast. See oli see ettepanek, millega Vabariigi Valitsus nüüd välja tuli. Sotsiaalkomisjon seda hääletas, hääletas vastutustundlikult, vaadates ka riigieelarvet. Võib-olla rahalised võimalused paranevad. Vaatame, kuidas elatisabifond tööle rakendub ja kuidas võlgnikelt raha laekub. Praegu ollakse Eestis lastele võlgu üle 14 miljoni euro.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

18:13 Imre Sooäär

Aitäh! Minu küsimus jätkab kolleeg Kalle Pallingu küsimust. Meil on praegu Riigikogus paar veel eakamat inimest kui need kolm, kellel on õigus saada Riigikogu liikme pensioni. Kas võrdse kohtlemise printsiibist lähtudes ei ole see ebaõiglane? Ma pean silmas just neid vanemaid kolleege, kes ei hakka Riigikogu liikme pensioni saama.

18:13 Helmen Kütt

Ma tänan teid küsimuse eest! See koosseisude loetelu, mille ma esitasin, ei tähenda mitte seda, et tuleb vaadata, milline on praegu Riigikogu vanuseline koosseis. See oli loetelu nendest koosseisudest, mille suhtes rakendub Riigikogu liikme eripension, mida alates 2003. aasta 22. märtsist enam ei rakendata. Siin ei ole vastuolu. Põhjus, miks see teema tuli arutlusele, oli see, et eelmise seaduse alusel määratud Riigikogu liikme eripensioni maksis seni Riigikogu Kantselei oma vahenditest. Nende pensionide maksmine Sotsiaalkindlustusameti kaudu on kahtlemata mõistlikum, ka infosüsteem SKAIS2 puudutab neid võrdselt teistega. Nii et arutlusel ei olnud mitte teema, kas muuta Riigikogu liikme eripensioni süsteemi, vaid arutlusel oli see, kus see maksmine peaks toimuma.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

18:13 Imre Sooäär

Aitäh! Ma täiendan oma küsimust. Minu küsimus oli selline: kas te leiate, et see on õiglane? Ma saan teie põhjendusest täiesti aru ja see oli igati loogiline, aga ma lihtsalt küsin, kas see on võrdse kohtlemise printsiibist lähtudes õiglane, kui nendest inimestest vanemad Riigikogu liikmed ei hakka Riigikogu liikme pensioni saama.

18:13 Helmen Kütt

Ma leian – see on minu isiklik seisukoht, komisjonis seda teemat ei arutatud –, et Riigikogu liige ja ka mitte keegi teine ei peaks saama eripensioni, vaid peaks saama pensioni, mis on töö järgi arvestatud. Eripensionid ei ole minu meelest põhjendatud. Mul on hea meel, et kunagi võeti see otsus vastu ja eripensionid kaotati.

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi, näete, ei ole. Nüüd avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Dmitri Dmitrijevi!

18:13 Dmitri Dmitrijev

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma tänan Helmenit väga põhjaliku ettekande eest! Pean aga kahjuks mainima, et Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanekutest on sisuliselt arvestatud ainult ühte, mis puudutab täitemenetlusaegse elatisabi suuruse arvutamise aluseks võetavat perioodi. Sellist muudatust on pakkunud nii Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda kui ka meie kolleeg Vabaerakonnast Monika Haukanõmm. Tulemuse saavutamiseks pidime järjestikku mitmel komisjoni istungil ministeeriumi ametnikega piike murdma, aga viimasel hetkel jõudsimme selles küsimuses kokkuleppele.

Nüüd tahan aga sisuliselt rääkida mõnest muudatusettepanekust, mis ei leidnud komisjonis toetust, aga millega Keskerakonna fraktsioon oleks soovinud parandada nii elatisabi kui ka peretoetusi käsitlevaid punkte. Me soovisime seostada uuesti lapsetoetuse määra üksikvanema lapse toetuse ja elluastumistoetusega ning lapsehooldustasu määra lapsehooldustasu ning seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetusega. Selline muudatus oleks vajalik selleks, et saaks toetusi igal aastal lihtsamalt üle vaadata ja vajaduse korral suurendada. Eesti Keskerakonna fraktsioon soovis uuesti seostada lapsehooldustasu lapsetoetuse määraga ning omakorda tõsta toetuse suurust. Kui me vaatame praegust olukorda, siis näeme, et lapsehooldustasu määr 2016. aastal on 76,7 eurot. Lapsehooldustasu algne eesmärk oli aga osaliselt kompenseerida lapsehoiule tehtavaid kulusi või pakkuda mittetöötavale vanemale asendussissetulekut. See tasu on nüüdseks elukalliduse tõusu tõttu muutunud niivõrd väikeseks, et ei täida enam oma eesmärki.

Teiseks, elatisabist. Riigikogu võttis 2015. aasta alguses vastu otsuse, mille kohaselt pidi valitsus looma elatisabifondi ja rakendama selle juba alates 2016. aasta 1. jaanuarist. Vaatasin spetsiaalselt stenogrammist järele. 27. jaanuaril 2015 seletas Margus Tsahkna, kuidas peaks tööle hakkama seesama riiklik elatisabifond: "Ühest küljest hakkab fond tagama lapsele vähemalt miinimummääras igakuise elatisraha laekumise. Teisest küljest võtab riik selle nõude enda kätte ning nõuab kõiki mõjutus- ja sunnivahendeid rakendades maksimisest kõrvale hoidvalt vanemalt elatisraha sisse." Keskerakonna fraktsioon pakubki elatisabi suurust puudutava muudatusettepanekuga välja, et võiks täita seda otsust ning maksta elatisabi elatusmiinimumi alusel. 2016. aasta summadest rääkides oleks see 215 eurot, praegu menetluses olevas eelnõus on aga 215 euro asemel jäänud kirja 100 eurot.

Eestis on üle 10 000 lapse, kes ei saa oma vanemalt, kes neist lahus elab, igakuist toetust. Nendele lastele on riigi abikäsi hädavajalik ja suuremal määral, kui seda näeb ette meie laual olev seaduseelnõu. 2015. aastal andis Riigikogu seda otsust vastu võttes neile lastele ja ka nende vanematele, kes on aastaid pidanud last üksi kasvatama, lootust, et nende majanduslik olukord paraneb ja nad saavad lisaks arvestada vähemalt igakuise elatusmiinimumi summaga. Oleks igati õigustatud, kui see ootus ja lootus saaks nüüd täidetud. Seega, ma palun muudatusettepanekute hääletamisel võtta komisjoni arvamuse kõrval kindlasti arvesse ka Keskerakonna fraktsiooni põhjendusi! Aitäh!

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Monika Haukanõmmel!

18:13 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Täna oleme lõpetamas perehüvitiste seaduse eelnõu teist lugemist, mis on osa sotsiaalseadustiku kodifitseerimise protsessist. Oleme heaks kiitnud sotsiaalseadustiku üldosa seaduse ja esimese eriosa seadusena sotsiaalhoolekande seaduse. Täna meie ees olev perehüvitiste seaduse eelnõu on kodifitseerimisprotsessi teine eriseadus, millega lihtsustamise ja ühtlustamise huvides koondatakse kokku kolm kehtiva seaduse regulatsiooni: peretoetused, vanemahüvitis ja elatisabi, mis hõlmavad kolme sotsiaalkindlustusskeemi.

Miks ma sellest räägin? Kodifitseerimisel lepiti kokku, et selle tegevuse eesmärk on revideerida ja ajakohastada kehtivat õiguskorda, korrastada ja ühtlustada terminoloogiat ning seaduse tasandil põlistada toimivat ja väga head halduspraktikat. Seega tehti tol korral, päris pikkade aastate eest, ka otsus, et tegeldakse nn tehnilise korrastamisega, mitte ei looda uut sotsiaalpoliitikat. Täna me teeme siiski sotsiaalpoliitikat, teadlikult ja avalikult teeme seda nendes osades, mis on koalitsioonilepingus kokku lepitud. Me teame neist kahte osa: peretoetused ja elatissüsteemi loomine. Miks ma täna siin Riigikogu puldis olen? Mind teeb murelikuks asjaolu, et eelnõuga sooviti teha sotsiaalpoliitikat ka paaris muus kohas, n-ö salamisi ja hillitsetult, ilmselt lootuses, et kui sellest avalikult ei räägi, siis äkki läheb see läbi ja keegi ei märka, et me kodifitseerimise tuhinas kellegi olukorda halvendame.

Nüüd te arvate, et mina kui opositsiooni liige lihtsalt kritiseerin kõike. Tegelikult on mu kõne eesmärk hoopis kiitust avaldada. Ma keskendun eelnõu kahele punktile. Esimene käsitleb vanemahüvitise ümberarvutamist kalendriaasta vahetumisel, millele juhtis tähelepanu ka eelnõu põhiettekanne ja Helmen Kütt. See puudutab nimelt vanemaid, kes on teeninud palka töötasu alammääras ja kelle vanemahüvitise suurus on sellega seotud. 2016. aastal on see määr 430 eurot ja järgmisel aastal 470 eurot kuus. Kehtiva seadusega on loodud olukord, et kui tõuseb töötasu alammäär, saab ka miinimumpalka teeninud vanem vanemahüvitist uues, tõstetud määras. See on ainuke erand, mis puhul määratud hüvitist ümber arvutatakse. Sellist lähenemist saab pidada igati mõistlikuks, sest tegemist on peredega, kes on kõige haavatavamad ning vajavad riigi erilist kohtlemist, selleks et eluga toime tulla. Need pered vajavad lapse saamiseks julgustust, sest nad on niigi keerulises majanduslikus olukorras ja lapse sünd ei tohiks põhjustada toimetulematust. Niisuguse erandi eesmärk on soodustada vanemate töötamist enne lapse sündi ning anda selge perepoliitiline sõnum, et riik väärtustab nn madalapalgalisi peresid. Kuid eelnõuga 217 sooviti see erand ära kaotada, mistõttu madalapalgaliste vanemate olukord halveneks. Juhtisime sellele tähelepanu, kui tegime ettepaneku jätkata ümberarvutamist nii töötasu alammääras hüvitise saajate kui ka nende puhul, kes pole veel jõudnud tööle käia, pean silmas näiteks tudengeid, kes saavad vanemahüvitist hüvitise alammääras. Tahan tänada komisjoni esimeest Aivar Kokka ja eelnõu vastutavat ettekanne Helmen Kütti, kes pärast minu ettepaneku komisjonis mahahääletamist tulid teema juurde omaalgatuslikult tagasi.

Palun lisaaega!

18:13 Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

18:13 Monika Haukanõmm

Kompromissina leidsimegi lahenduse, mis päädis eile sellega, et me jäime praeguse olukorra juurde. See õige otsus puudutab 2015. aasta andmete kohaselt 2693 inimest, kes saavad vanemahüvitist töötasu alammääras. Pean saavutatud kompromissi suureks võiduks. Raudbetoonist vahesein opositsiooni ja koalitsiooni vahel langes ning opositsiooni ettepanek leidis osalist toetamist. Teine muudatus, mida tahan välja tuua, on seotud üksikvanema lapse toetusega. Üksikvanema lapse toetuse saamise õigus on praegu lapsel, kelle sünniaktis või rahvastikuregistrisse kantud perekonnaseisuandmetes puudub kanne isa kohta või see kanne on tehtud ema ütluse alusel. Eelnõus aga on need lapsed, kellel on see kanne tehtud ema ütluse kohaselt, toetusest ilma jäetud. Alates perekonnaseaduse jõustumisest 2010. aastal enam ema ütluse alusel sellist kannet teha ei saa. Seega, üksikvanema lapse toetust saavate laste arv väheneb igal aastal. On õigustatud ootus, et nendel juhtudel, kui on olnud olemas õiguslik alus ema ütluse alusel seda kannet teha, saaksid lapsed toetust kuni täisealiseks saamiseni. Me räägime ju toetusest, mille suurus on 19 eurot ja 18 senti. Selle kitsaskoha märkamise eest tänan sotsiaalkomisjoni tublisid ametnikke, kelle kullipilgu eest ei jää miski märkamata!

Lõpetuseks. Iga vastuvõetava seadusega loome ja kujundame me keskkonda, kus me elame.

Sotsiaalpoliitika ei ole tehniline ja ühese tähendusega termin, vaid selle kaudu sõnastame me riigivõimu

eesmärgid, tegevuse ja selle tagajärjed sotsiaalvaldkonnas. Oma sotsiaalpoliitilise tegevusega loome me heaolu, kuigi arusaamad sellest, kelle heaolu täpselt ja millised on heaolu saavutamise teed, võivad olla vägagi erinevad. Kuid ühes peame me kokku leppima: ilma olulise põhjuseta ei tohi mitte kellegi olukorda halvendada, eriti ei tohiks seda teha n-ö poolsalaja. Sotsiaalpoliitika fookuses pole üksnes heaoluriik, mille parlament on eesmärgiks seadnud ja mille nimel valitsus tegutseb, vaid heaoluühiskond, see, mida inimesed teevad, tunnevad ja mõtlevad nendes küsimustes, mis puudutavad üldist heaolu. Täna teid kuulamast ja kaasa mõtlemast!

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 217 muudatusettepanekute läbivaatamist. On laekunud 24 muudatusettepanekut. Esimene on juhtivkomisjonilt. Teine on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kadri Simson, palun!

19:12 Kadri Simson

Ma palun teist muudatusettepanekut hääletada!

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele teise muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 31 ja vastu 46 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Ettepanek ei leidnud toetust. Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kadri Simson, palun!

19:13 Kadri Simson

Palun kolmandat muudatusettepanekut hääletada!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele kolmanda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 32 ja vastu 46 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

Neljas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Viies muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kadri Simson, palun teid!

19:13 Kadri Simson

Palun viiendat muudatusettepanekut hääletada!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele viienda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 32 Riigikogu liiget ja vastu 45. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Monika Haukanõmm, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada osaliselt, vaadata tuleb muudatusettepanekut nr 7. Seitsmes muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt ja ka kaheksas muudatusettepanek juhtivkomisjonilt.

Üheksanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kadri Simson, palun!

19:13 Kadri Simson

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Lähtume kodu- ja töökorra seadusest, hääletuse ajal on saalis vaikus.

Panen hääletusele üheksanda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 33 Riigikogu liiget ja vastu 45. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kümnes muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kadri Simson, palun!

19:13 Kadri Simson

Palun kümnendat muudatusettepanekut hääletada!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele kümnenda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 28 ja vastu 45 Riigikogu liiget, 4 jäid erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

11. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt, lisatud on, et vaata muudatusettepanekut nr 13. 12. muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Monika Haukanõmm, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Edasi, ettepanekud nr 13–24 on juhtivkomisjoni esitatud ja seisukoht on arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 217 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

10. 18:19 Karistusseadustiku muutmise seaduse (turukuritarvituse direktiivi ülevõtmine) eelnõu (220 SE) teine lugemine

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kümnenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu 220 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli tänase sünnipäevalapse, Riigikogu liikme ja õiguskomisjoni aseesimehe Uno Kaskpeiti! (Aplaus.)

19:12 Uno Kaskpeit

Täna väga! Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus k.a 14. aprillil ja esimene lugemine toimus 18. mail. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks, 27. maiks, ei esitatud ühtegi muudatusettepanekut. Õiguskomisjon valmistas eelnõu teist lugemist ette oma 31. mai istungil, kus osalesid ka Justiitsministeeriumi esindajad. Komisjon otsustas 31. mai istungil algatada eelnõu kohta ühe muudatusettepaneku. Ettepaneku sisu on muuta jõustumissätet, eelnõu § 2, ning sätestada, et muudatus jõustub seaduse Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Algul oli muudatuse jõustumise tähtjaks märgitud 3. juuli 2016. See tähtaeg ei pruugi aga olla realistlik, mõistlik on näha ette muudatuse jõustumise varaseim võimalik aeg. Õiguskomisjon toetas jõustumissätte muutmise ettepanekut (poolt 7, erapooletuid 1, vastu ei olnud keegi). Otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 8. juuniks, s.o tänaseks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada (mõlemad otsused olid konsensuslikud) ning kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele 15. juuniks ja panna eelnõu lõpphääletusele (konsensuslikult). See on kõik. Täna!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Alustame eelnõu 220 muudatusettepaneku läbivaatamist. On laekunud üks muudatusettepanek juhtivkomisjonilt. Oleme selle läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja kümnes päevakorrapunkt käsitletud.

11. 18:23 Isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) teine lugemine

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 11. päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 232 teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Remo Holsmeri!

19:12 Remo Holsmer

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Teie ees on teisel lugemisel seaduseelnõu nr 232, isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu, mille Vabariigi Valitsus algatas 2. mail 2016, lihtsustab e-residendiks saamist, muudab e-teenused neile kasutajasõbralikumaks ning pakub nii Eesti elanikele kui ka e-residentidele võimaluse avada pangakonto Eesti Vabariigis asuva finantsasutuse kontori uksest sisse astumata. Muudatused on olulised eeldused e-residentsuse projekti edendamiseks ja kasutajaskonna kasvatamiseks. Samuti luuakse Eesti elanikele võimalus tänapäevaste tehnoloogiliste vahendite abil finantsteenuseid hankida.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks Riigikogust muudatusettepanekuid ei tulnud. Komisjoni palvel avaldas eelnõus sisalduvate isikut tõendavate dokumentide seaduse muudatuste kohta arvamust põhiseaduskomisjon, kelle valdkonda nimetatud seadus kuulub. Rahanduskomisjon palus seda ja põhiseaduskomisjon meile ka vastas, nii et me oleme põhiseaduskomisjonile tänulikud. Arvamuse põhjal on eelnõusse lisatud täpsustus, muudatusettepaneku nr 3 alapunkt 3.1, mis käsitleb isikut tõendava dokumendi taotlemise ja kätteandmisega seotud ülesannete halduslepinguga üleandmist. Muudatusega tuuakse seaduses selgelt esile, et halduslepinguga ei saa kellelegi üle anda isikut tõendavate dokumentide väljaandmise ülesannet, sest see on riigi funktsioon.

Menetluse ajal laekus rahanduskomisjonile kirju ja ettepanekuid eelnõu täiendamiseks neljalt katusorganisatsioonilt. Rahanduskomisjonile esitasid oma ettepanekud Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Pangaliit ja MTÜ FinanceEstonia. Täname kõiki esindusorganisatsioone sisulise kaasalöömise eest! Kohe tulen ka selle juurde, milliseid ettepanekuid komisjon neist arvestas.

Rahanduskomisjon arutas eelnõu kahel korral, 2. ja 6. juunil, ning tegi pärast laekunud arvamuste läbivaatamist koostöös Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumiga eelnõus kolm muudatust. Kõik muudatusotsused, olgu etteruttavalt öeldud, tehti komisjonis konsensuslikult.

Esimene muudatus delegeerib diplomaatilise passi väljastamise otsustamise teatud juhtudel välisministrile. Kui praegu toimub otsustamine Vabariigi Valitsuse tasemel, siis n-ö elukorralduslikult on igati praktiline tuua otsustamine ministri tasandile. Selle ettepaneku tegi komisjonile algataja, täpsemalt öeldes tuli see ettepanek Siseministeeriumist.

Teine muudatus, mis ise koosneb viiest alapunktist, tulenes vajadusest täpsustada seaduse volitusnormide reguleerimise eset ja ulatust. See on pigem õigustehniline ja normitehniline muudatus, mis sätestab muu hulgas minimaalse standardi, milliseid protseduure tuleb järgida, kui isiku tuvastamine ja hoolsusmeetmete võtmine toimub üksnes infotehnoloogiliste vahendite abil ja isik ei pea minema finantsasutuse kontoris.

Meile saadetud katusorganisatsioonide kirjadest ja ettepanekutest pälvis suurimat tähelepanu küsimus, kas siis, kui inimene soovib avada pangas kontot – on ta siis e-resident või Eesti kodanik –, peab protseduur igal juhul sisaldama *online*-intervjuud. Kui me võimaldame selle seadusega e-residentidel, aga ka Eesti kodanikel avada pangakontot internetiavarustes kas Skype'i või mõne muu programmiga, mille abil inimene võtab krediidasutusega ühendust, siis kas see on piisav, selleks et krediidasutus saaks tuvastada selle inimese ja ka selle, kas tal on konto avamisel head kavatsused? Ma saan välja tuua neli põhimõtet, millest me komisjonis seadust sõnastades lähtusime. Esiteks, mõlemal juhul, on see siis *online*-intervjuu või n-ö masinatüüpi tuvastussüsteem, on tegemist suure sammuga edasi tänapäevaste vahendite abil pangakonto avamisel. Teiseks, uus lahendus peab olema võrdväärne praegu nõutava näost näkku toimuva isikusamasuse tuvastamise ja hoolsusmeetmete võtmisega. Teatavasti on

pankadel nõue või põhimõte, et tunne oma klienti. Pank peab olema veendunud, et inimene, kes pangakontot avab, teeb seda parimas usus ja soovib tõesti teha reaalseid tehinguid. See on pankade usaldusväärsuse koha pealt väga oluline põhimõte, mida pangad ka tulevikus peavad järgima. Kolmandaks, kaasnevad rahapesu ja terrorismi rahastamise lisariskid peavad olema maandatud. Neljandaks, ei tohi halveneda ei ühegi siinse rahandusasutuse ega ka riigi finantsturu kui terviku usaldusväärsus ega alaneda riskitase. Eelnevast tulenevalt pidas komisjon konsensuslikult õigeaks infotehnoloogiliste vahendite abil konto avamise võimaluse sätestamisel näha ette kohustusliku protseduuri eegliina reaalajas toimuva intervjuu korraldamise ühe etapina. Kui e-resident avab pangakonto, siis, jah, tuvastamine võib alguses olla ankeetküsitlus või masintuvastus, aga ühe protseduurina peaks see reaalajas toimuv intervjuu ikkagi olema tehtud. Seda on võimalik kombineerida ka muude tänapäevaste isikutuvastamismeetoditega, mida täpsustab tulevikus rahandusministri määrus. See volitusnorm on ka seaduse teksti sisse viidud.

Tagamaks tänapäevaste tehnoloogiate võimalikult kiiret kasutuselevõttu ja eespool kirjeldatud riskide hindamist, sätestas komisjon valitsusele, täpsemalt öeldes Rahandusministeeriumile, kohustuse teha järelanalüüs selle kohta, mis puudutab tuvastamist. 2017. aasta 31. detsembriks peab Rahandusministeerium esitama Riigikogu rahanduskomisjonile hinnangu selle kohta, kuidas need protseduurid on toimima hakanud, kas on kuskil mingeid väärkasutusi või on vaja midagi täpsustada. Ma usun, et see analüüsi nõue on seaduses oluline, et olla kindlad, et me nende muudatustega Eesti panganduse usaldusväärsust kuidagi ei kõiguta.

Kolmandaks tehakse eelnõus 11 sõnastuslikku ja tehnilist laadi täpsustust. Iga muudatuse kohta on põhjalikum seletus muudatusettepanekute tabelis olemas.

Rahanduskomisjoni konsensuslik ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine täna lõpetatakse, siis on kavandatud, et kolmas lugemine toimub järgmise nädala kolmapäeval. Täna tähelepanu eest! Kas ma võin ka üleskutse esitada?

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Jah, ikka, kutsume üles, palun!

19:13 Remo Holsmer

Palun järgmisel nädalal kolmandal lugemisel seda eelnõu toetada!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Ärge veel ära minge! Teile võib olla küsimusi. Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Üleskutse oli selge ja mõistetav. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Alustame muudatusettepanekute läbivaatamist. Eelnõu 232 kohta on laekunud kolm muudatusettepanekut, kõik on juhtivkomisjonilt: esimene, teine ja kolmas muudatusettepanek. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 232 teine lugemine tuleb lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja 11. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

12. 18:32 Atmosfääriõhu kaitse seaduse eelnõu (165 SE) teine lugemine

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 12. päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse eelnõu 165 teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Mati Raidma!

19:12 Mati Raidma

Austatud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas atmosfääriõhu kaitse seaduse eelnõu 11. jaanuaril 2016. Eelnõu 165 on koostatud keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames. Atmosfääriõhu kaitsega seotud normid korrastatakse ja struktureeritakse kohati ümber ning ühtlustatakse lubade menetlemist ja aruandlust. Varasemaga võrreldes lihtsustatakse omavahel seotud lokaalsete ja rahvusvaheliste nõuete rakendamist ja kontrolli. Seaduseelnõu väljatöötamisel on arvestatud olemasolevat praktikat, samuti vajadust viia seadus kooskõlla mitme direktiiviga. Eelnõu seadusena

jõustumise korral asendatakse sellega kehtiv välisõhu kaitse seadus.

Eelnõu esimene lugemine toimus 27. jaanuaril k.a ning muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati 10. veebruar kell 16. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon vormistas eelnõu kohta 53 muudatusettepanekut. Eelnõu esimese ja teise lugemise vahel on eelnõu komisjoni istungitel käsitletud kolmel korral: 15. veebruaril ning 17. ja 30. mail. Kõigil nimetatud istungitel on osalenud Keskkonnaministeeriumi esindajad. Komisjoni 15. veebruari istungil osalesid ka huvigruppide esindajad, kes selgitasid oma seisukohti.

Komisjoni 30. mai istungil jätkati 17. mai istungil alustatud aruteludega, mille käigus tutvustati komisjoni liikmetele võimalikke ettepanekuid eelnõu muutmiseks. Peale selle tutvustati komisjoni 30. mai istungil Eesti Vee-ettevõtete Liidu kirja. Liit on seisukohal, et kujaga seotud probleemidele ei ole eelnõus leitud rahuldavat lahendust. Keskkonnaministeeriumi esindajad selgitasid, et lahendus on olemas.

Ministeeriumi ettepanek on rakendussätetesse lisada, et eelnõu § 68 alusel kehtestatava määrase kohast lõhnaaine esinemise hindamist ei teostata kanalisatsiooniehitise kuvas.

Nagu juba mainitud, komisjon oli esitanud kokku 53 parandusettepanekut. Eelnõu oli ilmselt veidi toores, kui ta meile saabus, aga töises õhkkonnas tehti koos eelnõu algatajatega need muudatused ära, kuna oli eesmärk seadus selgemaks saada. Enamikus on need muudatused normitehnilist laadi ja tehtudki eesmärgil seadus selgemaks muuta. Nende eesmärk on parandada eelnõu struktureeritust ja terminite määramist, korrastada viiteid, tagada sisu vastavust pealkirjale jms.

Nüüd räägin menetlusotsustest. Komisjon tegi ettepaneku saata eelnõu 165 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 8. juuniks ja teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, on meil ettepanek saata eelnõu kolmandaks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 15. juuniks ning panna eelnõu siis lõpphääletusele. Kõik see toimus sügavas üksmeeles. Aitäh!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ettekandja, ma tänan teid! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Alustame eelnõu 165 muudatusettepanekute läbivaatamist. Ma palun siin teie abi, et saaksin olla operatiivne. On laekunud 53 muudatusettepanekut, kõik juhtivkomisjonilt: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52. ja 53. muudatusettepanek. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Eelnõu 165 teine lugemine on lõpetatud ja 12. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

13. 18:37 Veeseaduse § 17 täiendamise seaduse eelnõu (226 SE) teine lugemine

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 13. päevakorrapunkti juurde. Algab keskkonnakomisjoni algatatud veeseaduse § 17 täiendamise seaduse eelnõu 226 teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Rainer Vakra!

19:12 Rainer Vakra

Härja aseesimees! Head kolleegid! Veeseaduse § 17 täiendamise seaduse eelnõu algatas Riigikogu keskkonnakomisjon s.a 21. aprillil tulenevalt Riigikogu 2016. aasta 21. jaanuari otsusest toetada õiguskantsleri ettepanekut. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152 kohaselt tegi Riigikogu esimees keskkonnakomisjonile ülesandeks algatada asjakohane seaduseelnõu. Eelnõu esimene lugemine toimus 18. mail ning muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati 20. mai kell 4. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud.

Esimese ja teise lugemise vahel käsitleti eelnõu veel ühel komisjoni istungil, kus osalesid ja avaldasid oma arvamust Keskkonnaministeeriumi, MTÜ Eesti Veskivaramu, Jägala Energy OÜ, Eesti Veeühingu ning Eesti Maaülikooli esindajad. Istungil toimunud arutelu järel asusid komisjoni liikmed ühisele seisukohale, et eelnõu eesmärk on anda Keskkonnaametile kaalutlusõigus ning et komisjon ei saa võtta

seisukohta, kelle huvid on ülekaalukamad. Komisjoni eesmärk on luua eelnõuga aus, läbipaistev ja arusaadav alus, selleks et Keskkonnaametil oleks õigus kaalutleda eri põhiseaduslikke väärtusi. Lisaks rõhutab komisjon veel kord, et eelnõu võimaldab leevendada kalapääsu rajamise kohustust ka muudel põhjustel peale muinsuskaitseliste põhjuste. Veeseaduse § 17 lõike 4 kohaldamise praktikas on seni esile kerkinud huvid nii kultuuripärandi säilimise kui ka ettevõtlusega tegelemise vastu. Väljastatud ei ole sotsiaal-majanduslikud huvid, bioloogilise mitmekesisuse kaitse vajadus, samuti omandist ja ettevõtlusest tekkivad muud nimetamata huvid.

30. mail 2016 võeti konsensuslikult vastu järgmised menetlusotsused: teha ettepanek saata eelnõu 226 teiseks lugemiseks tänaseks Riigikogu päevakorda (konsensuslikult), teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis teha ettepanek saata eelnõu kolmandaks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 15. juuniks 2016 ja panna eelnõu lõpphääletusele. See kõik, kordan veel, otsustati konsensuslikult. Aitäh!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei laekunud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 226 teine lugemine tuleb lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja 13. päevakorrapunkt käsitletud.

14. 18:40 E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu (237 SE) esimene lugemine

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 14. päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu 237 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majandus- ja taristuminister Kristen Michali!

19:12 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Valitsus on esitanud teile menetlemiseks e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu. Eelnõu eesmärk on luua riigisisene regulatsioon Euroopa otsekohalduva nn eIDAS-määruse rakendamiseks. Selle määruse eesmärk on suurendada Euroopa kodanike usaldust elektrooniliste tehingute vastu. Loodav ühtne alus muudab elektroonilise suhtluse Euroopa Liidu kodanikele, ettevõtjatele ja ametiasutustele turvaliseks ning suurendab avaliku ja erasektori internetipõhiste teenuste, e-äri ja e-kaubanduse tõhusust Euroopa Liidus. Infrastruktuur, millega meie Eestis oleme harjunud toimetama, e-identimine ja digitaalallkiri, saab loodetavasti tulevikus normaalsuseks üle Euroopa. eIDAS-määrus aitab kaasa ühtse digitaalse turu edendamisele ning lihtsustab internetipõhiste piiriüleste teenuste kasutamist. Määrusega nähakse ette, et alates 1. juulist 2016 tunnustavad Euroopa Liidu liikmesriikide avaliku sektori asutused digitaalallkirju ka piiriüleselt, pidades selliseid allkirju võrdväärseks riigisiseste digitaalallkirjadega. Alates 2018. aastast peab olema võimalik Eesti ID-kaardiga kasutada teiste Euroopa Liidu liikmesriikide avalikke e-teenuseid ja vastupidi. Eestile on oluline digitaalallkirja ja digitaaltempli järjepidev kasutamine ning nende kooskõla muutunud üleeuroopalise regulatsiooniga.

Usaldusteenuse rakendamiseks kehtestatakse eelnõus järelevalvekorralduse meetmed. Järelevalveasutuse ülesandeid täidab Tehnilise Järelevalve Amet (TJA). Meetmete hulka kuuluvad teenuseosutajate usaldusnimekirja registreerimise protseduurid. Teenuseosutajate usaldusnimekirja peab TJA. On kehtestatud ka riigisiseseid nõudeid teenuse osutajatele, sh kohustusliku kindlustuse alammäär. Eestis peab kahju hüvitamise tagamiseks usaldusteenuse osutaja sõlmima asjakohase vastutuskindlustuse lepingu, mille kindlustussumma aastas on vähemalt 1 miljon eurot iga üksiku kindlustusjuhtumi ja vähemalt 1 miljon eurot eri juhtumite peale kokku. Mis puudutab usaldusteenuste sertifikaatide peatamise ning kehtetuks tunnistamise protseduure ja riigilõive, siis usaldusteenuse osutaja esmakordse loa taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 1030 eurot, korduva loa taotluse läbivaatamise eest 770 eurot. Samuti tagatakse eelnõuga õiguslik järjepidevus digitaalallkirja seaduse kohaselt antud digitaalallkirjade ja digitaaltemplite ning otsekohalduva eIDAS-määruse kohaselt antavate digitaalallkirjade ja -templite vahel.

eIDAS-määruse rakendamine ei too kaasa suuri muutusi Eesti-siseses elektroonilise identiteedi ja usaldusteenuse kasutamises. Isikut tõendavate dokumentide seaduse alusel antud dokumendid jäävad meie e-teenuste ökosüsteemis samamoodi kehtima. Üleeuroopaliseks vastastikuseks tunnustamiseks on vaja luua tehnilised võimalused, mida arendab Euroopa Komisjon finantsinstrumentidest toetatud arendusprojektide kaudu. eIDAS-määruses sätestatav usaldusteenuste õiguslik raamistik sarnaneb Eestis seni rakendatuga. Juba enne eIDAS-määrust oli Eesti õiguses reguleeritud digitaaltempel, mis Euroopa kontekstis on uus teenus.

Seaduse vastuvõtmisega ei kaasne märkimisväärsed kulused, kuid tagatakse äärmiselt oluline õigusselgus üleminekul uuele regulatsioonile. Eelnõu väljatöötamisse olid kaasatud valdkonnas tegutsevad ettevõtjad ning ministriumid ja ametid. eIDAS-määrus on otsekohalduv ning Euroopa regulatsioon jõustub osaliselt juba 1. juulil. Seaduseelnõu reguleerib vaid neid aspekte, mille puhul on liikmesriigil diskretsiooniõigus. Siiski on oluline, et seadus jõustuks võimalikult kiiresti, kuna me tahame olla Eestis ka selles vallas ühed kõige kiiremad implementeerijad. Palun toetada majanduskomisjoni otsust ning esimene lugemine lõpetada!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Krista Aru, palun!

19:13 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Seaduseelnõul puudub mõjude analüüs ja seetõttu ei ole vaadatud ka riske, mis võivad selle seaduse rakendumisel tekkida. Kas te oskate seda natuke selgitada? Öeldud on küll, et Euroopa Komisjon on teinud mõjude analüüsi.

19:13 Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Nagu seletuskirja leheküljelt 20 on näha, on punktis 6 "Seaduse mõjud" tõepoolest kirjutatud, nagu te ütlesite, et eelnõule ei ole lisatud mõjude hindamise analüüsi, sest tegemist on Euroopa Liidu õigusaktide rakendamise seadusega. Hindamise on teinud Euroopa Komisjon ja siin on kirjas viide, kus see mõjuhindang on veebis kättesaadav. Lehe allnurgas on see link olemas. Edasi on kirjeldatud mõjusid, mida me, ütleme, oskasime lühidalt osaliselt kirjeldada.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalle Pallingu!

19:13 Kalle Palling

Austatud juhataja! Austatud minister! E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu 237 esimene lugemine toimus majanduskomisjonis esmaspäeval, 30. mail. Kohale olid kutsutud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi riigi infosüsteemide osakonna nõunik Laura Kask ja ministeeriumi nõunik Mait Heidelberg. Komisjoni liikmetest osalesid istungil Mihhail Korb, Erki Savisaar, Kalle Palling, Ken-Marti Vaher ja Maris Lauri. Puudusid Jaanus Marrandi ja Urve Palo.

Komisjoni istungile kutsutud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi nõunikud esitasid ülevaate seaduseelnõu eesmärkidest ja sisust. Eelnõu eesmärk on luua riigisisene regulatsioon Euroopa otsekohalduva eIDAS-määrusega seonduvalt. Määrus jõustub 1. juulil 2016 ning eelnõu kohaselt luuakse õiguslik raamistik määruse rakendamiseks. Määruse eesmärk on suurendada usaldust elektrooniliste tehingute vastu siseturul ja luua üldine õiguslik raamistik vastastikuseks digitaalallkirjade tunnustamiseks üle Euroopa alates 1. juunist 2016. Alates 2018. aasta septembrist peaks Eesti ID-kaardiga olema võimalik kasutada teiste Euroopa Liidu riikide e-teenuseid ja vastupidi. Regulatsioon on kohustuslik avalikule sektorile, erasektor võib sellega vabatahtlikult kaasa tulla. Põhjus, miks on loodud uus seadus digitaalallkirja seaduse kõrvale, on see, et eIDAS-määrus loob laiema põhja, rohkem on usaldusteenuseid, nagu elektrooniline allkiri ja elektrooniline tempel. Samuti ei reguleeri kehtiv digitaalallkirja seadus piiriülest autentimist. Ministeeriumi otsuse kohaselt kaotab digitaalallkirja seadus pärast eelnõu 237 seadusena vastuvõtmist kehtivuse.

Komisjoni liikmed esitasid küsimusi ja said nendele ammendavad vastused. Üldiselt tõdeti, et tegemist on ülimalt hea seaduseelnõuga, mis muudab Eestis kasutatava igapäevase praktika e-identimisel ja

digitaalallkirjastamisel Euroopa-üleseks. Ühtlasi tehti komisjonis ettepanek saata eelnõu tänaseks täiskogu päevakorda (see otsus oli konsensuslik), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, st 22. juuni kell 12 (ka see otsus oli konsensuslik). Aitäh!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Fraktsioonide esindajad, palun! On võimalik osaleda läbirääkimistel. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 237 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. juuni kell 12. Esimene lugemine on lõpetatud ja 14. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

15. 18:49 Avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse (Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine) eelnõu (240 SE) esimene lugemine

19:12 Aseesimees Jüri Ratas

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse (Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine) eelnõu 240 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Urmas Reinsalu!

19:12 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud rahvaesindajad! Käesolev eelnõu on tingitud ühest ambitsioonikast ülesandest, mida meil varsti täita tuleb. See on Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine. Me teeme selle eesistumise hästi ära – see on võetud lähtekohaks. Põhikoormus lasub siin kindlasti meie avalikul teenistusel. Lähtekoht on nimelt selline, et meil ei ole eesmärki eesistumise jaoks hulgaliselt uusi ametnikke tööle võtta, vaid põhikoormus peab lasuma täna ametnikel, kelle töömaht seetõttu arusaadavalt kasvab. Prognoositakse, et 350 ametniku jagu on neid isikuid, kes eesistumise ajaks tööle võetakse. Kokku peaks eesistumisega hõlmatud olema umbes 1300 ametnikku, 300 inimest täidavad tugifunktsioone ja 1000 inimest sisulisi funktsioone.

Teiste riikide kogemused ütlevad, et on mõistlik, kui eesistumise puhul ei võeta lähtekohaks seda, et riigiparaati tuleb lihtsalt paisutada, vaid on mõistlik, kui riigiparaadi töö on võimalikult paindlik. Me peame arvestama, et ametnikud peavad sellel ajal rohkem töötama, ja me peame ametnikke tähtajaliselt tööle võtma võimalikult paindlikult. Seda paindlikkuse momenti peab silmas pidama. Avaliku teenistuse seadus on üles ehitatud väga kindlate ja isegi jäikade põhimõtete alusel, selleks et ta oleks võimalikult läbipaistev ja kehtestaks selgeid reegleid. Et saavutada eesistumise perioodil paindlikkust, ilma et me seaksime kahtluse alla avaliku teenistuse üldpõhimõtteid, on Vabariigi Valitsus pakkunud parlamendile välja Eesti õigusloomes võib-olla mittetavapärase lahenduse, s.o isedetoneeruva ehk -lõhkuva seaduse. See tähendab, et kui eesistumine on 2018. aasta lõpus läbi, siis sellel seadusel enam õigusjõudu ei ole.

Need pügalad, mida Vabariigi Valitsus palub alandlikult parlamendil arutada, nendesse heatahtlikult suhtuda ja need heaks kiita, vajaduse korral ka neid karmilt ja õiglaselt muuta, on lühidalt öeldes järgmised. Esiteks pakume me, et üldine avaliku teenistuse tööajapiirang ei kehtiks nende töötajate kohta, kes on eesistumisega seotud. Eeldus on see, et nende töökoormus on selle lühikese tsükli ajal paratamatult suurem. Tingimus on loomulikult, et see ei tohi kahjustada ametniku tervist ega halvendada tööohutust. Seda peab silmas pidama. Et seda lisakoormust, mis ametnikel täiesti selgelt tekib, tasakaalustada, on ette nähtud, et nendele ametnikele on õigus maksta muutuvpalka. Praegu on muutuvpalga piir 20% põhipalgast, üle selle ei tohi maksta. Enamikus asutustes muutuvpalka ka makstakse, ületamata seda piiri. Kuna mõne inimese töökoormus võib eesistumise ajal tõepoolest – mitte piltlikult öeldes, vaid sõna otseses mõttes – muutuda kahekordseks, siis on ette nähtud, et muutuvpalga piiri ei kohaldataks nendele ametiisikutele, kes on eesistumisega seotud. Ametiasutuse juht võib neile selle töö eest rohkem maksta. Raha, mis läheb võimalikeks täiendavateks personalikuludeks, on riigi eelarvestrateegias ette nähtud.

Teiseks, kui töökoormus on eesistumisega seotud ülesannete tõttu oluliselt suurenenud, siis on ametiasutuse juhil õigus anda nendele ametnikele hiljem lisapuhkust. Läti valis selle tee, et ta jagas

ametnikud, kes olid eesistumisega seotud, kolme gruppi. Need, kes olid selle tööga väga tihedalt seotud ja väga tublit tööd tegid, said selle eest teatud arvu päevi, mis oli seaduses kindlaks määratud. Teistele, kes vähem seda tööd tegid, määrati teine aste ja samuti konkreetne päevade arv. Valitsus arutas seda, aga me jätsime selle mehaanilise astmestiku lahtiseks, sest see kindlasti sõltub paljudest asjadest ja varieerub. Mõistlik on, et ametiasutuse juhtidel säiliks paindlikkus, kuid teatud üldjuhendi koordineeriv komisjon riigiasutuste kohta välja töötab.

Kolmandaks, mis puudutab töölevõtmist, siis nende ametnike puhul, kes võetakse tööle tähtajaliselt kas üksnes eesistumisega seotud ülesannete või konkreetset mingisuguste lisaülesannete täitmiseks, on võimalik ka nn suunatud ametissenimetamine. Nii et üldjuhul ei pea eesistumisega seotud ametnike töölevõtmisel konkurssi korraldama. Teiste riikide kogemused näitavad, et selles olukorras tuleb luua paindlikkuse võimalus.

Nagu ma ütlesin, kulutused, mis kaasnevad võimaliku muutuvpalgaga, on riigi eelarvestrateegias ette nähtud. Need uued võimalused – eeldatava suurema töökoormuse kompenseerimine muutuvpalgaga ning võimalusega anda lisapuhkust, lisaks ilma konkursita töölevõtmine – on esitatud selliselt, et asutused ise määravad, millised töötajad on täpselt eesistumisega seotud. Prognoositavalt on leitud, nagu ma ütlesin, et nende isikute arv on kõige rohkem 1300. Selle kohta teevad asutused ka riigi personali registrisse teatava märke. See kõik on eelnevalt selgelt fikseeritud, see ei saa muutuda n-ö ujuvaks nähtuseks. See oli minu ülevaade. Aitäh teile!

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh teile! Mõned küsimused siiski on. Valeri Korb, palun!

19:13 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister, te ütlesite, et ametnikele võib maksta rohkem. 20% on muidugi täpselt 20%. Mis mõttes, justiitsminister, võib rohkem maksta?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Osas riikides varasematel aegadel mindi seda teed, ka riigisekretär rääkis seda valitsusele, et nad hakkasid mehaaniliselt inimestele lisatöötunde kirja panema. Taanis oli vist näide ühe konkreetse isiku kohta, kelle töötundide arv kasvas sisuliselt kolm korda, võrreldes tema senise nominaalse tööajaga. See "rohkem" tähendab, et seda mõistet sisustab asutuse juht. Lisatasu võib olla 25%, aga see võib olla ka 50%. Kui inimene on eesistumise perioodiks saanud – tõepoolest mitte piltlikult öeldes, vaid sõna otseses mõttes – endale topeltülesanded, siis ma kujutan ette, et kõne alla tuleb ka selle topeltkompenseerimine. Kindlasti on mõistlikum, kui me ei võta avalikku teenistusse nagu lihtsalt lambist suurt hulka inimesi juurde, vaid püüame ennekõike toime tulla juba ametis olevate ametnikega. Eeldus on, et töö maht kasvab hüppeliselt. Üldiste tööõiguse põhimõtete järgi ning ka mõistlik ja vajalik on inimestele see kompenseerida. See ei saa olla määramatu suurus, siin tuleb loomulikult vastu lagi, näiteks ei saa inimesele terve mõistuse kohaselt maksta 100 000% põhipalgast. Nagu ma ütlesin, need arvestused on tehtud. Kui me räägime sellest, kui suured on eesistumisega seotult personalikulud nii uute inimeste töölevõtmise kui ka olemasolevatele ametnikele lisaraha maksmise tõttu, siis riigi eelarvestrateegias on täiendavad töötasukulud planeeritud nõnda, et 2017. aastal on ette nähtud 12,7 miljonit eurot ja 2018. aastal 10,5 miljonit eurot.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

19:13 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja, hea minister! See on väga õige, mis te räägite. Aga märkuste tabelist lugesin ma, et paljud märkuste tegijad on juhtinud tähelepanu sellele, et ka nendel ametnikel, kes ei ole võib-olla otseselt eesistumisega seotud, võib töökoormus suurened ja ilmselt suurenebki. Kuidas siis nendega saab? Kas on mõeldud ka nende lisatööd kompenseerida või neid see üldse ei puuduta? Meil on vaja 350 uut ametnikku, ilmselt osa praegustest ametnikest kandideerib ajutisele kohale, aga teiste koormus siis suureneb. Mis nendest saab?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Nende isikute ring, kelle suhtes rakenduvad paindlikkuse kriteeriumid, peab olema selline, et selle ajatsükli jooksul on nende tegevuse põhifookus eesistumine. Ennekõike fookustatakse see tegevus loomulikult sellele poolele aastale, aga selge on, et ettevalmistav töö ja asjade ülevõtmine eelnevalt eesistujalt hakkab vaikselt peale juba sellest sügisest ja eks otsade kokkuvõtmine ehk asjade järgmisele eesistujale üleandmine käib veel ka 2018. aasta teisel poolel. Kui kõnelda valitsussektorist laiemalt, inimestest, kes keskselt ei ole selle teemaga seotud – nagu ma ütlesin, neid inimesi on eeldatavalt kokku 1300 –, kes on ka tublid ja kellel väiksemas mahus mingeid lisaülesandeid tekib, siis loomulikult on asutuste juhtidel olemas üldine premeerimise võimalus, mis tuleneb kehtiva seaduse loogikast: neile saab maksta preemiat ja ka muutuvpalka kuni 20% ulatuses. Selge on see, et joon tuleb vahele tõmmata. Me ei taha eesistumise ajal kahtluse alla seada kõiki avaliku teenistuse põhimõtteid, mis on kehtestatud. Üldine avalik teenistus toimib. Me loome tähtajaliselt paindlikkust ning 2018. aasta lõpust kogu asi raugneb ja elu läheb jälle normaalsesse rütmi.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

19:13 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Jõustumise soovitava ajana on teil märgitud 1. juulil 2016. Teie ise olete siin rääkinud heast seadusloomest, et tuleb mõelda ja diskussiooni pidada, aga nüüd näite te kiirustavat. Miks on siin see 1. juuli 2016?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Mis siin pattu salata, see ei olnud parteipoliitiline diskussioon, vaid ametiasutuste vahel kestis mitu kuud väga viljakas väitlus. Esimene valikukoht oli see, kas muuta need sätted püsivaks või mitte. Minu selge seisukoht oli, et me ei muuda neid püsivaks, me ei kaugene üldisest avaliku teenistuse konkursi ja tasupiiride filosoofiast. Aga see diskussioon võttis tõepoolest oma aja. Teine probleem oli see, kuidas seda kõike täpselt sisustada ja millisel moel seda teha. Ma tunnistan, et seaduse esialgses tekstis olid sees ka näiteks täiendavate puhkusepäevade konkreetset piirid. Ka valitsuses oli diskussioon ja lõpuks jäi nii, et see jääb hea tava sisustada. Nagu ma osutasin ka siis, kui parlamendi põhiseaduskomisjonis see arutelu oli, minu soov oli see, et oleks asjakohane menetleda seda eelnõu venitusteta. Aga ma rõhutasin ka seda, et oleks kohatu kutsuda üles seda tegema kiiresti, kui parlament soovib võtta oma kaalumisaja. Praeguse tempoga jääb vastuvõtmine ilmselgelt sügisesse. Ma loodan, et see eelnõu menetletakse sügisel ära. Tagasiulatuvalt ei ole seda mõtet jõustada. Siis tuleb panna kas üldine jõustumiskuupäev või konkreetne kuupäev, kui parlament asub seda eeldatavalt sügisel arutama.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

19:13 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin lihtsalt eneseharimiseks. Siin nimetatakse, et üks viis eesistumisajal personali paindlikumalt värvata on nimetada ametnikke teenistusse ilma konkursita. Kas te natuke selgitaksite seda? Kas ka tööturult võib keegi tulla, kui tal on olemas mingi kompetents, ja saada selleks ametnikuks või on see nii ainult olemasolevate ametnike seast värbamisel?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Konkursita töölevõtmise kese on see, et konkreetsele tähtajalisele ametikohale, mis tekib juurde eesistumisperioodiks, saab võtta inimest konkursita. Eeldatavalt võivad need vajadused kiiresti ilmneda. Ükskõik kui hoolega me tänava seda plaani teeme, Euroopa Liidus on ikkagi üsnagi suur dünaamika moment. Tööle võetakse parim kandidaat, on ta siis akadeemilise taustaga, jurist või ametnik. Tööandjatele inimeste otsimisel mingeid lisapiiranguid seatud ei ole.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun!

19:13 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Mul on kaks täpsustavat küsimust. Jutt käib nendest ametnikest, kes neil olemasolevale tööle lisaks peavad tegema lisatööd. Teie esimesest vastusest Krista Arule sain ma aru, et eraldi fondi nendele n-ö preemia maksmiseks ikkagi ei ole, vaid see raha on ministeeriumi olemasoleva eelarve sees. Kas see on nii? Teiseks, kas ka nendele on ette nähtud võimalus saada lisapuhkusepäevi või mitte?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Selle seaduse mõte lähtub sellest, et selle isikute rühma puhul, kes on eesistumisega keskselt seotud, kelle põhikoormus on tõepoolest eesistumine, me eeldame – siin ei ole midagi tinglikku või ehku peale minekut –, et nende töökoormus kasvab sõna otseses mõttes kahekordseks või 50%. Seda on mõistlik kompenseerida, kuna nendele isikutele pannakse seaduse jõuga kohustus lisakohustusi täita. Kuidas on võimalik kompenseerida nende inimeste tööd, kes panustavad, nagu hea küsija ütles, vähem, sest nad ei ole kesksed ülesannete täitjad? Ette on nähtud üks prognoositav töötasufond, mis on keskne, valitsuse fond. Ma täpselt ei ütle, kas on ette nähtud mingit preemiafondi selles kuluarvestuses, mida eesistumise ametnike komitee on teinud, nendele isikutele, keda te silmas pidasite. Ma püüan hea meelega edasise menetlemise käigus täpsustada, millise struktuuriga on rahaline prognoos koostatud.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must.

19:13 Aadu Must

Kas justiitsministri töökoormus suureneb väga palju?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma arvan, et suureneb kõigi riigiteenijate, sh poliitilise mandaadiga ametnike töökoormus, loomulikult ka parlamendiliikmete oma. Eks töökoormusega ole nõnda, et see sõltub ambitsioonitasemest. Eesti lähtekoht on see, et me soovime eesistumisest võtta viimast, positiivses mõttes, ja järelkult töökoormus, kus ta pääseb, peab suurenema. Aga selge on see, et ega Eesti agenda ei tule mitte n-ö tühjusest, vaid see on ikkagi Euroopa Liidu jooksev poliitika, mille haldamise ja koordineerimise võtame me ennekõike õigusloomelise töö eri valdkondades enda kanda. Sellest lähtudes ei ole mõtet öelda, et see koormus suurenemata jääb.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun!

19:13 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Ma püüan saada vastust ka sellele puhkuseküsimusele, millele enne jäi vastamata. Mul on ka lisaküsimus. Mulle jääb teie vastustest mulje, et te eeldate hästi palju. Kus on kindlus? Kellel on kindlus? Kes garanteerib?

19:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Minu eeldused rajanevad kindlusel ja minu kindlus rajaneb asjakohastel objektiivsetel tõenditel, mida ma olen parlamendile demonstreerinud. See puudutab seda, et see seadus kõneleb konkreetsete isikute ringist ja muudab kehtiva seaduse paindlikumaks. Muude isikute suhtes, kelle töökoormus on väiksem, kohaldatakse kehtivat seadust täie rauaga.

19:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

19:13 Mart Nutt

Härja juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas kõnealust seaduseelnõu 30. mai k.a korralisel koosolekul. Peale komisjoni liikmete olid arutelule kutsutud justiitsminister Urmas Reinsalu ning Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Monika Tappo. Justiitsminister andis põhjaliku ülevaate eelnõu esitamise põhjustest ja selgitas, nagu ta tegi seda ka praegu, Riigikogu liikmetele selle üksikasju. Pärast ministri sõnavõtte esitasid komisjoni liikmed küsimusi ja ka oma kommentaare. Toon nendest välja põhilised.

Komisjoni esimees Kalle Laanet märkis, et eesistumisest tulenevalt võetakse teatud ajaks tööle konkreetne hulk inimesi, ning küsis, kas seda ei oleks lihtsam teha käsunduslepinguga ja kas seadus kehtib sisuliselt kaks aastat. Selle peale andis minister selgituse, et seadus kehtib alates sellest hetkest, kui see vastu võetakse, see jõustub üldkorras ning kehtib 2018. aasta lõpuni, kui Eesti eesistumine lõpeb. Tööaja piiranguid käsitlevad sätted rakenduvad 2017. aasta suvest. Vajaduse korral võetakse inimesi tööle ka töölepinguga. Üldine loogika on aga selline, et kuna need isikud teostavad eesistumise ajal avalikku võimu avaliku teenistuse seaduse loogika kohaselt, on mõistlik kohaldada neile ka avalikus teenistuses ettenähtud piiranguid. See oleks liiga suur erisus, kui me ütleksime, et teatud hulgale tähtajaliselt töölevõetud ametnikele avaliku teenistuse seadus ei kohaldu, kuigi need isikud võetakse faktiliselt avalikku teenistusse.

Komisjoni liige Mihhail Stalnuhhin palus ministril selgitada, millist perioodi pidas see silmas, kui palus eelnõu menetleda võimalikult kiiresti. Minister esitas komisjonile oma seisukoha, aga komisjoni esimees Kalle Laanet selgitas, millised on komisjoni võimalused menetlust kiirendada. Ta selgitas, et eelnõu esimene lugemine saab täiskogus toimuda kõige varem järgmisel, st sellel töönalal, kuna komisjoni istung toimus möödunud nädalal, ning eelnõu teise lugemise arutelu saab seejärel komisjonis toimuda ülejärgmisel nädalal. Seega ei ole parlamendi reeglistikku ja tavasid järgides võimalik seda seadust sel istungjärgul jõustada. Siit ka vastus, et 1. juulil s.a see seadus jõustuda kuidagi ei saa, kuigi see oleks valitsuse soov olnud.

Komisjoni liige Andre Sepp märkis, et eelnõu seletuskirjas on tööjõukulud esitatud 1-eurose täpsusega. Ta palus selgitada nende arvutamise aluseid ning tuua võrdluseks, kui suur on näiteks Justiitsministeeriumi aastane palgafond. Minister vastas, et riigisektoris võetakse tähtajaliselt täiendavalt tööle 300 inimest, millest lähtuvalt on arvatud ka tööjõukulud. Need arvud on esitatud teatud lõtkude ja tinglikkusega, kuid panevad paika suurusjärgu. Ministri arvates moodustab see kogu valitsussektori palgafondist pigem alla 1%.

Komisjoni liige Peeter Ernits sõnas, et eelnõu seletuskirja lisa esitatud märkuste tabelis on toodud välja, et avaliku teenistuse seaduses tehakse erisusi Euroopa Liidu eesistumise ajal eesistumises osalevatele ametnikele, kuid puuduvad kriteeriumid, otsustamaks, millised ametnikud eesistumisega seotud tegevustes osalevad ja kui suures mahus peaks ametnik panustama, et tema suhtes saaks erisusi kohaldada. Minister andis selle kohta vastuse, et selle isikute ringi peavad otsustama kesksed asutused. Juhtimisarvestuse programmis tuleb välja tuua ametnikud ja töötajad, kes eesistumisega seotud tegevustes osalevad, koos konkreetsete viidetega, kas nad osalevad töörühma juhina või eksperdina. Võrdleva praktika kohaselt on inimeste hulk, kellele asetub eesistumisega seotud ülesannete täitmise põhikoormus, 1300 ringis.

Komisjoni esimees Kalle Laanet tegi arutelu järel ettepaneku saata eelnõu esimesele lugemisele 8. juuniks, seega tänaseks, esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 22. juuni kell 13 ja ettekandjaks määrata teie ees seisev tagasihoidlik isik Mart Nutt. Nende ettepanekute poolt hääletasid konsensuslikult kõik tol hetkel komisjoni istungil viibinud komisjoni liikmed. Stenogrammi huvides loen need ka ette, kuna me oleme läinud nüüd selle praktika juurde, et hääletustulemused personifitseeritakse. Poolt hääletasid Kalle Laanet, Mart Nutt, Anneli Ott, Andres Anvelt, Jaak Madison, Siim Kiisler, Jüri Adams, Martin Kukk ja Andre Sepp. Teisi komisjoni liikmeid istungil ei viibinud. Vastuolijaid ei olnud, erapooletuks keegi ei jäänud. Seega tehti järgmised otsused: teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 22. juuni kell 13 ja määrata ettekandjaks Mart Nutt. Aitäh teile!

20:14 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, on teil küsimusi? On. Kuid kahjuks võib selle päevakorrapunkti arutelul esitada ainult kaks küsimust.

20:14 Mart Nutt

Ma olen selle pärast tõsiselt kurb.

20:14 Aseesimees Jüri Ratas

Mina annaksin sõna, aga kodu- ja töökorra seadus kahjuks seda ei võimalda. Kas on veel mõtteid? Auväärt Riigikogu liige Mart Nutt, ma tänan teid! Küsimusi rohkem ei ole.

20:14 Mart Nutt

Väga kahju. Aga aitäh!

20:14 Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd, fraktsioonide esindajad, palun, võite osaleda läbirääkimistel, kui teil see soov on. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 240 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 240 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 22. juuni kell 13. Esimene lugemine on lõpetatud ja 15. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 19.15.